

Jaarverslag 2008

Vlaamse overheid - Beleidsdomein Landbouw en Visserij

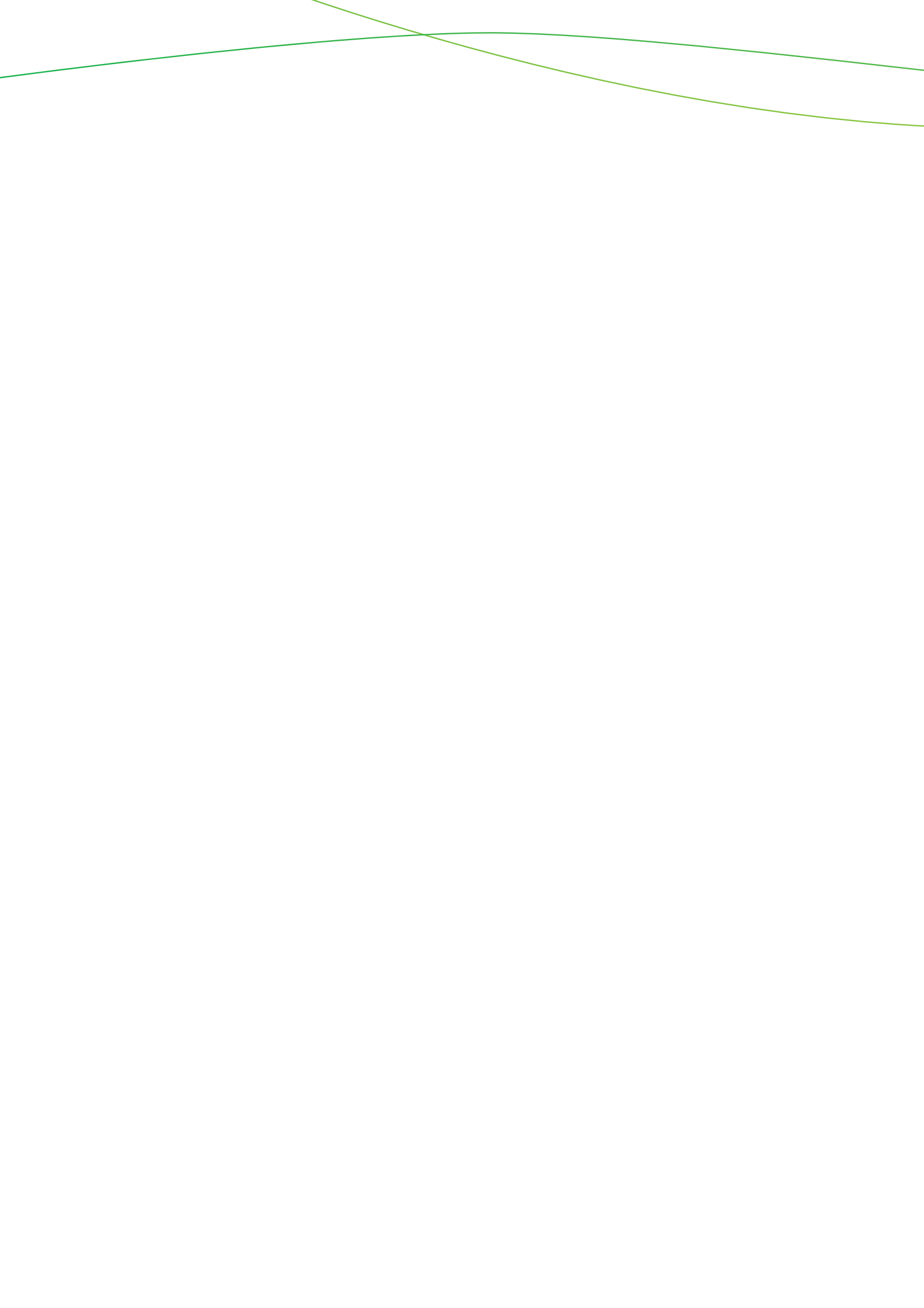

Jaarverslag 2008

Vlaamse overheid - Beleidsdomein Landbouw en Visserij

1

Voorwoord

Beste lezer,

Wij presenteren u graag het jaarverslag 2008 van het Departement Landbouw en Visserij en het Agentschap voor Landbouw en Visserij.

2008 zal voor eeuwig in het geheugen gegrift staan als het jaar van de financiële crisis, met na dien de economische recessie. Wat startte als een financiële crisis in Amerika groeide al gauw uit tot een wereldwijde terugval die ook de landbouwsector sterk trof. Vooral de zuivel- en varkenssector hebben het hard te verduren. Met een Herstelplan Landbouw, voornamelijk gericht op de versterking van de liquiditeitspositie van de land- en tuinbouwsectoren, ageerde het beleid snel met een aantal crisismaatregelen.

Op organisatorisch vlak was 2008 ook een jaar in beweging. In mei 2008 werd de structuur van het departement geoptimaliseerd door de oprichting van de afdeling Organisatie en Strategisch Beleid, wat meteen een afslanking van de afdeling Managementondersteunende Dienstverlening meebracht. Binnen de nieuwe afdeling wordt de coördinatie van het Europees beleid en het plattelandsbeleid gecombineerd met het communicatie- en persbeleid van het beleidsdomein en met een aantal interne dienstverleningsprocessen.

Begin 2009 hebben we afscheid genomen van een legende binnen het beleidsdomein, Gilbert Van den Bremt. Na zijn jarenlange onverdroten inzet voor het Vlaams Landbouw-investeringsfonds (VLIF) en voor de sector zelf was de tijd gekomen om de fakkel over te dragen. Sinds 1 februari 2009 is Luc Uytendewilligen dan ook het nieuwe afdelingshoofd van de afdeling Structuur en Investerings.

Daarnaast trad in november 2008 voor het eerst de Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij in het voetlicht. Deze raad is de rechtsopvolger van de Vlaamse Land- en Tuinbouwraad en adviseert de Vlaamse Regering over het beleid en de ontwerpen van regelgeving met betrekking tot alle economische, ecologische, sociale en maatschappelijke aspecten van het landbouw-, tuinbouw-, visserij- en het plattelandsbeleid. Momenteel loopt de procedure voor de ondersteunende uitbouw van deze adviesraad.

We willen ook van de gelegenheid gebruik maken om alle personeelsleden van het beleidsdomein Landbouw en Visserij te bedanken voor hun dagelijkse inzet in hun streven naar een optimale dienstverlening voor de Vlaamse land- en tuinbouwer en visser. Weet dat onze ambtenaren maximaal klantgericht willen handelen.

We wensen u veel leesgenot met dit jaaroverzicht.

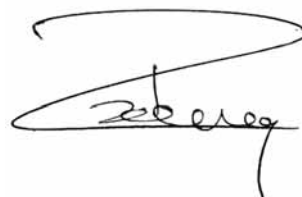
Jules van Liefveringe
Secretaris-generaal

Noël Van Ginderachter
Administrateur-generaal

Patricia De Clercq
Woordvoerder

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	5
Departement Landbouw en Visserij	
1 Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling	12
1.1 Voorlichtingsprogramma 2008	12
1.2 Biologische landbouw	13
1.3 Fonds voor Landbouw en Visserij	14
1.4 Fokkerij/Kunstmatige voortplantingstechnieken	14
1.5 Zorgboerderijen	16
1.6 Kwaliteit plantaardige productie	16
1.7 Kwaliteit dierlijke productie	16
1.7.1 Europese kwaliteitsregelingen	16
1.7.2 Voedselkwaliteitsregelingen	17
1.7.3 Houderijsystemen van braadkippen	17
1.7.4 Samenstelling van melk en melkafrekening	17
1.7.5 Hoeve- en streekproducten	17
1.7.6 Indeling van geslachte varkens en volwassen runderen	17
1.8 Europees gefinancierde promotieprogramma's	18
1.9 Gemeenschappelijke Marktordening (GMO)	18
1.10 Sturing onderzoek	18
1.11 Naschoolse vorming	19
1.11.1 Situering	19
1.11.2 Organisatoren	19
1.11.3 Nieuwe regelgeving	19
1.11.4 De landbouwworming in cijfers	20
1.11.5 Innovatieve vormingsprojecten	27

1.12 Landbouweducatie	27
1.13 Advisering stedenbouwkundige vergunningen	28
1.14 Beleidsvoorbereiding en advisering landbouw en ruimte, water en natuur	29
1.14.1 Afbakening agrarische en natuurlijke structuur buitengebied	29
1.14.2 Landbouw Impact Studie	29
1.14.3 Medewerking aan ruilverkaveling en land- en natuurinrichting	30
1.14.4 Opvolging en advisering landbouw en natuur	30
1.14.5 Draagvlakverbreding landbouw-milieu	30
1.14.6 Integraal waterbeleid	31
1.15 Beleidsvoorbereidingen en advisering landbouw en milieu, energie, klimaat	31
1.16 Bijdragen aan het Programma voor Duurzame Plattelandsontwikkeling	32
1.17 Opvolgen streekpacten	32
2 Afdeling Landbouw- en Visserijbeleid	33
2.1 Gezondheidscontrole van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	33
2.2 GMO groenten en fruit	34
2.3 Het toekomstig Meerjarig Financieel Kader	34
2.4 Staatssteun	35
2.5 Vlaams Plan voor Diversificatie in de Suikersector	35
2.6 Samenwerking met het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie	36
2.7 Het Operationeel Programma voor de Belgische visserijsector 2007-2013	36
2.8 Co-existentie	36
2.9 Risico- en crisisbeheer	37
2.10 WTO	37
3 Afdeling Monitoring en Studie	39
3.1 Het jaar van het Landbouwrapport	39
3.2 Dataverzameling	39

3.2.1	Geïndividualiseerde bedrijfsrapporten	39
3.2.2	Onderbouwing van het Vlaamse landbouwbeleid en rapportering aan Europa	40
3.2.3	Uitwisselen van ervaringen via Pacioli	40
3.3	Studie	40
3.3.1	Analyse van de rechtstreekse steun en de verhandeling van premierechten	41
3.3.2	Sectoranalyse vleesveehouderij	41
3.3.3	Verkenning van de Vlaamse melksector na 2015	41
3.3.4	Kwantificering van de milieudruk in de landbouw	42
3.3.5	Bepaling van het watergebruik in de landbouw	42
3.3.6	Strategisch plan biologische landbouw	42
3.3.7	Indicatoren voor het PDPO 2007-2013	42
3.3.8	Dierenwelzijn in de Vlaamse landbouw en visserij op de onderzoeksagenda	43
3.4	Rapportering	43
3.4.1	Productierekening van de Vlaamse land- en tuinbouw 2008	43
3.4.2	Agrohandelsrapport 2007	43
3.4.3	De biologische landbouw 2007	43
3.4.4	Rentabiliteitsrapport Land- en tuinbouw 2007	44
3.5	Klant is koning	44
4	Afdeling Organisatie en Strategisch Beleid	45
4.1	Team Communicatie en Communicatietechnologie	45
4.2	Team Landbouwbureau en Permanente Vertegenwoordiging van Vlaanderen bij de EU	47
4.3	Team Juridische Dienstverlening	48
4.4	Team Organisatie	48
4.5	Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013	49

Agentschap voor Landbouw en Visserij

5 Administrateur-generaal

52

5.1 Beheersovereenkomst

52

5.2 Prestaties meten en opvolgen

52

5.3 Organisatiebeheersing

52

5.4 Interne Audit

53

5.4.1 Borgingsverklaring

53

5.4.2 Accountantsverklaring

54

6 Afdeling Markt- en Inkomensbeheer

55

6.1 Dienst Referenties

55

6.1.1 Beheer van de identificatiegegevens

55

6.1.2 Beheer van de toeslagrechten

55

6.1.3 Beheer van de premierechten voor zoogkoeien

55

6.1.4 Premie voor zoogkoeien

56

6.1.5 Slachtpremie voor kalveren

56

6.1.6 Beheer van de melkquota en de heffing

56

6.1.7 Beheer van de schoolmelksubsidies

57

6.2 Dienst Aangiftes

57

6.2.1 Verzamelaanvraag 2008

57

6.2.2 Aanvragen niet-ontkoppelde grondgebonden premies

58

6.2.3 Aanvragen agromilieumaatregelen

58

6.2.4 Blijvend grasland

59

6.3 Dienst Controles

59

6.3.1 Controles ter plaatse op premiegerechtigheid van landbouwpercelen

59

6.3.2 Controle op de bedrijfstoeslag met behulp van satellietbeelden

59

6.3.3 Kwaliteitscontrole van de percelen

60

6.3.4 Controles agromilieumaatregelen

60

6.3.5 Randvoorwaardencontroles

60

6.4 Dienst Berekeningen	61
6.4.1 Rechtstreekse inkomenssteun	61
6.4.2 Betaling verwerkingssteun vezelMas	62
6.4.3 Betaling agromilieumaatregelen	62
6.5 Het e-loket	63
7 Afdeling Procesondersteuning	64
7.1 Dienst Betalingen en Inningen	64
7.2 Dienst ICT-ALV	66
7.2.1 Geografisch Informatie Systeem (GIS)	66
7.2.2 Het e-loket	66
8 Afdeling Productkwaliteitsbeheer	67
8.1 Toelaten van rassen van landbouw- en groentegewassen tot het handelsverkeer	67
8.2 Keuring van plantaardig teeltmateriaal	69
8.2.1 Toezicht op eenjarige teelten: zaaizaad en aardappelpootgoed	69
8.2.2 Toezicht op meerjarige teelten: plantgoed en boomkwekerijproducten	72
8.2.3 Toezicht op bedrijven die hoevezaad voor derden triëren	74
8.2.4 Het Laboratorium voor Zaadontleding	74
8.3 Ondersteunend overleg	75
8.3.1 Overleg met de sector	75
8.3.2 Internationale contacten	75
9 Afdeling Structuur en Investerings	76
9.1 Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF)	76
9.1.1 Begroting 2008	76
9.1.2 Ingediende aanvragen	76
9.1.3 Toegekende VLIF-steun	77

Vlaams Infocentrum Land- en Tuinbouw

10 VILT

81

10.1 www.vilt.be

81

10.2 Landgenoten

81

10.3 Melk & honing

82

Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing

11 VLAM

85

11.1 Tien productgroepen

85

11.2 Samenwerking met de sector

85

11.3 De markt bepaalt de koers

85

11.4 Promotie binnenland

86

11.4.1 Overkoepelende activiteiten

86

11.4.2 Promotiecampagnes sectoren

86

11.4.3 Europese middelen

88

11.5 Promotie buitenland

88

11.6 Knowhow inzake kwaliteitsbeheer

89

11.7 Knowhow inzake voeding en gezondheid

89

Lijst van gebruikte afkortingen

91

Nota's

92

Colofon

96

Departement Landbouw en Visserij

11

1 Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling

1.1 Voorlichtingsprogramma 2008

De voorlichtingsactiviteiten van de afdeling worden georganiseerd in functie van de prioriteiten van het beleid en van de land- en tuinbouwsector. De thema's die in de voorlichtingsactiviteiten aan bod komen, sluiten aan op een lange termijnvisie voor de Vlaamse land- en tuinbouwer, hebben betrekking op het behoud van de rendabiliteit en de concurrentiekracht van de bedrijven en dragen bij tot een duurzame land- en tuinbouw. Als belangrijkste thema's kwamen nitraatresidu (groenten, sierteelt, akkerbouw...), water, gewasbescherming, teelttechniek en rasselectie, schaalvergroting (melkrobot), kostprijsberekening, rendabiliteit en stijgende grondstofprijzen, milieu (luchtwaters), kleine herkauwers, dierenwelzijn, diercomfort, dierenziektes (blauwtong, IBR, BVD...) en de toepassing van de randvoorwaarden aan bod. Samen met het praktijkcentrum rundvee en het ILVO werden demodagen "gemengd voederen" georganiseerd.

Recente informatie uit het landbouwonderzoek en nieuwe wetgeving worden via studiemomenten, publicaties en demonstratieproeven verspreid in de sector.

Wetenschappelijke en vaak vrij complexe informatie wordt omgezet in verstaanbare en direct bruikbare informatie voor de land- en tuinbouwers. Naast technische onderwerpen komen ook bedrijfseconomische en nieuwe wetgeving aan bod. Op deze manier wordt getracht het ondernemerschap binnen de land- en tuinbouw te stimuleren.

Er werden ook een aantal nieuwe brochures gemaakt, onder meer "Fokkerij en selectie op het melkveebedrijf".

De Vlaamse overheid heeft via de afdeling een nauwe band met de praktijkcentra. De praktijkcentra richten zich op het praktijkgericht onderzoek dat een antwoord biedt op actuele uitdagingen. Zij zijn voor hun respectievelijke sectoren het referentiepunt. De praktijkcentra dierlijke sector (rundvee, varkens, pluimvee, kleine herkauwers en bijen) hebben momenteel nog geen juridische structuur, maar zijn actief als samenwerkingsverband, ondersteund door een voorlichter van de afdeling. Deze groepen hebben zich reeds geprofileerd via de organisatie van verschillende studiedagen en het uitvoeren van praktijkonderzoek. De praktijkcentra rundvee, varkens en pluimvee werken vooral rond dierenwelzijn, dierenziektes en management. Het praktijkcentrum kleine herkauwers is actief bezig rond begrazing en het praktijkcentrum bijen rond de bestrijding van de massale bijensterfte. Binnen dit laatste praktijkcentrum wordt onder andere een kort onderzoeksproject rond de verdwijnziekte uitgevoerd, gefinancierd door de Vlaamse overheid.

De praktijkcentra plantaardige productie kunnen via het besluit betreffende de toekenning van werkingssubsidies aan de praktijkcentra (14 mei 2004) rekenen op een vaste, jaarlijkse werkingssubsidie. De zeven coördinatiecomités, één per sector, hebben ervoor gezorgd dat de onderzoek- en voorlichtingsactiviteiten van de praktijkcentra optimaal op elkaar afgestemd zijn, zonder overlappingsen. Voor elke euro van de Vlaamse overheid draagt de sector zelf 0,75 euro bij. Als tegenprestatie voor de subsidie ontplooiën de praktijkcentra op basis van hun missie en opdrachten specifieke activiteiten in een welbepaalde sector van de land- en tuinbouw. De resultaten van deze onderzoeksactiviteiten zijn op elk moment voor elke landbouwer te raadplegen. In totaal werd in 2008 voor de praktijkcentra 2.102.592 euro aan werkingssubsidie voorzien.

In 2008 evalueerde een extern studie bureau de werking van de praktijkcentra plantaardige productie. Het bureau gaf zijn bevindingen over de missie, visie, strategie, de belangrijkste activiteiten, het beheer, de financiële en personele middelen en de organisatie van de praktijkcentra en evalueerde ook de relatie van de centra met andere belangrijke actoren. Op basis van de aanbevelingen die voor deze onderwerpen werden gedaan, zal de regelgeving worden geoptimaliseerd.

Het doel van de demonstratieprojecten is landbouwers en tuinders bewust te maken van nieuwe mogelijkheden op het vlak van praktijken en technieken en ze door demonstraties in de praktijk ingang te doen vinden op onze Vlaamse bedrijven. Deze praktijken en technieken moeten bijdragen tot meer duurzame land- en tuinbouwbedrijven en moeten vooraf hun waarde hebben bewezen door wetenschappelijk onderzoek of meetbare praktijkervaring. In de demonstratieprojecten wordt vooral het sensibiliseren van landbouwers en tuinders beoogd: er wordt veel belang gehecht aan het doen toepassen van de nieuwe inzichten uit de projecten in de praktijk.

De demonstratieprojectenoproep 2008 kaderden in vijf thema's (met betrekking tot dierlijke productie en energiebesparing) die van belang zijn voor een duurzaam landbouwbeleid:

- gezondheidszorg als pijler voor een duurzame dierlijke productie;
- behoud van de genetische diversiteit;
- valorisatie van bijproducten van de energiewinning in de dierenvoeding;
- energiebesparing in de glastuinbouw;
- energiebesparing in de land- en tuinbouw.

Er werden in 2008 dertien projecten, ingediend door erkende centra voor sensibilisering van meer duurzame landbouw, geselecteerd voor een totaal budget van 900.000 euro.

1.2 Biologische landbouw

De afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling heeft in 2008 in nauwe samenwerking met de verschillende vertegenwoordigers van de biologische sector een nieuw besluit van de Vlaamse Regering betreffende de biologische productie en de etikettering van de biologische producten opgesteld. Dit besluit werd goedgekeurd op 12 december 2008.

Hiernaast werd, in samenwerking met de sector, gestart met het voorbereidende werk in het kader van een ontwerp van ministerieel besluit dat verder uitvoering zal geven aan het besluit van de Vlaamse Regering en aan de nieuwe Europese Verordening 834/2007.

In 2008 werd voor een totaal van 174.711,61 euro subsidies uitgekeerd aan de biologische landbouwers, verwerkers, invoerders en aan de erkende controleorganen, om de kosten die gepaard gaan met de extra controles en voorzorgsmaatregelen in Vlaanderen te beperken.

Samen met de collega's van de andere Gewesten en lidstaten werd op Europees vlak verder gewerkt aan de uitvoeringsbesluiten van Verordening (EG) nr. 834/2007. Dit heeft geresulteerd in twee uitvoeringsverordeningen: Verordening (EG) nr. 889/2008 tot vaststelling van bepalingen ter uitvoering van Verordening (EG) nr. 834/2007 van de Raad inzake de biologische productie en de etikettering van biologische producten, wat de biologische productie, de etikettering en de controle betreft, en Verordening (EG) nr. 1235/2008 houdende bepalingen ter uitvoering van Verordening (EG) nr. 834/2007 van de Raad wat de regeling voor de invoer van biologische producten uit derde landen betreft.

In 2007 startte een multistakeholderproces om te komen tot een nieuwe beleidsstrategie voor biologische landbouw. De afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling werkte hiervoor nauw samen met de afdeling Monitoring en Studie. Het denkproces dat startte in 2007, werd verdiept in 2008 tijdens drie dialoogmomenten:

- stroomlijnen van de bioketen;
- kennis als hefboom voor de professionalisering van de biologische landbouw;
- meer omschakeling naar bio, hoe verlagen we de drempel?

Het resultaat van dit proces is een strategisch plan met gezamenlijke ambities en een gedeelde toekomstvisie over de biologische landbouw. In juni 2008 ondertekende de Vlaamse minister bevoegd voor landbouw samen met vertegenwoordigers van Bioforum Vlaanderen, Boerenbond en het Algemeen Boerensyndicaat de ambities en hefboomen van het Strategisch Plan Biologische Landbouw 2008-2012. Het plan was geen eindpunt of een doel op zich maar de start van een jarenlange samenwerking die concreet wordt beschreven in jaarlijkse actieplannen. De eerste stappen volgens de nieuwe strategie werden gezet in 2008: een eerste werkplatform ging van start, strategische nota's voor communicatie en voor onderzoek kregen vorm, de minister keurde de eerste concrete projecten goed. De eerste ruwe voorstellen voor actiefiches werden verzameld, bijgeschaafd en gebundeld tot een Actieplan 2009.

1.3 Fonds voor Landbouw en Visserij

2008 was het eerste volledige werkjaar van de Raad van het Fonds voor Landbouw en Visserij, sinds de oprichting in 2007. De Raad van het Fonds kan steun toekennen aan programma's en onderzoeken ten voordele van de sectoren. Daarnaast kan het Fonds onder voorwaarden bepaald in het decreet ook schade vergoeden. De Raad van het Fonds kan beslissen om retributies, bijdragen of heffingen te innen voor de verschillende sectoren. Naast het voortzetten van de lopende werking van het Fonds, werden er in 2008 ook een aantal nieuwe projecten goedgekeurd. De Raad van het Fonds voor Landbouw en Visserij, besliste in 2008 om volgende projecten te financieren:

- cofinanciering van het IWT-project "Karakteriseren en evalueren van de fijn stof problematiek in de Vlaamse varkenshouderij met betrekking tot arbeidsveiligheid, diergezondheid en algemene milieuhygiëne";
- cofinanciering van het IWT-project "Studie van contaminatiepatronen en kiemgastheer interacties ter beheersing van MRSA bij varkens en andere nutsdieren";
- financiering van DNA-analyses bij beren en sperma in kunstmatige inseminatie-centra;
- ontwerp en realisatie van apparatuur voor bemonstering tijdens oogst in het kader van co-existentie monitoring;
- monitoring en aarfusarium en DON-gehalten bij voeder- en kwaliteitstarwe;
- bestrijding van knolcyperus, op zoek naar een efficiënte aanpak;
- stengelnatrot bij aardappelpootgoed;
- beeldanalyse voor de detectie van Italiaans raaigras in zaadpartijen Engels raaigras.

Het Fonds is een wettelijk instrument van en voor de sectoren.

In tabel 1.1 is een overzicht opgenomen van de inkomsten en uitgaven van het Fonds in 2007. Op 31 december 2008 bedroegen de reserves van het Fonds 2.342.279,00 euro voor de plantaardige sector en 1.258.544,70 euro voor de dierlijke sector.

Tabel 1.1 Overzicht van de inkomsten en uitgaven van het Fonds voor Landbouw en Visserij

Sector	Inkomsten (euro)	Uitgaven (euro)
Plantaardige sector	1.011.910,96	673.606,42
Dierlijke sector	56.554,76	36.742,00
Totaal	1.068.465,72	710.348,42

1.4 Fokkerij/Kunstmatige voortplantingstechnieken

Om een eigentijds Vlaams fokkerijbeleid mogelijk te maken werd de Fokkerijwet (Wet van 20 juni 1956 betreffende de verbetering van de rassen van voor de landbouw nuttige huisdieren) aangepast.

In zijn aangepaste gedaante laat deze wet toe om een duurzame dierlijke productie aan te moedigen door de fokkerij te organiseren en door steun te verlenen aan verenigingen en organisaties voor de uitvoering van projecten die passen in het beleid voor een duurzame dierlijke productie. Met het aanmoedigen van een duurzame dierlijke productie worden in de eerste plaats de maatregelen bedoeld die genetische verbetering en instandhouding van rassen via genetisch hoogwaardige fokdieren, en sperma, eicellen of embryo's ervan, kunnen bevorderen.

Het organiseren van de fokkerij is in Vlaanderen en op Europees vlak nog steeds de belangrijkste pijler om de inspanningen van fokkers en van ondernemingen te laten renderen voor het geheel van de veehouderij. Fokkers verenigen zich in verenigingen of organisaties om gegevens bijeen te brengen die toelaten om de voor bepaalde kenmerken genetisch hoogwaardige fokdieren aan te duiden. Naast en in samenwerking met deze fokkersverenigingen werken de win- en verkoopcentra van sperma, eicellen of embryo's. Fokkersverenigingen werken volgens Europees bepaalde voorwaarden. Centra voor het winnen of opslaan van sperma, eicellen of embryo's hebben de keuze om te werken volgens voorwaarden voor het intracommunautaire handelsverkeer of voor de nationale handel.

Om de werking van de betrokken operatoren te kunnen opvolgen, voorziet de fokkerijwet vier erkenningsystemen. Daarvan zijn er momenteel drie geregeld en in gebruik. In totaal beschikken 27 fokkersverenigingen over een erkenning voor het bijhouden van een rasstamboek, twee fokkersverenigingen over een erkenning voor het uitvoeren van coördinerende opdrachten en een fokkersvereniging en een onderneming over een erkenning voor het bijhouden van een register. De werking van deze verenigingen wordt permanent opgevolgd op het niveau van hun besluitvorming en werking. In 2008 werden bij drie verenigingen bovendien thematische controles uitgevoerd.

Sommige fokkersverenigingen die erkend zijn voor het bijhouden van stamboeken of voor het uitvoeren van coördinerende opdrachten hebben subsidies verkregen. In het kader van het verantwoorden van het gebruik van die subsidies werden voor zeven dossiers controles uitgevoerd. Aan een vereniging werd een overheidsopdracht toegewezen voor het verzamelen van statistische informatie over de pluimveector, bestemd voor de Europese Commissie.

In 2008 zijn twee fokkersverenigingen in de sector paarden en ezels erkend voor het bijhouden van het stamboek van een of meer rassen:

- Irish Cob Society België vzw voor het paardenras Irish Cob;
- Belgisch Tinker Stamboek vzw voor het paardenras Tinker.

Aan de lijst met rassen waarvoor de vzw Kleine Herkauwers Vlaanderen erkend is voor het houden van de stamboeken zijn de volgende rassen toegevoegd: Kerry Hill, Clun Forest en Romanov (schapen) en Boergeit (geiten).

Aan de lijst met rassen waarvoor de vzw Steunpunt Levend Erfgoed erkend is voor het houden van de stamboeken is het volgende schapenras toegevoegd: Castlemilk Moorit.

138 centra voor winning of opslag van sperma, eicellen of embryo's beschikken over een erkenning. Voor de opvolging van de werking van die centra werden 165 controles uitgevoerd. Deze controles gaan na of deze centra correcte informatie over de donoren verlenen. In 2008 werd een thematische controle uitgevoerd bij varkens KI-centra. Van 88 beren werd de identiteit bepaald via DNA-controle en vergeleken met de identiteit van het sperma dat te koop werd aangeboden onder de identificatie van de beer.

1.5 Zorgboerderijen

Landbouwers die zorg opnemen als diversificatie-activiteit op hun bedrijf, kunnen rekenen op een financiële ondersteuning van maximaal 40 euro per dag. Sinds de start van de maatregel eind 2005 hebben meer dan 300 landbouwers zich hiertoe geëngageerd.

De afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling staat in voor de dossierbehandeling en de uitbetaling van de subsidies. In 2008 heeft de Vlaamse overheid voor een bedrag van 692.610 euro aan subsidies uitbetaald.

Omwille van de sterke stijging van het aantal zorgboeren heeft de afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling het proces van de dossierbehandeling grondig geanalyseerd. Deze analyse was de basis voor een aantal verbeteracties in de dossierbehandeling. Zo zal een gedeelte van de administratieve verwerking van de subsidieaanvragen geautomatiseerd worden. Hiertoe is een informatica-opdracht opgestart.

1.6 Kwaliteit plantaardige productie

De activiteiten van 2008 in het kader van dit proces hebben betrekking op twee groeiseizoenen.

In het voorjaar werd deelgenomen aan twee vergaderingen (groeiseizoen 2007) van het Vlaams Comité en de Technische Interregionale Werkgroep (GTIW in samenwerking met het Waals Gewest). Hierbij werden nieuwe rassen van zomergranen, kuil- en korrelmaïs, cichorei, voederbieten, grassen en klavers beoordeeld in verband met hun voldoende cultuur- en gebruikswaarde (CGW-onderzoek), een van de voorwaarden voor opname in de Nationale Rassencatalogus.

In het najaar werd tijdens drie vergaderingen een gelijkaardige beoordeling uitgevoerd voor de nieuwe rassen wintergranen en suikerbieten van het groeiseizoen 2008. Bij deze vergaderingen trad de afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling op als voorzitter van de Technische Interregionale Werkgroep.

Tijdens de zomermaanden (juni en september) werd deelgenomen aan bezoeken aan de rassenproeven granen, suikerbieten en maïs.

1.7 Kwaliteit dierlijke productie

Dit omvat een reeks van dossiers die te maken hebben met de vaststelling en/of etikettering van kwaliteitsaspecten in de dierlijke productie. Het gaat om de Europese kwaliteitsregelingen, de voedselkwaliteitsregelingen, de houderijsystemen van leghennen en vleeskippen, de etikettering van AA-melk, de samenstelling van melk en de melkafrekening, hoeve- en streekproducten, de indeling van geslachte varkens en volwassen runderen. Andere vaststelling en/of etiketteringen van kwaliteit zoals bio en fokkerij worden in andere hoofdstukken behandeld.

1.7.1 Europese kwaliteitsregelingen

In de zomer van 2008 bevestigde de Europese Commissie de erkenning van twee Vlaamse producten. Op 10 juli 2008 werd de bekendmaking van de registratie van de Vlaams-Brabantse tafeldruif als beschermde oorsprongsbenaming (BOB) gepubliceerd. De Vlaams-Brabantse tafeldruif is daarmee het eerste product dat in Vlaanderen erkend is als BOB. Een maand later, in augustus 2008, werd het Brussels grondwitloof erkend als beschermde geografische aanduiding (BGA). Tegelijkertijd publiceerde de Commissie ook het aanvraagdossier van de Gentse azalea voor een erkenning als BGA, wat betekent dat de bezwaartermijn van 6 maanden werd ingesteld.

Eind juni 2008 heeft de Europese Commissie beslist om de kleuren van het logo voor Beschermde Oorsprongsbenamingen te wijzigen van blauw en geel naar rood en geel, om zo een duidelijker onderscheid te kunnen maken met het logo voor de Beschermde Geografische Aanduidingen. Er is een overgangperiode ingesteld tot 1 mei 2010, waarbinnen beide logo's naast elkaar gebruikt mogen worden.

1.7.2 Voedselkwaliteitsregelingen

Op het einde van 2008 vroeg de vzw Promotie Belgisch Kalfsvlees de erkenning als centrum voor duurzame landbouw in het kader van voedselkwaliteitsregelingen aan.

1.7.3 Houderijsystemen van braadkippen

De etikettering van de voederwijze en het houderijsysteem van braadkippen is onderworpen aan een controle door de afdeling. In 2008 werd de productie van 35 bedrijven gecontroleerd. Met ingang van 1 augustus 2008 is de retributie die geheven werd op deze productie afgeschaft.

1.7.4 Samenstelling van melk en melkafrekening

Een nieuw ministerieel besluit betreffende de controle op de bepaling van de samenstelling en de betaling door de kopers van de melk aan de producenten werd opgesteld. De afwerking en publicatie van het besluit gebeurt in 2009.

1.7.5 Hoeve- en streekproducten

Een facultatieve subsidie voor hoeve- en streekproducten werd toegekend in 2008.

VLAM ontving een facultatieve subsidie voor het programma hoeveproducten, met looptijd van 1 januari 2008 tot en met 31 december 2008, van 60.000 euro. De subsidie werd als volgt verdeeld over verschillende programma's: adviesdiensten 34.000 euro, organisatie van fora voor de uitwisseling van kennis 9.000 euro, publicaties met feitelijke informatie over producenten van een bepaald product 17.000 euro.

Er werd in 2007 een facultatieve subsidie van 120.000 euro toegekend aan VLAM voor de werking rond streekproducten. Deze subsidie aan de sector streekproducten is nog steeds lopende, ze werd toegekend voor activiteiten in de periode van 1 augustus 2007 tot en met 31 juli 2009. De subsidie werd als volgt verdeeld over verschillende programma's: adviesdiensten 62.000 euro, organisatie van fora voor de uitwisseling van kennis 11.000 euro, publicaties met feitelijke informatie over producenten van een bepaald product 47.000 euro.

1.7.6 Indeling van geslachte varkens en volwassen runderen

De indeling van de geslachte volwassen runderen werd gedaan op 318.839 runderen, geslacht in 21 slachthuizen, waarvan 16 de indeling verplicht moeten doen en vijf de indeling op vrijwillige basis doen. In vergelijking met 2007 is er één slachthuis bijgekomen (van niet verplichte naar verplichte indeling) en zijn er drie gestopt. De indeling wordt gedaan door een 69-tal classificeerders. Het aantal geslachte volwassen runderen is in vergelijking met vorig jaar gestegen met zowat 3,5%, vooral toe te schrijven aan de overheveling van een aantal te slachten dieren van een slachthuis gelegen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar een slachthuis gelegen in het Vlaams Gewest. Naast de correcte indeling naar categorie, beveleedheid en vetbedekking is bij de controle in 2008 de focus gelegd op een correcte codering van de aanbiedingsvorm.

De indeling van de geslachte varkens werd gedaan in 22 slachthuizen. In vergelijking met 2007 is er één slachthuis gestopt. De indeling van de karkassen wordt gemaakt naar het geraamde aandeel mager vlees en facultatief naar de conformatie. De indeling wordt gedaan door een 80-tal classificeerders.

In 2008 zijn drie nieuwe indelingstoestellen voor varkens goedgekeurd: VCS-2000-3C (een volautomatisch toestel dat werkt met drie camera's), Hennessy Grading Probe HGP4 (een priktoestel) en Optiscan-TP system (een toestel waarmee manueel metingen op het karkas worden gedaan).

In de loop van 2008 is, onder coördinatie van het CBKc en met medewerking van producenten, slachthuizen en IVB gestart met de uitwerking van een referentiemethode voor de bepaling van de conformatie van varkenskarkassen.

De individuele indelingsgegevens moeten, met toepassing van de wetgeving, door de slachthuizen bezorgd worden aan de IVB. De afdeling ondersteunt en moedigt het gebruik door derden aan van deze indelingsgegevens. Dit gebruik wordt door de afdeling toegestaan onder bepaalde voorwaarden.

1.8 Europees gefinancierde promotieprogramma's

De Europese Unie wil de voorlichting over en de afzet van landbouwproducten in landen op de binnenmarkt van de EU bevorderen. Daarom bestaat de mogelijkheid om Europese cofinanciering te verkrijgen voor het uitvoeren van acties die voor bepaalde producten de afzet bevorderen of die voorlichting geven over bepaalde thema's. Deze acties moeten gericht zijn op de kwaliteit en de voedselveiligheid van de communautaire producten. De acties vinden plaats in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid.

Eind november 2007 heeft VLAM 5 nieuwe programmavoorstellen ingediend. Deze voorstellen werden door het Departement Landbouw en Visserij geëvalueerd en doorgestuurd naar de Europese Commissie. Eind juni 2008 heeft de Europese Commissie beslist om 3 van de 5 programma's te cofinancieren. Het gaat om de programma's "All day long" voor de sector groenten en fruit, "Melk, en je kan tegen een stootje" voor de zuivelsector en een programma voor pluimveevlees. In totaal voorziet de Europese Commissie hiervoor een budget van 3.182.913 euro voor 3 jaar.

1.9 Gemeenschappelijke Marktordening (GMO)

2008 was voor de Gemeenschappelijke Marktordening voor Groenten en Fruit een belangrijk overgangsjaar. Eind december 2007 werden op de valreep de nieuwe toepassingbepalingen gepubliceerd door Europa. Op 1 januari 2008 werd de "nieuwe GMO" van toepassing. Nieuw in de GMO is vooral de introductie van crisispreventie en crisisbeheersmaatregelen. De andere wijzigingen zijn minder revolutionair.

De grote opdracht voor de lidstaten was om een nationale strategie voor duurzame operationele programma's klaar te stomen met daarin ook de nationale richtsnoeren voor milieuvriendelijke acties. Hoewel het de nationale strategie wordt genoemd, is dit de Vlaamse invulling van dit luik. Het opstellen van deze teksten was een groot participatief proces met rond de tafel de administratie, het kabinet, de stakeholders in het bijzonder productie, handel en verwerking... De nationale strategie is een praktisch gebruiksinstrument voor de producentenorganisaties dat hen kan helpen bij het opstellen van hun operationeel programma. Het resultaat is een lijvig document dat op 17 april werd voorgesteld aan de Europese Commissie. Vlaanderen beet hiermee de spits af in Europa. Het geeft in één document een visie weer voor de periode 2009-2013 en geeft tegelijkertijd ook de praktische invulling van het beleid met concrete richtsnoeren voor de sector groenten en fruit. Eind oktober kregen we de definitieve goedkeuring door Europa van onze milieurichtsnoeren

In 2008 werden in totaal door de 16 Vlaamse producentenorganisaties programma's uitgevoerd voor ongeveer 90 miljoen euro waarvan 50% Europese steun.

Op 15 september 2008 werden door alle telersverenigingen nieuwe operationele programma's ingediend voor de periode 2009-2013. Die werden op 15 december 2008 door de minister goedgekeurd. Voor 2009 bedraagt de Europese steun 54.000.000 euro.

1.10 Sturing onderzoek

Door haar nauw contact met de verschillende land- en tuinbouwsectoren en de expertise op praktijkniveau, heeft de afdeling de opdracht om de noden uit de sector te vertalen naar de onderzoeksinstellingen. De afdeling baseert haar insteek bij de advisering en opvolging van onderzoeksprojecten op de relevantie ervan voor de bedrijven. Op die manier worden ILVO-projecten, IWT-projecten en demonstratieprojecten op systematische manier beoordeeld op hun beleidsrelevantie en hun belang voor de betrokken sectoren. Bij de concrete uitwerking worden de projecten ook opgevolgd om een goede uitwerkingsfase te garanderen. Hierbij wordt nauw samengewerkt met de afdeling Monitoring en Studie.

1.11 Naschoolse vorming

1.11.1 Situering

De afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling subsidieert cursussen, korte vormingsactiviteiten, vervolmakingsdagen en stages die ingericht worden door erkende vormingscentra. De werking steunt op het Besluit van de Vlaamse Regering van 4 juni 2004 betreffende de toekenning van subsidies voor naschoolse opleidingsinitiatieven in de landbouwsector.

1.11.2 Organisatoren

De 5 algemene centra zijn in ten minste vier provincies actief; zij kunnen alle vormingstypen inrichten voor landbouwers. Enkel de algemene centra kunnen starteropleidingen (startercursussen type A en B, en stages) inrichten. De 25 gewestelijke centra zijn meestal gespecialiseerd in een specifieke sector, of regionaal (bijvoorbeeld provinciaal) georiënteerd. Zij kunnen startercursussen type C (cursussen voor het behalen van een erkenning als verkoper of gebruiker van fytoproducten en biociden), vormingscursussen, vervolmakingsdagen en korte vormingsactiviteiten inrichten voor landbouwers.

De 11 centra voor hobbylandbouwworming hebben als statutair doel de vorming van personen die de landbouw als hobby uitoefenen. Zij kunnen enkel korte vormingsactiviteiten inrichten.

1.11.3 Nieuwe regelgeving

Op 14 maart 2008 keurde de Vlaamse Regering een wijziging van het besluit van 4 juni 2004 goed. De wijziging werd van kracht op 28 mei 2008. Hiermee werd een gevolg gegeven aan de vraag van de jonge landbouwers in het jongerenactieplan om een aantal aanpassingen in te voeren in de regelgeving. Er kwamen onder meer nieuwe bepalingen voor de organisatie van stages, waaronder een verplichte vergoeding voor het stagebedrijf. De premie voor sociale promotie steeg van 2 naar 6 euro per lesuur. De mogelijkheid tot het subsidiëren van e-learning werd in het besluit ingebouwd.

1.1.1.4 De landbouwworming in cijfers

Bij het opstellen van dit jaarverslag zijn de cijfers van het begrotingsjaar 2007 de meest recente definitieve cijfers waarover de afdeling beschikt. De definitieve cijfers van 2008 worden pas in de tweede helft van 2009 bekend, na afsluiting van de betalingen. In de tabellen zijn voor 2008 ramingen opgenomen van de totale uitgaven van het begrotingsjaar 2008 op basis van de ingediende vormingsaanvragen. Deze ramingen zijn meestal overschat. De subsidie voor de landbouwwormingsactiviteiten is forfaitair en wordt aan de erkende centra uitbetaald. Ze wordt berekend per ingericht lesuur, per stagedag of per vormingsactiviteit. De bedragen zijn gekoppeld aan het indexcijfer van de consumptieprijzen. De verschillende subsidiebedragen voor 2008 zijn opgenomen in tabel 1.2. In de begroting 2008 van de Vlaamse overheid was 3,128 miljoen euro voorzien voor de landbouwworming en 109.000 euro voor de sociale promotie. (In 2007 was dat respectievelijk 3,086 miljoen euro en 100.000 euro). De Europese Unie droeg in het kalenderjaar 2008 1.144.548,94 euro bij: de landbouwworming is opgenomen in as 1 van het Programma voor Plattelandsontwikkeling in Vlaanderen. Het cofinancieringspercentage bedraagt 30% voor de vorming bestemd voor landbouwers.

Het grootste deel van de vergoedingen dient voor de organisatie van de vormingsactiviteiten (huur van lokalen, administratie, verzekeringen, cursusmateriaal), gevolgd door de vergoeding van de lesgevers, zoals blijkt uit tabel 1.3.

Tabel 1.2 Basistoelagen en geïndexeerde toelagen (euro)

Cursussen, korte vorming, vervolmaking (euro/lesuur)	Basis	2008
Lesgeververgoeding	40,00	43,76
Werkingssubsidie voor theoretische lessen	60,00	65,64
Werkingssubsidie voor praktijklessen	85,00	92,99
Organisatietoelage algemene centra	10,00	10,94
Stages (euro/stagedag)	Basis	2008
Lesgeververgoeding	24,00	26,26
Werkingssubsidie	60,00	65,64
Korte vorming hobbylandbouw (euro/les)	Basis	2008
Werkingssubsidie	70,00	76,58
Vervolmakingsdagen	Basis	2008
Aanvullende vergoeding buitenlandse lesgever (euro/dag)	87,00	93,50

Tabel 1.3 Type vergoedingen (euro), begrotingsjaar 2007

Voorwerp	Bedrag (euro)	%
Lesgeververgoedingen	1.351.512,58	31,7
Werkingssubsidies	2.600.175,99	61,1
Organisatietoelage algemeen centrum	260.375,75	6,1
Vergoedingen sociale promotie (deelnemers)	46.500,00	1,1
Totaal	4.258.564,32	100

Uit tabel 1.4 blijkt dat de middelen in 2007 voor 46,8% gingen naar de inrichting van cursussen, en voor 84,1% naar de algemene centra. In tabel 1.5 is de evolutie van de uitgaven terug te vinden. De uitgaven zijn in 2007 gedaald ten opzichte van 2006. Dit heeft te maken met het grote aantal activiteiten dat in 2006 werd ingericht. Voor 2008 mag verwacht worden dat de uitgaven van dezelfde grootteorde zullen zijn als in 2007.

Tabel 1.4 Betaalde subsidies (euro), begrotingsjaar 2007

Type centrum	Cursussen	Korte vorming	Vervolmaking	Stages	Totaal	%
Algemene centra	1.820.012,66	1.176.521,51	35.842,18	510.386,58	3.542.762,93	84,1
Gewestelijke centra	151.619,89	304.609,39	4.008,64	-	460.237,92	10,9
Hobbylandbouwworming	-	209.063,47	-	-	209.063,47	5,0
Totaal	1.971.632,55	1.690.194,37	39.850,82	510.386,58	4.212.064,32	100
%	46,8	40,1	0,9	12,1	100	-

Tabel 1.5 Evolutie van de uitgaven (euro) per begrotingsjaar

Type activiteit	2005	2006	2007	raming 2008
Cursussen	1.817.712,77	2.201.238,69	1.971.632,55	2.064.394,41
Korte vorming	1.288.257,62	1.524.121,83	1.481.130,90	1.479.055,18
Vervolmaking	37.691,38	33.369,50	39.850,82	57.195,42
Stages	464.538,06	573.708,84	510.386,58	524.013,80
Hobbylandbouwworming	202.688,01	182.925,96	209.063,47	202.400,94
Totaal	3.810.887,84	4.515.364,82	4.212.064,32	4.327.059,75

▪ Jaarprogramma's

De centra dienen jaarlijks voor 1 november bij de afdeling een jaarprogramma in. De minister keurt het programma goed in functie van de beschikbare middelen. Elk centrum krijgt een aantal uren toegewezen, dat in dat jaar met zekerheid kan uitbetaald worden.

Ondanks de daling van het Europese cofinancieringspercentage heeft de afdeling in 2007 en 2008 aan de minister een voorstel van jaarprogramma kunnen voorleggen dat voldoende was om alle ingerichte activiteiten te subsidiëren, zoals blijkt uit tabel 1.6.

Tabel 1.6 Realisatie van de aangevraagde jaarprogramma's (aantal uren/stagedagen)

Vormingstype	aangevraagd 2005	toegekend 2005	gerealiseerd 2005	aangevraagd 2006	toegekend 2006	gerealiseerd 2006
Cursussen	30.270	27.102	14.561	27.230	19.923	17.304
Korte vorming	15.314	14.469	12.320	15.238	11.140	13.118
Vervolmaking	451	451	329	618	452	287
Stages (dagen)	4.867	4.678	5.334	5.260	3.846	6.475
Hobbylandbouwworming	4.589	4.369	1.942	4.701	3.438	2.478
Totaal	55.491	51.069	34.486	53.047	38.799	39.662
%	100	92,0	62,1	100	73,1	74,8
Bedrag (euro)	-	-	3.810.888	6.048.844	4.369.799	4.515.365

Vormingstype	aangevraagd 2007	toegekend 2007	gerealiseerd 2007	aangevraagd 2008	toegekend 2008	gerealiseerd 2008 (raming)
Cursussen	26.168	20.303	15.402	27.553	16.664	15.890
Korte vorming	15.560	11.242	12.618	17.041	13.538	12.428
Vervolmaking	737	552	337	744	370	470
Stages (dagen)	5.860	5.084	5.654	6.260	5.502	5.702
Hobbylandbouwworming	4.500	2.887	2.799	4.393	2.680	2.643
Totaal	52.825	40.068	36.810	55.991	38.754	37.133
%	100	75,9	69,7	100	69,2	66,3
Bedrag (euro)	6.042.308	4.607.558	4.212.140	6.587.091	4.543.147	4.327.060

▪ De lesgevers

De vormingsactiviteiten worden gegeven door de vaste medewerkers van de centra en door losse medewerkers uit het onderwijs, het wetenschappelijk onderzoek, de landbouwvoorlichting en de bedrijfswereld. In 2008 werden 486 nieuwe lesgevers bij de afdeling geregistreerd.

▪ Vormingsactiviteiten

De basis van de subsidiëring is het lesuur of de stagedag. In de tabellen krijgt een stagedag hetzelfde gewicht als een lesuur. Per korte vormingsactiviteit voor hobbylandbouwers wordt één uur gerekend.

De definitieve cijfers voor 2007 komen uit op 36.810 gesubsidieerde uren vorming. De details zijn weergegeven in tabel 1.7.

Tabel 1.7 Overzicht van de gesubsidieerde vormingsactiviteiten, begrotingsjaar 2007 (aantal uren/stagedagen)

Type centrum	Cursussen	Korte vorming	Vervolmaking	Stages (dagen)	Totaal	%
Algemene centra	14.107	9.814	300	5.654	29.875	81,2
Gewestelijke centra	1.295	2.804	37	0	4136	11,2
Hobbylandbouwworming	0	2779	0	0	2799	7,6
Totaal	15.402	15.397	337	5.654	36.810	100
%	41,8	41,8	0,9	15,4	100	-

De voorlopige cijfers van de aanvragen van 2008 in tabel 1.8 wijzen op een lichte stijging van het aantal uren naar 37.133 uren.

Tabel 1.8 Overzicht van de aangevraagde vormingsactiviteiten, begrotingsjaar 2008 (aantal uren/stagedagen)¹

Aantal uren	Cursussen	Korte vorming	Vervol-making	Stages (dagen)	Totaal	%
Algemene centra	14.362	9.651	434	5.702	30.149	81,2
Gewestelijke centra	1.528	2.777	36	-	4.341	11,7
Hobbylandbouwvorming	-	2.643	-	-	2.643	7,1
Totaal	15.890	15.071	470	5.702	37.133	100
%	42,8	40,6	1,3	15,4	100	-

(1) toestand op 1/3/2009, voorlopige gegevens

De trends van de voorbije jaren zijn weergegeven in de tabellen 1.9 en 1.10. De goede resultaten van 2006 werden sindsdien niet meer gehaald.

De algemene centra zijn veruit de grootste inrichters van zowel cursussen, korte vorming als stages. Het aantal vormingsactiviteiten voor hobbylandbouwers is vanaf 2006 gestegen doordat in 2005 2 bijkomende centra voor hobbylandbouwvorming werden erkend.

Tabel 1.9 Evolutie van de betoelaagde vormingsactiviteiten per begrotingsjaar en per type opleiding (aantal uren/stagedagen)

Type opleiding	2004	2005	2006	2007	raming 2008
Cursussen	16.416	14.561	17.304	15.381	15.890
Korte vorming	13.109	14.262	15.596	15.397	15.071
Vervolmaking	494	329	287	337	470
Stages (dagen)	3.872	5.334	6.475	5.654	5.702
Totaal	33.891	34.486	39.662	36.769	37.133

Tabel 1.10 Evolutie van de betoelaagde vormingsactiviteiten per begrotingsjaar en per type centrum (aantal uren/stagedagen)

Type centrum	2004	2005	2006	2007	raming 2008
Algemene centra	26.351	27.413	32.553	29.877	30.149
Gewestelijke centra	4.632	5.131	4.631	4.113	4.341
Hobbylandbouw	2.908	1.942	2.478	2.799	2.643
Totaal	33.891	34.486	39.662	36.789	37.133
Totaal	33.891	34.486	39.662	36.769	37.133

- Thema van de vormingsactiviteiten

Tabel 1.11 geeft de thema's van de cursussen weer. De bedragen steunen op voorlopige cijfers, zodat zij afwijken van die van de vorige tabellen.

In volgorde van belangrijkheid komen eerst de algemene cursussen (startercursussen, informatica), gevolgd door de opleidingen in de rundveesector (startercursussen en kunstmatige inseminatie), opleidingen voor werknemers van groendiensten (veilig machinegebruik) en tuinaanleg. Het aantal uren informaticaopleidingen daalt al enkele jaren, hoewel de centra hun aanbod diversifiëren naar internetgebruik en multimedia voor land- en tuinbouwers. Het aantal startercursussen type B is in bijna alle sectoren gestegen omdat het minimumaantal deelnemers in 2008 teruggebracht werd van 10 naar 8. Hierdoor komen de kleinere sectoren beter aan bod (pluimvee, groenten). Opvallend is dat alle cursussen over paarden-, schapen- en geitenhouderij startercursussen zijn.

De korte vorming is het medium bij uitstek voor het behandelen van actuele thema's. In 2008 waren enkele milieugerelateerde thema's actueel, zoals mestwetgeving, energie, water en afvalbeheersing

Tabel 1.11 Aantal uren per sector en per cursusthema op basis van de themacodes, begrotingsjaar 2006-2008

Onderwerp	2006	2007	2008	Voorbeelden
Sectoren algemeen				
01. algemene thema's	-	30	-	-
03. bedrijfsleiding	2.899	3.029	2.665	starterscursus type A, management
04. ziektebestrijding	695	584	781	fyto cursussen, spuittechniek
07. huisvesting	168	254	129	mettelen, elektriciteit
08. mechanisatie	722	445	985	onderhoud machines, lassen
09. juridisch en sociaal	42	42	40	wetgeving, sociale aspecten
10. veiligheid	32	72	-	veilig gebruik van machines
12. informatica	5.565	5.345	4.631	computergebruik, internet, multimedia
14. verbreding	96	185	-	zorgboerderijen, hoefvetoerisme
Totaal	10.219	9.986	9.231	-
Rundveesector				
01. algemene thema's	71	20	40	-
03. bedrijfsleiding	800	648	716	starterscursus type B
04. ziektebestrijding	164	242	232	klauwverzorging
05. technische thema's	91	47	-	voeding, graslanduitbating
06. selectie	981	688	465	kunstmatige inseminatie
12. informatica	42	113	-	sectorspecifieke software
13. commercialis./verwerking	138	-	86	melkverwerking
Totaal	2.287	1.758	1.539	-
Varkenssector				
01. algemene thema's	61	64	-	-
02. economische aspecten	-	-	45	-
03. bedrijfsleiding	334	168	178	starterscursus type B
05. technische thema's	-	42	84	voeding
Totaal	395	274	307	-
Pluimveesector				
03. bedrijfsleiding	-	44	105	starterscursus type B
05. technische thema's	21	22	-	-
Totaal	21	66	105	-
Paardensector				
03. bedrijfsleiding	460	427	357	starterscursus type B
Totaal	460	427	357	-
Sector schapen en geiten				
03. bedrijfsleiding	143	131	49	starterscursus type B
Totaal	143	131	49	-

Sector bijen en hommels				
01. algemene thema's	439	598	409	imker cursussen
04. ziektebestrijding	32	-	48	bijen ziekten
05. technische thema's	-	86	90	imkeren
06. selectie	102	-	-	koninginnenteelt
13. commercialis./verwerking	-	33	54	bijen producten
Totaal	573	717	601	-
Akkerbouwsector				
03. bedrijfsleiding	42	-	57	starters cursus type B
05. technische thema's	31	-	-	-
08. mechanisatie	126	196	168	onderhoud machines
Totaal	199	196	225	-
Sector groententeelt				
03. bedrijfsleiding	245	64	81	starters cursus type B
04. ziektebestrijding	-	21	-	-
05. technische thema's	44	-	-	-
11. milieuproblematiek	-	-	106	WKK
12. informatica	168	-	-	sectorspecifieke software
Totaal	457	85	187	-
Sector fruitteelt				
01. algemene thema's	-	-	21	-
03. bedrijfsleiding	31	-	32	starters cursus type B, management
04. ziektebestrijding	21	21	21	geïntegreerde teelt
05. technische thema's	149	120	-	snoeien
10. veiligheid	-	42	45	EHBO
Totaal	201	183	119	-
Sector sierteelt				
05. technische thema's	58	42	21	bemesting, teelttechniek
06. selectie	46	-	-	variëteiten
08. mechanisatie	-	-	20	veredeling, enten
Totaal	104	42	41	-
Sector tuinaanleg				
01. algemene thema's	-	-	52	-
03. bedrijfsleiding	-	-	28	kostprijsberekening
04. ziektebestrijding	-	-	42	spuittechniek
05. technische thema's	1.149	638	668	onderhoud, snoeien, bomen vellen
08. mechanisatie	424	234	210	onderhoud materieel
09. juridisch en sociaal	26	-	-	-
10. veiligheid	42	365	-	veilig gebruik van machines
12. informatica	75	74	84	tuintekenen op computer
Totaal	1.716	1.311	1.084	-
Floristensector				
05. technische thema's	229	80	-	bloemschikken
Totaal	229	80	0	-
Sector groendiensten				
01. algemene thema's	-	-	189	-
04. ziektebestrijding	-	24	63	spuittechniek
05. technische thema's	388	690	663	snoeien, vellen van bomen, groenbeheer
08. mechanisatie	-	154	208	tractoren, tuinmachines
10. veiligheid	-	150	342	veilig gebruik van machines
12. informatica	-	-	21	tuintekenen op computer
Totaal	388	1.018	1.486	-
Eindtotaal	17.392	16.274	15.331	-

- De deelnemers

De afdeling telde voor 2007 in totaal 6.411 deelnemers aan cursussen of stages. Dit waren 4.951 unieke deelnemers, van wie 63,2% mannen. Van de deelnemers was 1.181 landbouwer in hoofd- of nevenberoep, 1.457 meewerkend gezinslid, 418 werknemer van een groendienst, 390 imker en 616 starter in de landbouwsector. Ook 563 deelnemers hadden geen band met de landbouwsector en werden niet meegerekend als geldige deelnemer voor de subsidiëring.

- De installatieproeven in 2008

Het installatieattest geeft toegang tot de subsidies van het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) aan personen die geen landbouwopleiding gevolgd hebben. Het wordt behaald na het slagen voor een installatieproef. De cursisten kunnen aan de proeven deelnemen na het volgen van een algemene startercursus (type A), een sectorspecifieke bijzondere startercursus (type B) en een stage van tweemaal twee weken. De resultaten van de proeven van 2008 zijn terug te vinden in tabel 1.12. Tabel 1.13 geeft de evolutie van de deelname aan de proeven weer. Het aantal deelnemers bleef in 2008 iets onder het niveau van de twee jaren voordien, maar ver boven het niveau van de jaren daarvoor.

Tabel 1.12 Resultaten van de installatieproeven in 2008

Provincie	Geslaagd voorjaar	Niet geslaagd voorjaar	Geslaagd najaar	Niet geslaagd najaar	Totaal geslaagd	Totaal niet geslaagd
West-Vlaanderen	64	24	16	8	80	32
Antwerpen	15	2	16	4	31	6
Limburg	5	11	9	0	14	11
Oost-Vlaanderen	68	14	17	7	85	21
Vlaams-Brabant	15	1	0	0	15	1
Totaal	167	52	58	19	225	71

Tabel 1.13 Evolutie van aantal geslaagde deelnemers van 2004 - 2008

Jaar	Aantal geslaagde deelnemers
2004	178
2005	179
2006	234
2007	235
2008	225

▪ Kwaliteitsbewaking en inspecties

De afdeling inspecteert steekproefsgewijs een aantal vormingsactiviteiten ter plaatse. In 2008 zijn 782 inspecties van vormingsactiviteiten uitgevoerd (tabel 1.14). De stijging ten opzichte van de voorbije jaren komt doordat een extra personeelslid voor de inspecties is vrijgemaakt. De afdeling heeft ook haar medewerking verleend aan de cel Inspectie en Audit van het Agentschap voor Landbouw en Visserij voor de controle van zes boekhoudingen van centra.

Tabel 1.14 Aantal inspecties in 2008

Provincie	Aantal inspecties
Antwerpen	121
Brussel	2
Limburg	125
Oost-Vlaanderen	174
Vlaams-Brabant	128
West-Vlaanderen	232
Totaal	782

▪ Sociale promotie

De deelnemers aan de vorming die een cursuscyclus van ten minste 75 uur binnen een tijdsbestek van 5 jaar met goed gevolg beëindigd hebben, kunnen een vergoeding voor sociale promotie ontvangen. De premie bedraagt 2 euro per lesuur (4 uur per stagedag) voor de opleidingen gestart voor 28 mei 2008, en 6 euro per lesuur voor de opleidingen gestart vanaf die datum.

In 2008 werd 95.396 euro uitbetaald aan 312 begunstigden (tabel 1.15). Er was duidelijk een inhaalbeweging: in 2007 hebben veel cursisten hun aanvraag uitgesteld omdat verwacht werd dat de verhoging van de premie voor alle opleidingen zou gelden.

Tabel 1.15 Toegekende premies en aantal begunstigden voor sociale promotie

Begrotingsjaar	2006	2007	2008
Uitbetaald bedrag (euro)	64.600	46.500	95.396
Aantal begunstigden	219	153	312

1.11.5. Innovatieve vormingsprojecten

In 2008 deed de afdeling een oproep om innovatieve vormingsprojecten in te dienen met als thema het stimuleren van het gebruik van het e-loket van het beleidsdomein Landbouw en Visserij. Voor deze projecten was maximaal 156.400 euro voorzien. Er werden drie projecten goedgekeurd. De afdeling organiseerde op 17 december een studiedag over de mogelijkheden van e-learning in de landbouwsector.

1.12 Landbouweducatie

In het kader van het besluit van de Vlaamse Regering van 14 juli 2004 betreffende het erkennen van centra voor landbouweducatie en het subsidiëren van landbouweducatieve activiteiten kregen in 2008 drie erkende centra voor landbouweducatie een subsidie om hun project uit te voeren. Deze centra zijn:

- vzw Boerderijklassen (100.000 euro);
- vzw Plattelandsklassen (100.000 euro);
- 't Grom vzw Midzeelhoeve (74.031 euro).

In 2008 werd dit besluit van de Vlaamse Regering herwerkt. Het gewijzigde besluit werd door de Vlaamse Regering goedgekeurd op 10 oktober 2008.

Het nieuwe besluit voorziet differentiatie in de erkende centra voor landbouweducatie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen grotere en kleinere erkende centra. Hierdoor wordt de mogelijkheid gecreëerd om meerdere landbouweducatieve en visievormende actieplannen en projecten te selecteren en te subsidiëren.

De erkende algemene centra voor landbouweducatie die, zoals voorheen, actieplannen zullen kunnen indienen voor zowel initiatieven voor de schoolgaande jeugd als voor het brede publiek en niet enkel lokaal plaatsvinden, moeten aan bijkomende voorwaarden voldoen om een erkenning te krijgen. Voor het subsidiëren van de actieplannen van de erkende algemene centra voor landbouweducatie wordt jaarlijks een bedrag van 200.000 euro voorzien.

Lokale centra evenals de erkende algemene centra kunnen beperkte, lokale projecten indienen. Voor het subsidiëren van deze projecten wordt jaarlijks een bedrag van 100.000 euro voorzien.

Er werden twee algemene centra voor landbouweducatie erkend:

- vzw Boerderijklassen;
- vzw Plattelandsklassen.

Er werden 10 centra voor landbouweducatie erkend:

- vzw De Vlaamse Volkstuin – Werk van de Akker;
- vzw KVLt;
- vzw Mondina;
- vzw Plattelandsklassen;
- vzw Provinciaal Proefcentrum voor de Groenteteelt (PCG);
- vzw Rurant;
- 't Grom vzw Midzeelhoef;
- vzw VELT;
- vzw WAVI;
- vzw Wervel.

1.13 Advisering stedenbouwkundige vergunningen

De afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling is betrokken bij overleg en levert advies bij ruimtegebonden beleidsmaatregelen die een impact kunnen hebben op de open ruimte en op de toekomst en de kansen voor land- en tuinbouw in Vlaanderen. Dit overleg en deze adviezen zijn voornamelijk gericht op de sociaal-economische impact en de bedrijfstechnische haalbaarheid van beleidsinitiatieven. De afdeling levert inbreng voor materies die betrekking hebben op het medegebruik van de open ruimte waaronder natuurbeheer, waterbeheer, ruimtelijke planning, landinrichting en landschapsbescherming.

De afdeling levert ook advies bij ruimtelijke processen waar een bestemmingswijziging van het agrarisch gebied wordt beoogd door middel van ruimtelijke uitvoeringsplannen en bijzondere plannen van aanleg. In het totaal werd in 2008 advies verleend over 11 bijzondere plannen van aanleg, 68 planologische attesten, 130 gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP), 26 provinciale RUP's en 22 gewestelijke RUP's. De afdeling is vertegenwoordigd in het Interbestuurlijk Plattelandsoverleg en de Vlaamse Commissie Ruimtelijke Ordening.

De afdeling adviseert tevens gemeenten bij stedenbouwkundige attesten en stedenbouwkundige vergunningsaanvragen in het agrarisch gebied. Het advies van de administratie bevoegd voor landbouw, is richtinggevend voor de beoordeling van het inhoudelijk landbouwkundig aspect, zoals onder andere de leefbaarheid van landbouwbedrijven. In 2008 werden er 3.332 stedenbouwkundige aanvragen behandeld in de provincie West-Vlaanderen, 3.209 in Oost-Vlaanderen, 2.212 in Antwerpen, 1.662 in Vlaams-Brabant en 1.298 in Limburg. In totaal werden er dus 11.713 dossiers in de buitendiensten behandeld. Hiervan werden er 120 doorgestuurd naar het hoofdbestuur voor finaal advies.

1.14 Beleidsvoorbereiding en advisering landbouw en ruimte, water en natuur

1.14.1 Afbakening agrarische en natuurlijke structuur buitengebied

Het afbakeningsproces van de agrarische en natuurlijke structuur in het buitengebied kent in 2008 twee hoofdlijnen.

Acht regio's bevinden zich nog in de fase van visievorming (gewenste ruimtelijke structuur), van herbevestiging van agrarische gebieden van het gewestplan en van het bepalen van de acties voor toekomstige ruimtelijke uitvoeringsplannen (operationeel uitvoeringsprogramma):

- eindadvisering door de actoren (lokale besturen en de landbouw- en natuurorganisaties) over het ontwerp van operationeel uitvoeringsprogramma en herbevestigde agrarische gebieden; beslissing van de Vlaamse Regering over het operationeel uitvoeringsprogramma en herbevestigde agrarische gebieden: 82.243 ha voor de regio Leiestreek (24 oktober 2008); 21.863 ha voor de regio Schelde-Dender (28 november 2008); 31.316 ha voor de regio Noorderkempen (12 december 2008); 16.595 ha voor de regio Limburgse Kempen & Maasland (12 december 2008);
- visievorming en overleg tussen de Vlaamse overheid en de actoren over het voorontwerp van operationeel uitvoeringsprogramma en herbevestigde agrarische gebieden; eindadvisering door de actoren over het ontwerp in de regio's Vlaamse Ardennen, Waasland, Zenne-Dijle-Pajottenland, Antwerpse gordel en Klein Brabant.

In 5 regio's vinden al concrete uitvoeringen van acties plaats (vooral ruimtelijke uitvoeringsplannen RUP):

- regio Kust-Polders-Westhoek: openbare onderzoeken over het ontwerp RUP Blankaart-Merkembroek, RUP Strand-Middenkust-Oost, RUP Strand-Middenkust-West;
- regio Haspengouw-Voeren: definitieve vaststelling door de Vlaamse Regering van het RUP Schelfheide (22 februari 2008), RUP Winterbeek Sint-Huibrechts-Hern, Schalkhoven en Romershoven (16 mei 2008), RUP Jongenbos en Vallei van de Mombeek van Wintershoven tot Wimmertingen (20 juni 2008), RUP Vinne-Galgenveld (24 oktober 2008): openbaar onderzoek over het ontwerp RUP Vallei van de Herk en Mombeek van Alken tot Herk-de-Stad; behandeling van het voorontwerp RUP Vallei van de Gete, Melsterbeek en Graasbeek van Budingen tot Halen;
- regio Schelde-Dender: behandeling van het voorontwerp RUP Kalkense Meersen, Wijmeers, Bergenmeersen, Paardeweiden, Paardbroek, Kastermeersen en Maanbeek (Sigma), RUP Scheldevallei ter hoogte van Vlassenbroekpolder, Grote Wal en Zwijn (Sigma);
- regio Waasland: behandeling van het voorontwerp RUP Cluster Durmevallei (Sigma);
- regio Neteland: de Vlaamse Regering beslist over de actieplannen voor de herbevestigde agrarische gebieden in vogelrichtlijngebied in Postel en Hechtel-Eksel (12 december 2008).

1.14.2 Landbouw Impact Studie

De afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling is betrokken bij overleg en geeft advies bij ruimtelijke planningsprocessen, die een impact kunnen hebben op de toekomst van de land- en tuinbouw in Vlaanderen. De Landbouw Impact Studie (LIS) is een instrument dat beschikbare bedrijfsgegevens combineert met juridische en fysische gegevens van een gebied om zo een globaal beeld te krijgen van het belang van dat gebied voor de landbouw. De LIS kan gebruikt worden als afwegingsinstrument ten opzichte van andere mogelijke landgebruiken. Het voorbije jaar werd er een wetenschappelijke analyse van de methodiek van het afwegingsinstrument opgemaakt door het ILVO op vraag van en met medewerking van onze afdeling, die moet leiden tot een theoretische onderbouwing van de methode en eventuele voorstellen voor verbetering ervan. Als voorlopig eindresultaat werd een handleiding voor toepassing van de methode opgesteld. De methode levert objectieve informatie die de beslissingnemer kan gebruiken bij het nemen van zijn of haar beslissing. De LIS is transparant, logisch en gemakkelijk herhaalbaar.

Indien blijkt uit de LIS dat een ruimtelijk planningsproces een ernstige claim legt in het agrarisch gebied, dan ijvert de afdeling ervoor dat een Landbouw Effecten Rapport (LER) én een flankerend landbouwbeleid uitgevoerd wordt, gekoppeld aan het ruimtelijk planningsproces. Het flankerend landbouwbeleid heeft als doel de negatieve impact van een ruimtelijk planningsproces op de betrokken landbouwers te milderen. Flankerende maatregelen

bestaan enerzijds uit maatregelen die reeds via bestaande wetgeving vastliggen, anderzijds uit bijkomende maatregelen, die (nog) niet wettelijk vastliggen. De afdeling ijvert ervoor om de flankerende maatregelen in de wetgeving zoveel mogelijk te uniformiseren.

1.14.3 Medewerking aan ruilverkaveling en land- en natuurinrichting

De afdeling werkt mee aan de ruilverkavelingen en aan de land- en natuurinrichtingsprojecten. Bij deze projecten staat een multidisciplinaire aanpak en een beleidsdomeinoverschrijdende samenwerking centraal.

1.14.4 Opvolging en advisering landbouw en natuur

De afdeling volgt de beleidsdomeinoverschrijdende processen natuur en bos actief op en verleent advies bij ruimtegebonden beleidsmaatregelen en initiatieven met betrekking tot natuur/bos die een impact kunnen hebben op de land- en tuinbouw in Vlaanderen (bijvoorbeeld advies afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling bij bebos-sing van landbouwgronden).

De afdeling besteedde in 2008 in het kader van het afbakeningsproces veel aandacht aan het knelpunt van ge-wenst HAG gelegen in SBZ-V. In samenwerking met de projectteams werd een systeem uitgewerkt waarbij een voortoets wordt opgesteld voor het potentieel HAG. Deze voortoets bestaat erin dat er versneld - in fase project-team - instandhoudingsdoelstellingen worden opgemaakt, waaraan het potentieel HAG wordt getoetst.

1.14.5 Draagvlakverbreding landbouw-milieu

In 2008 werkten het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) en de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling al voor de vijfde keer op rij samen in het kader van "Draagvlakverbreding landbouw-milieu".

Een eerste facet van deze werking is het gezamenlijk financieren van een viertal projecten om landbouwers en na-tuurbeschermers begrip te laten opbrengen voor elkaars visie en werkwijze, en om bij te dragen tot een vermin-derde polarisering tussen beide sectoren. In 2008 werden volgende projecten uitgevoerd:

- 'Boeren' in de Merode – Erven in het landschap (Hooibeekhoeve);
- Boerennatuur op scherp (Proclam);
- Landschapsdoedag: Verweving tussen natuur en landbouw (Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren);
- Vogelen op den buiten (Regionale Landschappen Meetjesland, Schelde Durme en Vlaamse Ardennen).

Ook in 2009 zal een oproep gelanceerd worden en is budgettaire ruimte voorzien om niet 4, maar tot 6 projecten te financieren.

Om de succesvolle projectwerking in het daglicht te stellen en verder initiatieven te stimuleren, zette de stuurgroep ook zijn schouders onder de organisatie van een studiedag op Agriflanders in januari 2009. Daar werden getui- gen uit de praktijk aan het woord gelaten.

Eind 2008 werd tevens de werkgroep 'Educatie Landbouw-Milieu' geactiveerd. Naast het uitwisselen van informa- tie over educatie tussen de Departementen Leefmilieu, Natuur en Energie en Landbouw en Visserij en het opvol- gen van de projecten Draagvlakverbreding, zijn voor 2009 twee concrete acties gepland: het samenbrengen van de landbouwnatuurgidsen (CVN), landbouwgidsen (KVLV) en moderatoren (Proclam), en het organiseren van ont- moetingsdagen voor ambtenaren.

In het kader van Natuur- en Milieueducatie (Departement Leefmilieu, Natuur en Energie) verleent de afdeling ver- der haar medewerking aan een project van Wervel vzw "Natuur en landbouw die de handen in mekaar slaan: daar kan je op bouwen!", dat draait rond agroforestry (gangbare landbouw in combinatie met teelt van bomen voor houtproductie) en duurzaam bouwen. Ook is de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling actief vertegen- woordigd in de stuurgroep van een aantal andere NME-projecten, waaronder "Leren Beheren", waarbij een cur- sus in verband met agrarisch natuurbeheer ontwikkeld wordt.

Ten slotte werd in 2008 de structurele samenwerking tussen de Departementen Leefmilieu, Natuur en Energie en Landbouw en Visserij voortgezet. De inventaris van knelpunten en kansen, opgemaakt in 2007, diende als basis om een aantal zogenaamde “quick-wins” aan te pakken. Deze worden behandeld in technische werkgroepen. Voor een aantal concrete problemen is nu al een oplossing gevonden of zal die op korte termijn uitgewerkt worden. Deze samenwerking tussen de beide departementen wordt in 2009 voortgezet.

1.14.6 Integraal waterbeleid

De afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling was met raadgevende stem vertegenwoordigd in het ambtelijke bekkenoverleg en het bekkenbestuur van de 11 bekkens in Vlaanderen, alsook in de verschillende werkgroepen van de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW). De afdeling formuleert adviezen en voorstellen voor materies en projecten van het integraal waterbeleid die een impact (kunnen) hebben op of inspanningen vragen van de land- en tuinbouw in Vlaanderen. Hierbij streeft zij naar het inzetten van de best beschikbare beleidsondersteunende instrumenten om nadelige effecten voor de land- en tuinbouw te beperken of te milderen. De afdeling geeft op deze manier mee uitwerking aan de integratie van het waterbeleid in het Vlaamse landbouwbeleid.

De afdeling was in 2008 betrokken bij de opmaak van de ontwerp-stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas en het bijhorend maatregelenprogramma. In samenwerking met de andere CIW-partners werd in het ontwerp-maatregelenprogramma een procedure opgenomen die voorziet dat een landbouwgevoeligheidsanalyse (en bij uitbreiding een landbouweffectenrapportage) zal opgemaakt worden bij de opstart van projecten met een ruimtelijke claim op landbouwgronden.

1.15 Beleidsvoorbereidingen en advisering landbouw en milieu, energie, klimaat en bodem

De uitvoering van het Vlaams Klimaatplan 2008-2012 werd verder van nabij opgevolgd. Samen met het actieplan glastuinbouw (Mededeling Vlaamse Regering, 2003) wordt er naar gestreefd om in 2012 75% van het primaire energieverbruik in de glastuinbouw te baseren op aardgas en andere duurzame energiebronnen. In 2008 werd specifiek meegewerkt aan de uitwerking van het milieukostenmodel, het tweejaarlijkse voortgangsrapport 2008 (VORA08) van de Vlaamse Klimaatconferentie en de toekomstverkenning voor de Vlaamse glastuinbouw met betrekking tot nieuwe technologieën voor energiegebruik.

De land- en tuinbouwsector is een belangrijke partner in de productie van hernieuwbare energie. Met betrekking tot de stimulering van de productie van hernieuwbare energie en de besprekingen in het kader van de nieuwe ontwerprichtlijn hernieuwbare energie werd geparticipeerd in diverse overlegplatformen zoals het biomassa-platform, het uitvoeringsplan organisch biologisch afval, het energieplatform land- en tuinbouw, het platform groene warmte en het Vlaams Interdepartementaal Comité. In het kader van de Interdepartementale Windwerkgroep werd specifiek meegewerkt aan de voorbereiding van het beoordelingskader voor vergunningverlening van kleine en middelgrote windturbines.

In 2008 werd het project Innovatief Aanbesteden door het IWT opgestart. Een toekomstvisie werd opgemaakt voor de glastuinbouwsector gericht op nieuw te introduceren energietechnologie in de sector zoals warmtepompen, rookgaswassing op basis van biomassa en energieclusters.

Concrete vooruitgang werd geboekt in het kader van de ontwikkeling van duurzame bedrijvzones voor glastuinbouw. Er werd door de afdeling actief bijgedragen in het procesverloop van een vijftal concreet te ontwikkelen gebieden.

In datzelfde kader werd bijgedragen aan de voorbereiding van de werkzaamheden in het kader van de klankbordgroep glastuinbouw. Het charter “Ruimte voor glastuinbouw” werd in samenwerking met de glastelers opgemaakt en verspreid naar al de betrokken beleidsniveaus (gemeenten, provincies, gewest).

1.16 Bijdragen aan het Programma voor Duurzame Plattelandsontwikkeling en Vlaams Ruraal Netwerk

De afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling heeft een belangrijke beleidsondersteunende taak bij de totstandkoming en de opvolging van een aantal maatregelen uit het Vlaams programma voor Plattelandsontwikkeling.

De afdeling is verantwoordelijk voor de beleidsondersteunende en de beleidsuitvoerende aspecten van de opleiding in de landbouw, waaronder de naschoolse landbouwworming en de sensibiliseringsprojecten.

Voor de agromilieumaatregelen die onder de bevoegdheid vallen van het beleidsdomein Landbouw en Visserij is de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling verantwoordelijk voor het conceptuele aspect. De opmaak en de aanpassingen van de regelgeving vallen onder haar verantwoordelijkheid. De afdeling volgt ook de uitvoering van de maatregelen op in de projectvergaderingen van de afdeling Markt- en Inkomensbeheer.

In 2008 is de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling de trekker voor het conceptueel uitwerken van voorstellen voor agromilieumaatregelen in uitvoering van de Health-Check-doelstellingen klimaat, water, energie en biodiversiteit.

De afdeling behandelt ook de subsidiedossiers voor met uitsterven bedreigde veerassen en hoogstamboomgaarden. Voor de ondersteuning van deze maatregelen doet de afdeling een beroep op erkende centra voor duurzame landbouw.

In het kader van het plattelandsbeleid worden subsidies, deels Europees gefinancierd en deels gefinancierd met Vlaamse overheidsmiddelen, verleend voor het behoud van de genetische diversiteit. De subsidie wordt verleend aan schapen, geiten en runderen die behoren tot een bepaald ras en aan boomgaarden voor nieuwe aanplant en voor onderhoud ervan.

In 2008 zijn premies uitbetaald aan 120 bedrijven voor 3.520 schapen en geiten, aan 101 bedrijven voor 2.686 runderen en aan 1.117 eigenaars van hoogstamboomgaarden voor de aanplant van 14.845 bomen en voor het onderhoud van 32.539 bomen.

Er zijn dit jaar 44 nieuwe contracten afgesloten voor 1.056 schapen en runderen en 270 nieuwe contracten voor de aanplant van 4.362 nieuwe bomen en het onderhoud van 4.962 bomen.

Twee personeelsleden van de afdeling maken deel uit van het Vlaams Ruraal Netwerk team. De inbreng van de afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling bestaat zowel uit inhoudelijke bijdragen in de publicaties en de studiedagen als uit de ondersteuning in de organisatie van evenementen.

1.17 Opvolgen streekpacten

De sociaal-economische raden van een regio (Resoc's) stellen in overleg met vertegenwoordigers van werkgevers, werknemers, gemeentebesturen en provinciebestuur een streekpact op. Een dergelijk streekpact omvat een probleemanalyse en een lange termijnvisie over de sociaal-economische ontwikkeling van een regio. Streekpacten kunnen in de praktijk handelen over allerlei aangelegenheden zoals economische zaken, tewerkstelling, ruimtelijke ordening, leefmilieu, landbouw, het welzijnsaanbod, het onderwijsaanbod,...

Voor de Vlaamse overheid is een streekpact een ideaal vertrekpunt voor een dialoogmoment tussen de Vlaamse overheid en de regio. Vragen afkomstig van de Resoc's in verband met het streekpact worden aan de verschillende beleidsdomeinen voorgelegd. Voor het Departement Landbouw en Visserij worden er dan ook vragen beantwoord die betrekking hebben op landbouw en plattelandsontwikkeling.

2 Afdeling Landbouw- en Visserijbeleid

2.1 Gezondheidscontrole van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Bij de goedkeuring van de hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) in 2003, was de Raad overeengekomen om in 2008 de doeltreffendheid van het hervormde beleid te evalueren. Deze evaluatie is ook bekend onder de naam Health Check of gezondheidscontrole. De Europese Commissie heeft in november 2007 in een mededeling over de Health Check de grote lijnen van de geplande aanpassing van het GLB uiteengezet. Op 20 mei 2008 heeft de Europese Commissie haar concrete voorstellen gepresenteerd.

De gezondheidscontrole stond dan ook bovenaan op de agenda van de afdeling Landbouw- en Visserijbeleid. Op basis van een eigen evaluatie heeft de afdeling een aantal voorstellen uitgewerkt om de bedrijfstoelageregeling vlotter te kunnen toepassen. Na ruim intern en extern overleg en afstemming met het Waalse Gewest, heeft de afdeling een Belgische input kunnen leveren aan de Commissie bij de uitwerking van haar voorstellen. Zodra de Commissievoorstellen gekend waren, heeft de afdeling zich toegelegd op het uitschrijven van een Vlaams standpunt zodat de Belgische vertegenwoordigers steeds goed gewapend waren voor de bespreking van de Commissievoorstellen in de raadswerkgroepen, het Speciaal Landbouwcomité en de verschillende Landbouwraden.

De Landbouwrraad besprak de voorstellen tijdens zittingen in juni, juli, september en oktober, om uiteindelijk op 20 november tot een politiek akkoord te komen. De voornaamste elementen uit de uiteindelijke raadsconclusies zijn zoals volgt:

Wat de directe steun betreft heeft de Raad besloten om de modulatie stapsgewijs te verhogen van 5% nu, tot 10% in 2012. Voor steunbetalingen boven 300.000 euro geldt een bijkomende modulatie van 4%. De modulatie is niet van toepassing op steunbetalingen lager dan 5000 euro. Op het vlak van de randvoorwaarden zijn de beheerseisen doelgerichter, duidelijker en beter controleerbaar geworden, maar zijn zij uitgebreid ter compensatie van de afschaffing van de braakleggingsverplichting. De normen voor het behoud van landbouwgrond in een goede landbouw- en milieuconditie worden opgesplitst in verplichte en optionele normen. Lidstaten kunnen de resterende gekoppelde betalingen ontkoppelen en indien gewenst overstappen naar een stelsel van regionale betalingen. De premies voor noten, zaaizaden en eiwithoudende gewassen alsook de slachtpremie voor kalveren moeten ten laatste op 1 januari 2012 ontkoppeld zijn, terwijl de zoogkoeienpremie gekoppeld kan blijven. Om de bedrijfstoelag te kunnen ontvangen moeten landbouwers minimaal recht hebben op 100 euro steun of beschikken over 1 hectare grond. België kan echter beslissen om deze onderste drempel te verhogen tot 400 euro of 2 hectare. De lidstaten kunnen tot 10% van het nationale maximum gebruiken voor een aantal specifieke steunmaatregelen, o.a. voor een financiële tussenkomst bij verzekeringen of bij onderlinge fondsen voor dierenziektes. In de integrale Gemeenschappelijke marktordening (GMO) wordt de interventie voor rijst en harde tarwe afgeschaft en voor een aantal producten worden er kwantitatieve limieten opgelegd. Verder komt er een veralgemening van een tendersysteem voor interventie. De steun voor privé-opslag krijgt een facultatief karakter. Ook te noteren valt de afschaffing van de verplichte braak. Ten aanzien van de melkquota bevestigt het politiek akkoord een jaarlijkse verhoging van de melkquota met 1% gedurende de komende vijf jaar om een zachte landing van de melkquota voor te bereiden (afschaffing in 2015). De Commissie zal een voorstel doen om de positieve vetcorrectie-coëfficiënt te verlagen van 0,18 naar 0,09 voor de producenten waar het vetpercentage in de melkleveringen het referentievetgehalte overschrijdt. Dit betekent concreet voor België een verhoging van de grootteorde van 3,5 tot 4% van de te leveren hoeveelheid melk binnen het huidige melkquotum.

De belangrijkste wijzigingen voor de plattelandsverordening behelzen een betere afstemming met de verordening voor directe steun en de aanwending vanaf 1 januari 2010 van extra fondsen uit de modulatie voor de vier prioritaire doelstellingen, namelijk klimaatverandering, biodiversiteit, waterbeheer en hernieuwbare energie en voor innovatie die hiermee verband houdt, evenals voor begeleidende maatregelen in de zuivelsector. De Europese cofinanciering van de middelen uit de verhoogde modulatie bedraagt maximaal 75%.

2.2 GMO groenten en fruit

2008 was voor de Gemeenschappelijke Marktordening voor Groenten en Fruit een belangrijk overgangsjaar. Europa publiceerde eind december 2007 op de valreep de nieuwe toepassingsbepalingen. Op 1 januari 2008 werd de "nieuwe GMO" van toepassing. Nieuw in de GMO is vooral de introductie van crisispreventie en crisisbeheersmaatregelen. De andere wijzigingen zijn minder revolutionair.

De grote opdracht voor de lidstaten was om een nationale strategie voor duurzame operationele programma's klaar te stomen met daarin ook de nationale richtsnoeren voor milieuvriendelijke acties. Hoewel nationale strategie genoemd, is dit de Vlaamse invulling van dit deel. Het opstellen van deze teksten was een groot participatief proces met rond de tafel de administratie, het kabinet, de stakeholders in het bijzonder productie, handel en verwerking. De nationale strategie is een praktisch gebruiksinstrument voor de producentenorganisaties dat hen kan helpen bij het opstellen van hun operationeel programma. Het resultaat is een lijvig document dat de administratie op 17 april aan de Europese Commissie voorstelde. Vlaanderen beet hiermee de spits af in Europa. Het geeft in één document een visie voor de periode 2009-2013 en geeft tegelijkertijd ook de praktische invulling van het beleid met concrete richtsnoeren voor de sector groenten en fruit. Eind oktober gaf de Europese Commissie haar definitieve goedkeuring aan de Vlaamse milieurichtsnoeren.

De 16 Vlaamse producentenorganisaties voerde in 2008 programma's uit voor in totaal ongeveer 90 miljoen euro waarvan 50% Europese steun.

Alle telersverenigingen dienden op 15 september 2008 nieuwe operationele programma's in voor de periode 2009-2013. De minister keurde ze op 15 december 2008 goed. Voor 2009 bedraagt de Europese steun 54 miljoen euro.

2.3 Het toekomstig Meerjarig Financieel Kader

De uitgaven en inkomsten van de Europese Unie zijn vastgelegd voor meerdere jaren in een Meerjarig Financieel Kader (MFK). Het huidige MFK werd vastgelegd in het Inter-Institutioneel Akkoord van mei 2006 en geldt voor de periode 2007-2013. Dit akkoord legt plafonds vast voor de verschillende uitgavenrubrieken (waaronder de landbouwuitgaven binnen de rubriek "beheer en behoud van natuurlijke hulpbronnen"), naast andere items zoals bepalingen voor goed financieel beheer en procedures voor herzieningen.

Het huidige MFK van de Europese Unie loopt dus tot 2013. Het MFK voor de volgende periode dient nog vastgelegd te worden, wellicht in 2011 en 2012, al zullen de discussies over toekomstige beleidsdoelstellingen wellicht vroeger starten. Alvorens de Europese instellingen de discussie over het volgende MFK aanvangen, moet de Commissie een volledige, alomvattende en brede evaluatie verrichten met betrekking tot alle aspecten van de uitgaven van de EU, inclusief het gemeenschappelijk landbouwbeleid, en de inkomsten, waaronder ook de korting voor het Verenigd Koninkrijk. De resultaten van deze evaluatie, ook bekend onder de naam "budget review", zal de Commissie in 2009 meedelen.

Om de Commissie te helpen bij deze evaluatie lanceerde commissaris Grybauskaite in september 2007 een bevraging waarin alle belanghebbenden gevraagd werd hun visie te geven op de beleidsdoelstellingen en begroting van de Europese Unie na 2013. Zowel Vlaanderen als België heeft een antwoord geformuleerd op deze bevraging. De afdeling Landbouw- en Visserijbeleid van het Vlaamse Departement Landbouw en Visserij volgt de financiering van het gemeenschappelijk landbouwbeleid van nabij op en heeft dan ook meegewerkt aan het Vlaamse antwoord, meer bepaald aan het onderdeel dat betrekking heeft op de toekomstige doelstellingen en budgetten van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. De Belgische en Vlaamse bijdrage aan de bevraging zijn terug te vinden op de website van de Commissie genaamd "Reforming the Budget, Changing Europe"

(http://ec.europa.eu/budget/reform/issues/read_en.htm).

Gelet op het belang van het MFK voor de toekomstige landbouwbegroting blijft de afdeling dit dossier ook in de volgende jaren van nabij volgen.

2.4 Staatssteun

Binnen de afdeling Landbouw- en Visserijbeleid bevindt zich het aanspreekpunt voor staatssteun. Ook in 2008 verstrekte de afdeling na gedegen onderzoek en juridisch afwegen, eventueel na informeel overleg met de Commissie, een antwoord op alle mogelijke vragen over staatssteun in de landbouw en de visserij, zowel van binnen als van buiten het beleidsdomein Landbouw en Visserij. Ook de begeleiding bij de aanmelding van steunmaatregelen, de bilaterale onderhandelingen met de Commissie hierover en de opvolging van de procedures, volgt de afdeling van dichtbij. Zoals elk jaar op vraag van de Europese Commissie zorgde de afdeling voor de opmaak van een jaarrapport met alle steun verstrekt in het voorgaande jaar. Een nieuw project dat de afdeling verwezenlijkte in 2008, was de uitbouw van een databank voor het opvolgen van de minimis-steun. De minimis-steun betekent dat een overheid een landbouwer steun kan geven, zonder dat de overheid dit aan de Commissie moet melden. De overheid is er wel voor verantwoordelijk dat de totale gecumuleerde steun verstrekt onder de minimis een driejaarlijks plafond van 7500 euro per landbouwer niet overschrijdt. Een databank zorgt ervoor dat dit plafond niet ongemerkt kan worden overschreden.

2.5 Vlaams Plan voor Diversificatie in de Suikersector

In het kader van de herstructurering van de Europese suikersector kunnen lidstaten diversificatiesteun bekomen op basis van het nationaal verkochte suikerquotum voor een welbepaalde campagne. Deze steun heeft als doel een duurzame ontwikkeling te stimuleren van zij die betrokken zijn in de Europese hervorming van de suikersector, met specifieke aandacht voor de suikerbietproducenten en de agrovoedingsbedrijven. Dit laat de betrokken landbouwsector toe op een snelle en efficiënte wijze hun activiteiten te diversifiëren en/of om te schakelen.

Deze diversificatiesteun onderscheidt zich van de gewone herstructureringssteun voor ondernemingen in die zin dat de lidstaat zelf een nationaal herstructureringsprogramma moet notifiëren aan de Europese Commissie. Bovendien is het algemeen kader van de Plattelandsontwikkeling en van de Staatssteunregels van toepassing. Aangezien voor België 206.066 ton suiker werd verkocht voor de campagne 2008/2009, heeft België recht op diversificatiesteun. Het nationaal herstructureringsprogramma voor diversificatiesteun voor België heeft betrekking op de twee grote regio's waar de suiker(biet)productie nadelige effecten heeft ondervonden van de verkoop van suikerquotum, namelijk Vlaanderen en Wallonië. Op basis van het procentueel aandeel van de regio's in de daling van leveringsrechten suikerbieten tussen de campagnes 2007/2008 en 2008/2009 werd het diversificatiebedrag verdeeld tussen de twee regio's. De regio Vlaanderen stelde een Vlaams plan op voor een bedrag van 8,3 miljoen euro, waarbij zij de bepalingen van haar eigen plattelandsontwikkelingsprogramma volgde.

Vlaamse diversificatiesteun wordt gegeven aan volgende maatregelen:

- ondersteuning van investeringen van suikerbietproducenten;
- ondersteuning van investeringen van coöperaties van suikerbietproducenten;
- startsteun aan machinerings van suikerbietproducenten;
- ondersteuning van investeringen in de agrovoedingssector (beperkt tot de suikerkolom en betrokken op Bijlage 1-producten);
- ondersteuning van diversificatiesteunpunten.

Het grootste gedeelte van de steun is bestemd voor de investeringen van suikerbietproducenten (VLIF) die in 2007 suikerbieten in hun teeltplan hadden. Hierbij wordt extra flexibiliteit gegeven voor de investeringssteuncategorie 30% en wat betreft het minimuminvesteringsbedrag. Gezien de specificiteit van de ter beschikking gestelde middelen en de korte periode dat die Europese middelen kunnen aangewend worden, wordt hiervoor een nieuw type kapitaalpremie binnen het Vlaams Investeringsfonds (VLIF) gecreëerd. Het VLIF handelt de dossiers met dit nieuwe steunstelsel versneld af: de betaling gebeurt binnen de 6 maanden en in één keer. Alle acties of maatregelen moeten vóór 30 september 2010 uitgevoerd zijn en de laatste betaling gebeurt op 30 september 2011.

2.6 Samenwerking met het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie

Onder impuls van de secretarissen-generaal van de Departementen Leefmilieu, Natuur en Energie en Landbouw en Visserij hebben beide beleidsdomeinen hun onderlinge samenwerking verder versterkt. Op basis van een inventaris van knelpunten en kansen voor samenwerking tussen beide beleidsdomeinen zijn afspraken gemaakt voor verder overleg en voor de verdere aanpak. De aanspreekpunten binnen beide beleidsdomeinen staan in voor de opvolging van de verschillende opgestarte initiatieven in dit kader en brengen over de stand van zaken regelmatig verslag uit op overlegvergaderingen met de leidende ambtenaren. Dit laat tevens toe om afspraken te maken over het verder verloop van de voorgelegde dossiers.

2.7 Het Operationeel Programma voor de Belgische visserijsector 2007-2013

De duurzame exploitatie van de levende aquatische rijkdommen, dát is de kern van het gemeenschappelijk visserijbeleid binnen de Europese Unie. Deze kerngedachte die in lijn ligt met de doelstellingen van het Europees Visserijfonds, is de rode draad zowel in het Belgisch Nationaal Strategisch Plan dat de doelstellingen en prioriteiten voor de visserijsector voor de periode 2007 tot 2013 definieert, als in het Operationeel Programma dat de concrete uitwerking en de financiële middelen aangeeft.

Eerst heeft een externe evaluator het Operationeel Programma aan een voorafgaande evaluatie onderworpen. Dan werd het Operationeel Programma beoordeeld door middel van een Strategische Milieubeoordeling. Aangezien de voorgestelde maatregelen zich zowel situeren op zee, in Vlaanderen als in Wallonië, verliep de milieubeoordeling voor elk onderdeel volgens de geëigende procedures voor het betrokken werkingsgebied.

De Vlaamse Regering keurde het Operationeel Programma goed op 4 oktober 2008. Het fiat van de Europese Commissie volgde op 11 november 2008 via Beschikking C(2008) 6895. Voor de duur van het programma is in een totaalbedrag van 52,5 miljoen overheidssteun voorzien, waarvan de helft uit het Europees Visserijfonds.

De steunmaatregelen zijn samen te vatten in vijf prioritaire zwaartepunten:

- aanpassingen aan de visserijvloot (waarbij de crisismaatregelen van Verordening (EG) nr. 744/2008 reeds zijn opgenomen);
- aquacultuur, verwerking en afzet van visserij- en aquacultuurproducten;
- maatregelen van gemeenschappelijk belang;
- duurzame ontwikkeling van visserijgebieden;
- technische bijstand.

De accenten voor Vlaanderen op korte termijn liggen op een vermindering van de vlootcapaciteit, een versnelde herstructurering van de vissersvloot en op investeringen aan boord van vaartuigen, die de energie-efficiëntie verbeteren en milieuvriendelijker zijn.

**Het Operationeel Programma is te vinden op de website van het beleidsdomein:
www.vlaanderen.be/landbouw**

2.8 Co-existentie

Het Departement Landbouw en Visserij stond in voor de verdere uitvoering en opvolging van de procedure die het voorontwerp van decreet houdende de organisatie van co-existentie van genetisch gemodificeerde gewassen met conventionele gewassen en biologische gewassen moet doorlopen. Nadat de Vlaamse Regering eind 2007 het voorontwerp voor de tweede maal principiële goedkeurde, bezorgde ze het voorontwerp ter kennisgeving aan de Europese Commissie. Dit is een verplichting onder Richtlijn 98/34/EG met een status-quo-periode van 3 maanden. Enkele gemotiveerde meningen in haar advies gaven aanleiding tot een verlenging met 3 maanden

van de status-quo-periode en verplichte wijzigingen van het voorontwerp. Na een nieuwe principiële goedkeuring werd advies ingewonnen bij de Raad van State. Dit advies gaf op zijn beurt aanleiding tot enkele aanpassingen. In oktober 2008 keurde de Vlaamse Regering het ontwerp van decreet definitief goed en liet het indienen bij het Vlaams Parlement. Na doorverwijzing voor behandeling in de Subcommissie Landbouw en Visserij, organiseerde het Vlaams Parlement een hoorzitting waar de landbouwsector, de milieuverenigingen en enkele wetenschappers de kans kregen hun visie op het voorliggende ontwerp toe te lichten. Deze informatie vormde de basis voor het debat tussen de parlementsleden. Na het aanbrengen van de nodige amendementen kon de subcommissie tot een stemming en aanneming van het ontwerpdecreet overgaan. De plenaire vergadering gaf zijn definitieve goedkeuring in het eerste kwartaal van 2009.

Een werkgroep bestaande uit ambtenaren van het beleidsdomein Landbouw en Visserij, aangevuld met wetenschappers uit het domein, bereidt ondertussen een besluit van de Vlaamse Regering voor. Dit besluit bevat in detail alle uitvoeringsbepalingen met het oog op een werkbare regelgeving met een aanvaardbare administratieve last.

2.9 Risico- en crisisbeheer

Landbouwers zullen in de toekomst mogelijk geconfronteerd worden met toenemende productierisico's als gevolg van klimatologische veranderingen. In navolging van een studie van de afdeling Monitoring en Studie over risicobeheersing en verzekeringen in de Vlaamse landbouwsector (2007) en onder impuls van de Europese regelgeving, maakte de afdeling Landbouw- en Visserijbeleid verder werk van een kader waarbinnen risicobeheer kan gebeuren. In de groenten- en fruitsector kunnen de nieuwe operationele programma's van de producentenverenigingen voorzien in crisispreventie- en beheersmaatregelen zoals verzekeringssystemen. Een Task Force risicobeheer onderzocht de mogelijke pistes voor het op de markt brengen van gewasverzekeringen tegen klimatologische risico's. Twee Ronde Tafel gesprekken (mei en december 2008) bracht vertegenwoordigers van de Vlaamse landbouworganisaties en verzekeringsmaatschappijen samen om te debatteren over de modaliteiten van een potentieel verzekeringssysteem. De afdeling pleegde overleg met Nederlandse experts om informatie in te winnen over de Nederlandse verzekeringsmogelijkheden. De afdeling maakte in een beleidsnota een synthese van de verschillende beleidsopties. De beslissingen in het kader van de Health Check van november 2008 brachten ook meer duidelijkheid over de financieringsmogelijkheden. Het bijgestuurd gemeenschappelijk landbouwbeleid voorziet immers in de optie om verzekeringen te ondersteunen en de mogelijkheid om fondsen op te richten met co-financiering van de Europese Unie. De Vlaamse Regering heeft in verband met deze optie nog geen concrete beslissing genomen. Daarnaast startte de afdeling in 2008 de voorbereidingen voor de potentiële regionalisering van het landbouwrampenfonds. Dit moet het mogelijk maken het landbouwrampenfonds te integreren in een breder verzekeringssysteem.

2.10 WTO

In de 1ste jaarhelft van 2008 bereikte de internationale gemeenschap grote vooruitgang in de landbouwonderhandelingen van de Doha-ronde bij de Wereldhandelsorganisatie (WTO), gericht op een verdere liberalisering van de wereldhandel in landbouwproducten. Tijdens de Ministeriële Conferentie van de WTO van eind juli 2008, konden de ministers echter geen definitief akkoord bereiken over de concrete modaliteiten die daarvoor toegepast moeten worden. Langs Vlaamse zijde volgde de afdeling in 2008 de ontwikkelingen in dit dossier nauwgezet op, en bezorgde op cruciale momenten, na noodzakelijk overleg met het Waals Gewest, de lijst met prioriteiten aan de woordvoerder van de Belgische Ministeriële delegatie op deze conferentie. Daarbij lag de nadruk op het behoud van de noodzakelijke tarifaire maatregelen om de Belgische (en dus ook Vlaamse) landbouwproductie te beschermen in perioden van crisis. Bovendien was en is het ontoelaatbaar dat niet aangepaste modaliteiten in de pijler "uitvoercompetitie" de Belgische landbouwuitvoer verder in ongunstige voorwaarden zou plaatsen. Tenslotte mogen de hervormingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid uit 2003, en de maatregelen van de "health check" uit 2008, niet bijkomend onder druk komen als gevolg van een landbouwakkoord van de Doha-ronde.

In een ultieme poging om in 2008 toch nog een akkoord te hebben, legde de voorzitter van de onderhandelingen in december een herziene tekst op de onderhandelingstafel, gekend als Falconertekst, Versie 4. De Commissie, die optreedt als communautaire onderhandelaar, zag dit als een “aanvaardbaar” compromis om een akkoord te bereiken, en waarbij volgens de Commissie het landbouwbeleid van de EU wordt gevrijwaard van verdere aanvallen in WTO. Maar tijdens een EU-expertenoverleg, waaraan ook een Vlaams expert heeft deelgenomen die hierover een uitvoerige debriefing heeft gegeven, kwam duidelijk naar voren dat er nog tal van onduidelijkheden in de tekst staan, die voor de EU eerder ongunstig uitvallen. Deze elementen komen bovenop de andere elementen in de onderhandelingen waarover de facto al een akkoord bestaat, maar verder gaan dan wat de EU oorspronkelijk in haar voorstellen had aangegeven.

Het doel is om de onderhandelingen in 2009 voort te zetten.

3 Afdeling Monitoring en Studie

3.1 Het jaar van het Landbouwrapport

Het jaar 2008 stond voor de afdeling Monitoring en Studie in het teken van de opmaak en de voorstelling van de tweede editie van het Landbouwrapport (LARA). Op 10 januari 2009 nam de minister-president op Agriflanders in Gent het eerste exemplaar in ontvangst.

Het Landbouwrapport 2008 geeft een volledige beschrijving van de Vlaamse landbouw, tuinbouw en visserij. Medewerkers van de afdeling Monitoring en Studie schreven de elf hoofdstukken van het doorwrochte werkstuk. De drie diensten Dataverzameling, Studie en Rapportering waren betrokken bij het project. Experts van andere afdelingen van het Departement Landbouw en Visserij droegen bij tot de kwaliteit van het werk door als kritische lector op te treden of door kaderstukken over actuele thema's te schrijven.

Het decretaal verankerde, tweejaarlijkse rapport is niet alleen bestemd voor de beleidsbetrokkenen, maar wil ook voldoende toegankelijk zijn voor de geïnteresseerde burger. In vergelijking met de eerste editie uit 2006 heeft LARA 2 meer oog voor de internationale situering van de voedselproductie, de landbouw in relatie tot zijn omgeving, de visserijsector en het gehele agrobusinesscomplex. Net als in het vorige LARA wordt de toestand van alle land- en tuinbouwsectoren uitvoerig beschreven, alsook de sociaal-economische situatie van de Vlaamse landbouw en het landbouwbeleid. De gegevens in het LARA berusten op de laatst beschikbare cijfers van zowel beleidsinterne als beleidsexterne dataleveranciers.

3.2 Dataverzameling

De afdeling Monitoring en Studie verzamelt gegevens in het kader van het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN). Een vast team van deskundigen en medewerkers in de buitendiensten verzorgt de contacten met de deelnemende landbouwers. Deze buitendiensten bevinden zich in de vijf Vlaamse provincies. De centrale dienst in Brussel is verantwoordelijk voor de coördinatie van het LMN, geeft de nodige informatie door aan de buitendiensten, centraliseert en controleert de verzamelde data. Die gegevens dienden als basis voor heel wat figuren in het LARA.

3.2.1 Geïndividualiseerde bedrijfsrapporten

In 2008 ontvingen de deelnemers van het Landbouwmonitoringsnetwerk voor de eerste maal elk een geïndividualiseerd bedrijfsrapport. Dit vergelijkend bedrijfsrapport bevat een overzicht van de boekhoudkundige resultaten van ieder individueel land- of tuinbouwbedrijf voor het boekjaar 2006. De resultaten van het individuele bedrijf worden per bedrijfstak vergeleken met de resultaten van vergelijkbare bedrijfstakken van de 718 land- en tuinbouwbedrijven die in 2006 deel uitmaakten van het LMN. De vergelijkende bedrijfsrapporten vervangen de overzichtsbundels van de boekhoudkundige resultaten van het voormalige Centrum voor Landbouweconomie (CLE).

Voor het boekjaar 2007, dat werd afgesloten in 2008, worden de rapporten uitgebreid zodat naast de vergelijking van de resultaatrekeningen van de verschillende bedrijfstakken ook een selectie van technische en economische kengetallen zullen worden vergeleken. Het doel van deze vergelijkende bedrijfsrapporten is de deelnemende bedrijven in staat te stellen de bedrijfseconomische resultaten van de bedrijfstakken op hun bedrijf te vergelijken met die van andere bedrijven. Deze rapporten willen zo bijdragen tot een betere beoordeling van de bedrijfsresultaten om, op basis hiervan, te komen tot een beter bedrijfsmanagement.

Voor het boekjaar 2006 werden de resultaten uit deze geïndividualiseerde bedrijfsrapporten samengevat in de publicatie "Overzicht van de boekhoudkundige resultaten". Deze publicatie bundelt de resultatenrekeningen van 89 verschillende bedrijfstakken, die berekend werden op basis van de boekhoudkundige resultaten van de 718 deelnemende land- en tuinbouwbedrijven.

3.2.2 Onderbouwing van het Vlaamse landbouwbeleid en rapportering aan Europa

Met behulp van de dataverzameling via het LMN kan de afdeling Monitoring en Studie rapporteren over een aantal belangrijke economische, technische en milieukundige parameters die de Vlaamse land- en tuinbouwsector kenmerken. Om dit zo waarheidsgetrouw mogelijk te kunnen doen is het belangrijk om een beroep te kunnen doen op voldoende land- en tuinbouwbedrijven in de steekproef, verdeeld over de diverse bedrijfstypes. Dankzij volgehouden inspanningen om steeds een variëteit aan landbouwbedrijven te werven, is het aantal deelnemende bedrijven van een kleine 720 bedrijven gestegen naar meer dan 760 deelnemende land- en tuinbouwers. Door deze aanwervingen worden nu meer bedrijfstypes beter vertegenwoordigd, wat de betrouwbaarheid van de rapporten ten goede komt.

De gegevens die via het LMN verzameld worden, worden niet enkel gebruikt om het Vlaamse landbouwbeleid te onderbouwen. Een groot deel van de verzamelde gegevens wordt ter beschikking gesteld van het Informatienet Landbouwboekhoudingen van de Europese Commissie. Jaarlijks levert iedere lidstaat de bedrijfs-economische gegevens van een vooraf vastgelegd aantal bedrijven per bedrijfstype. Voor Vlaanderen worden er jaarlijks gegevens geleverd van 720 land- en tuinbouwbedrijven. Bij de ontwikkeling van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid vormen de boekhoudnetten “een bron van objectieve en bruikbare gegevens met betrekking tot inkomens in de verschillende categorieën van landbouwbedrijven”.

3.2.3 Uitwisselen van ervaringen via Pacioli

Omdat de landbouw een sector is die continu verandert, moet ook de gegevensverzameling mee evolueren. Om veranderingen en innovaties op een gedegen wijze door te kunnen voeren, neemt de afdeling actief deel aan de jaarlijkse Pacioli-workshops. Pacioli staat voor Panel in Accounting for Innovation, Offering a Lead-up to the use of Information modelling. Het netwerk is ontstaan vanuit een EU-project. Na het beëindigen van dit EU-project is het netwerk echter blijven bestaan en bovendien ook uitgebreid naar niet-EU-landen.

Het doel van de Pacioli-workshops is om mensen samen te brengen die gegevens uit landbouwboekhoudnetwerken gebruiken of die betrokken zijn bij het beheer ervan. Tijdens de workshops wordt gediscussieerd over internationale, actuele onderwerpen die betrekking hebben op landbouwboekhoudingen en micro-economische gegevens voor beleidsondersteuning. In de Pacioli-workshops is het de bedoeling ervaringen met innovatie in agrarische boekhoudingen en boekhoudnetten uit te wisselen, vernieuwing uit te tekenen en zoveel mogelijk van elkaar te leren. Zo stelde de afdeling in de workshop van 2008 haar aanpak voor om via het LMN ook data over verbrede landbouw te verzamelen. Omdat er een groeiende vraag bestaat naar economische gegevens over verbrede landbouwactiviteiten werkt LMN de komende jaren aan een uitbreiding van de gegevensverzameling, zodat ook de economische resultaten van de verbrede landbouwactiviteiten op de deelnemende bedrijven berekend kunnen worden.

3.3 Studie

Ook in 2008 verrichtte de afdeling Monitoring en Studie heel wat beleidsvoorbereidend studiewerk, waarvan de resultaten onder meer in het Landbouwrapport 2008 terechtkwamen. De afdeling Monitoring en Studie ziet het als haar opgave ontwikkelingen binnen en buiten de landbouw en visserij te detecteren en te analyseren. Ze bewaakt en evalueert eveneens de strategische beleidscyclus. Een selectie uit de meer dan 20 studies die door de afdeling in 2008 werden uitgevoerd:

3.3.1 Analyse van de rechtstreekse steun en de verhandeling van premierechten

In 2007 werd in Vlaanderen iets meer dan 262,5 miljoen euro aan rechtstreekse steun via Pijler I uitgekeerd aan 24.384 landbouwers (10.771 euro per bedrijf). De toeslagrechten namen daarvan ruim 222 miljoen euro in, de zoogkoeienpremie 29,5 miljoen euro en de slachtpremie voor kalveren 5,7 miljoen euro.

In 2007 hebben 2.810 bedrijven 34.196 toeslagrechten (TR) ter waarde van bijna 15 miljoen euro overgelaten. Het merendeel (bijna 98%) wordt definitief overgedragen zonder grond. Uit de analyse bleek dat ofwel vooral bedrijven met weinig TR deze TR overdragen of dat een aantal bedrijven slechts een deel van hun TR overgelaten hebben. In datzelfde jaar hebben 674 bedrijven 11.466 TR ter waarde van 412.976 euro (verplicht) afgestaan aan de nationale reserve. Vooral TR van zeer lage waarde zijn naar de reserve gegaan, waardoor het verlies voor het bedrijf in zijn geheel zeer laag is (gemiddeld 36 euro per TR en 613 euro per bedrijf). Ten slotte zijn in 2007 via 794 transacties 9.030,2 premierechten voor zoogkoeien (ZK) overgelaten (hetzij aan andere landbouwers hetzij aan de Vlaamse reserve), en zijn er 1.004 transacties waarbij 9.089,6 zoogkoeienrechten overgenomen zijn (hetzij van landbouwers, hetzij van de Vlaamse reserve). 754,3 rechten zijn van de reserve naar landbouwers gegaan en 694,9 rechten zijn van landbouwers naar de reserve gegaan.

3.3.2 Sectoranalyse vleesveehouderij

Tegenover 1990 is de Belgische rundveestapel met 18% gedaald tot 2,663 miljoen stuks. Door de instelling van de melkquota en de toename van de melkgift per koe enerzijds en de invoering van een premiestelsel voor zoogkoeien anderzijds, is er een verschuiving opgetreden van melkproductie naar vleesproductie. De samenstelling van de rundveestapel in Vlaanderen verschilt sterk tegenover die in Wallonië. Mestkalveren en vrouwelijke runderen voor de vleesproductie komen hoofdzakelijk in Vlaanderen voor, in Wallonië is er een hoger percentage fokvaarzen en zoogkoeien.

De eindproductiewaarde voor rundvlees bedraagt in Vlaanderen 491 miljoen euro, wat 11% van de totale Vlaamse eindproductie voor de landbouwsector uitmaakt en 56% van de nationale eindproductiewaarde voor rundvlees. Binnen de EU is de rund- en kalfsvleesproductie goed voor 10% van de totale landbouwproductiewaarde.

De zoogkoeienpremie en de slachtpremie voor kalveren zijn nog steeds gekoppelde premies. In de Health Check voorbereidingen pleit de Europese Commissie voor een volledige ontkoppeling van de steun. De zoogkoeienpremie is een substantieel deel van het inkomen van de boer en een ontkoppeling zal voor grote herstructureringen zorgen.

Het Belgische rundvlees behoort bij het best gecontroleerde vlees ter wereld. De consumptie van rood vlees is in de voorbije decennia gedaald in België tot 20 kg per persoon per jaar. De zelfvoorzieningsgraad van rund- en kalfsvlees in België bedraagt 142%.

3.3.3 Verkenning van de Vlaamse melksector na 2015

De melkveehouderij in Vlaanderen is eerder kleinschalig en de gemiddelde melkgift per koe is nog voor verbetering vatbaar. Echter, de voorbije jaren evolueert de sector sneller dan voordien naar grotere en productievere bedrijven. Er ontstaat een steeds grotere kloof tussen het bedrijfsinkomen van de best en de slechtst producerende bedrijven.

De Vlaamse melkproductie wordt voornamelijk verkocht aan de Vlaamse zuivelindustrie. Deze bestaat uit coöperaties van melkveehouders en uit privé-bedrijven, maar is eerder kleinschalig mede door de kleine interne markt. De zuivelindustrie is voldoende gediversifieerd in haar producten, waardoor zij gemakkelijk kan inspelen op de schommelingen op de markt. Tegenover de grote multinationals bezit de Vlaamse zuivelindustrie een stuk minder kapitaal om te investeren in innovatie, onderzoek en marktkennis.

Bij afschaffing van de quota zal het aantal melkkoeien toenemen ten nadele van het vleesvee. De concentratie in de zuivelindustrie zal zich voortzetten. Verschillende studies laten zien dat de EU niet danig zal lijden onder de

vrijmaking van de zuivelmarkt, aangezien de EU een belangrijke speler is op de markt en de concurrentie met andere wereldproducenten aan kan, mits een verdere verschuiving naar meer efficiënte bedrijven. Er moet ook een onderscheid gemaakt worden tussen verse producten voor de interne EU-markt en verwerkte producten, die ook kunnen geëxporteerd worden buiten de EU. De zuivelindustrie zal meer kaas en minder boter en melkpoeder produceren, voor de interne markt zal er meer worden ingegaan op de vraag naar producten met een hoog gebruiksgemak en "gezondere producten". De vraag naar zuivel stijgt sneller dan het aanbod, waardoor de prijsvooruitzichten goed zijn. De exportkansen die zich bieden op de markten van Oost-Europa, Rusland en Azië moeten worden benut.

3.3.4 Kwantificering van de milieudruk in de landbouw

In 2008 werd de "milieudruk in de landbouw" voor het eerst gekwantificeerd via het Landbouwmonitoringsnetwerk, dat sinds 2005 ook het gebruik van energie, bestrijdingsmiddelen, water en nutriënten registreert. Na extrapolatie bleek dat de gehele Vlaamse landbouw in 2005 25,2 PetaJoule energie nodig had. Aardolie was de belangrijkste energiedrager (70%). De meeste energie ging naar de verwarming van serres (58%). Het gebruik van bestrijdingsmiddelen liep op tot 3,2 miljoen kg actieve stof. Fungiciden (46%) en herbiciden (33%) worden het meest gebruikt, maar insecticiden zijn het meest toxisch voor de waterorganismen. De nutriëntenbalans geeft op bedrijfsniveau weer hoeveel stikstof en fosfor er wordt aan- en afgevoerd. De varkensbedrijven zijn het meest efficiënt, gevolgd door akkerbouw en veeteelt.

3.3.5 Bepaling van het watergebruik in de landbouw

Een exacte bepaling van het watergebruik bestaat er momenteel niet, maar zeker is dat de landbouwsector in Vlaanderen in 2005 instond voor een gebruik tussen 48,4 miljoen m³ (bron: LMN) en 67 miljoen m³ (bron: VMM). Deze beide bronnen geven alvast een nauwkeuriger benadering van het watergebruik dan de te lage schatting voor 1999 die gebruikt werd om de doelstelling uit het Minaplan 2003-2007 (verlengd tot 2010) te bepalen. Niettemin blijft de intentie om minder water te gebruiken door de landbouwsector, volgens VMM momenteel verantwoordelijk voor 9% van het totale watergebruik, waardevol. De gemiddelde waterbeschikbaarheid ligt in Vlaanderen immers ver onder het Europese gemiddelde.

Volgens het LMN is 55% van het water dat de landbouw gebruikt grondwater. De grootste watergebruiker binnen de landbouw is de glastuinbouw, maar deze sector gebruikt verhoudingsgewijs wel het minste grondwater. De indicator alternatief watergebruik, een maat voor milieubewust watergebruik, kent bovendien de hoogste score toe aan de glastuinbouw.

3.3.6 Strategisch plan biologische landbouw

Het strategische plan is het resultaat van een gedragen denkproces waarin diverse belanghebbenden uit de landbouwsector zich samen gebogen hebben over de ontwikkeling van de biologische landbouw in Vlaanderen. Met een stuurgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de biologische sector, de Vlaamse landbouworganisaties en de overheid werden dialoogmomenten georganiseerd, die meer invulling gaven aan de verschillende hefboomen. Het resultaat van dit proces is een coherent strategisch plan waarin de onderschrijvers zich engageren om de volgende vijf jaar in samenwerking volgende hefboomen aan te pakken: keten en marktontwikkeling, de biologische productie, verhogen van de rendabiliteit, onderzoek en kennisuitwisseling, communicatie en draagvlak, verbreding van het beleid.

3.3.7 Indicatoren voor het PDPO 2007-2013

In 2008 werd het eerste jaarverslag van het nieuwe Vlaamse programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO 2007-2013) gepubliceerd. Het verslag, dat in het kader van het EU-landbouwbeleid tevens als officiële rapportering aan de Europese Commissie dient, bevat een pak cijfermateriaal over 2007, het eerste jaar van uitvoering van dat PDPO. Een belangrijk deel van het jaarverslag bestond erin de vooruitgang van het programma te meten aan de hand van een EU-indicatorenset. De indicatoren hebben betrekking op het financiële gebied, het outputgebied (bv. het aantal gesteunde landbouwers) en op het gebied van de resultaten (bv. aantal landbouwers die een diploma of certificaat behaald hebben).

In totaal waren er in 2007 86.670.495 euro overheidsuitgaven voor PDPO II. De uitgaven zijn als volgt verdeeld over de verschillende assen: As 1 (verbetering van het concurrentievermogen van de landbouwsector): 73,6%, As 2 (verbetering van het milieu en het platteland): 24,5%, As 3 (de leefkwaliteit op het platteland en de diversificatie van de plattelandseconomie): 1,9% en As 4 (Leader): 0%.

3.3.8 Dierenwelzijn in de Vlaamse landbouw en visserij op de onderzoeksagenda

De studie maakt duidelijk dat er al heel wat onderzoek gebeurt naar het welzijn van dieren in de landbouw. Er zijn niettemin nog bijkomende onderzoeksvragen die een plaats op de onderzoeksagenda verdienen. Zo bv. onderzoek naar dierenwelzijn in de 'kleinere' sectoren (konijnen, paarden, etc.); de factoren die de toepassing van de wettelijke vereisten belemmeren of faciliteren (bv. bezettingsdichtheid vleeskippen 2010); het proces waarbij wetenschappelijke normen in wettelijke normen worden omgezet en de handhaving daarvan; de psychologische en sociale componenten van dierenwelzijn; onderzoek omtrent normen voor beschutting van dieren buiten; de manier waarop genetische selectie kan bijdragen tot dierenwelzijn; de transportmodaliteiten van landbouwdieren, onderzoek waarbij de systemen die zich als diervriendelijker propaganderen (bioteelt, kwaliteitslabels) vergeleken worden met de klassieke kweek op vlak van dierenwelzijn; de mogelijkheden van een dierenwelzijnsindex en hoe er in de maatschappij gedacht wordt over dierenwelzijn. Ook onderzoek naar de impact van het beleid op het dierenwelzijn verdient hier een plaats.

3.4 Rapportering

De afdeling Monitoring en Studie maakt rapporten op basis van gegevens van het Landbouwmonitoringsnetwerk en andere gegevensbronnen. Ze brengt beleidsrelevante kenmerken van de omgeving en de evoluties en trends in kaart, onder meer door jaarverslagen over specifieke sectoren en thema's.

3.4.1 Productierekening van de Vlaamse land- en tuinbouw 2008

Volgens een eerste raming wordt het jaar 2008 gekenmerkt door een historisch laag globaal inkomen van de land- en tuinbouw in Vlaanderen. De netto toegevoegde waarde per arbeidseenheid daalde met 31% ten opzichte van 2007. Aan de basis van deze sterke daling van het inkomen liggen de fors gestegen kosten (+14%), in het bijzonder voor veevoerders, energie en meststoffen, die niet doorgerekend konden worden in de omzetcijfers. De productiewaarde bleef nagenoeg constant. De resultaten verschillen sterk van product tot product. De productiewaarde van de akkerbouwsector kent een daling van 16% ten opzichte van 2007, terwijl de tuinbouw (+0,6%) en de veeteelt (+2,8%) erop vooruitgaan.

3.4.2 Agrohandelsrapport 2007

Het Belgische agrarische handelsoverschot is in 2007 lichtjes gedaald met 2,9% tot 3,3 miljard euro. 74% van de ingevoerde landbouwproducten is afkomstig uit EU-lidstaten, en 84% van de landbouwproducten die door België worden uitgevoerd, gaat eveneens naar EU-lidstaten. Onze buurlanden zijn onze belangrijkste handelspartners. De handel in landbouwproducten wordt voor België steeds belangrijker. In 2007 is 8,9% van de totale Belgische invoer voor rekening van landbouwproducten, het aandeel van de uitvoer van landbouwproducten in de totale Belgische uitvoer bedraagt 9,6%. Wat nog meer in het oog springt, is dat de agrarische sector tot één vierde van het handelsoverschot vertegenwoordigt. De handelspartners die het meest bijdragen tot het positieve agrarische handelssaldo voor landbouwproducten zijn Duitsland en het Verenigd Koninkrijk.

3.4.3 De biologische landbouw 2007

De biologische sector kent in Vlaanderen na enkele onzekere jaren zowel een groeiende productie als een groeiende markt. Het areaal, de dierlijke productie en de marktomzet namen in 2007 toe. Het areaal bedroeg 3.836 ha (+17,5%) en de biologische veestapel nam in absolute aantallen met 6,7% toe. In aantallen grootvee-eenheden omgerekend betekent dit een lichte daling van 0,7%. In totaal 230 landbouwbedrijven pasten in 2007 de biologische productiemethode toe. Pluimvee, schapen en geiten zijn populaire biologische producties. De melkveestapel daarentegen kromp de laatste 5 jaar in met 39% door onder andere de melkoverschotten tot 2005.

In 2007 gaf de overheid 3,3 miljoen euro uit ten behoeve van de biologische landbouw. De bestedingen van de Belgische gezinnen aan biologische producten opgemeten door GfK Panelservices Benelux, bedroeg in 2007 242,5 miljoen euro of 1,1% van de totale besteding aan dagelijkse voedings- en onderhoudsproducten. Qua bestedingen was dit een lichte groei van 0,4% ten opzichte van het jaar voordien. Bioforum raamde de omzet uit de verkoop van biologische voedingsproducten op 283 miljoen euro en spreekt van een groei van ongeveer 10% in vergelijking met vorig jaar.

3.4.4 Rentabiliteitsrapport Land- en tuinbouw 2007

Gemiddeld voor alle landbouwbedrijven met beroepsmatig karakter is de rentabiliteit in 2007 gedaald ten opzichte van 2006. Het familiaal arbeidsinkomen per FAK daalt met 15 en bedraagt 67,3% van het vergelijkbaar inkomen. De inkomensverdeling is sterk heterogeen tussen alle geanalyseerde sectoren.

Terwijl de varkenssector in 2006 nog het sterkste resultaat neerzette, werd hij in 2007 de zwakste sector. De vleessector komt opnieuw als weinig rendabele bedrijfstak naar voren. De melkveesector heeft in 2007 een sterk resultaat neergezet met als resultaat het hoogste bedrijfsinkomen per familiale arbeidskracht. De hoge prijzen voor tarwe zorgden ervoor dat de akkerbouw ook hoger dan gemiddeld scoorde.

Gemiddeld voor alle tuinbouwbedrijven met beroepsmatig karakter is de rentabiliteit in 2007 sterk toegenomen ten opzichte van 2006. Het arbeidsinkomen per VAK bedraagt in 2007 29.827 euro (79% van het vergelijkbaar inkomen), een stijging van 12%, wat resulteerde uit een daling bij de groentebedrijven (-6%) en de sierteeltbedrijven (-8%) en een zeer sterke stijging bij de fruitbedrijven (+51%).

3.4 Klant is koning

Als beleidsadviserende dienst werkt de afdeling Monitoring en Studie ten dienste van de minister bevoegd voor Landbouw en de afdelingen van het beleidsdomein Landbouw en Visserij. Voor bepaalde opdrachten wordt ook samengewerkt met collega's van andere beleidsdomeinen of met externe opdrachtnemers (studiebureaus, onderzoeksinstituten).

Uit een in 2008 uitgevoerde klantenbevraging blijkt dat de afdeling Monitoring en Studie goed scoort. Zowel de algemene evaluatie, de evaluatie van de deskundigheid van de medewerkers, de evaluatie van de samenwerking met de afdeling als de evaluatie van de rapportage en presentatie zijn positief. Een overduidelijke meerderheid zou de afdeling Monitoring en Studie als beleidsondersteunende dienst voor vergelijkbare opdrachten aanbevelen aan andere diensten. Een antwoord op de gestelde beleidsondersteunende vragen en de bruikbaarheid ervan in de besluitvorming worden als belangrijkste meerwaarde aangeduid. De respondenten brengen een aantal bruikbare suggesties voor mogelijke verbetering aan.

De afdeling Monitoring en Studie is binnen het Departement Landbouw en Visserij de leverancier van kennis en informatie over de Vlaamse land- en tuinbouw. Ze stelt haar rapporten en studies ter beschikking aan alle geïnteresseerden. Haar publicaties kunnen op internet geraadpleegd worden of in gedrukte vorm besteld worden via het bestelloket van de Vlaamse overheid. Een overzicht van alle publicaties staat op onderstaande pagina:

www.vlaanderen.be/landbouw/studies

4 Afdeling Organisatie en Strategisch Beleid

4.1 Team Communicatie en Communicatietechnologie

Communicatie is een proces waaraan continu gewerkt en verbeterd wordt. Wat hier volgt zijn slechts enkele van de blikvangers van de werking van de communicatiedienst in 2008, maar het geeft wel een beeld van de veelzijdigheid van de activiteiten.

Januari

“Supermarkt Europa”, de tentoonstelling over 50 jaar Europees landbouwbeleid, komt naar de lokettenzaal van het Vlaams Parlement en legt de nadruk op onze voedselvoorziening, en de rol van de landbouw hierin. Goed dat bij dit initiatief die landbouwers die elke dag hun bedrijf open zetten voor bezoekers en geïnteresseerden niet vergeten werden.

Februari

door Beter Bestuurlijk Beleid (BBB) en door de regionalisering is er nood aan verduidelijking van de structuur van het beleidsdomein. Die komt er onder de vorm van een persconferentie en een overzichtsbrochure.

Maart

de website: vlaanderen.be/landbouw is een mooi voorbeeld van een continue inspanning. In 2008 wordt de site volledig vernieuwd en voorzien van een nieuwe navigatiestructuur. Metingen leren dat het aantal bekeken pagina's per bezoeker stijgt en dus vermoeden we dat onze inspanningen vruchten afwerpen...

April

proevertje mattentaarten. "Proevertjes" mag je letterlijk nemen. Landbouw laat in de eigen gebouwen collega's en collega's van andere diensten letterlijk proeven. In april zijn de Geraardsbergse mattentaarten van de partij (De Geraardsbergse mattentaart heeft immers als allereerste Vlaams streekproduct het Europees label van Beschermd Geografische Aanduiding (BGA) behaald).

Mei

de in mei en juni georganiseerde roadshows in de buitendiensten helpen de collega's beter intra- en internetinformatie vinden in de plaats van te zoeken.

Het concept van de beurs Agriflanders (januari 2009) begint vorm te krijgen.

Juni

bioweek en dus een bioprovertje! Bio smaakt...naar meer.

Juli

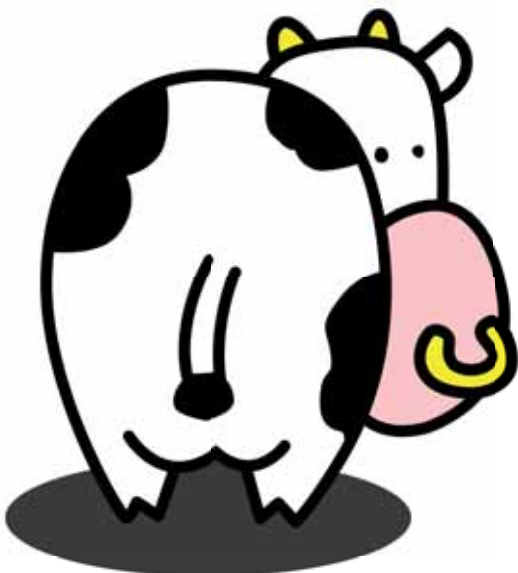
voor veel mensen dé vakantiemaand, Tijd echter om te plannen en om bvb. de komende Agriflandersbeurs op poten te zetten. Eveneens de maand van de release van het jaarverslag en de verzending ervan.

Augustus

werk achter de schermen van de websites (zowel voor interne als voor externe communicatie). In sé een continu proces, zij het dat van de iets minder drukke periode gebruik gemaakt wordt om extra aandacht te besteden aan het kunnen behalen van het AnySurfer-label.

September

het "proevertje tomaten" doet vele collega's en belangstellenden nog even van het zuiden en de voorbij zomer dromen. Het is de Maand van de Landbouw dus laten we ook de collega's in de VAC's Hasselt en Antwerpen kennis maken met de pracht van de Gentse azalea. De ambtenaren van de Vlaamse overheid kunnen via het algemeen personeelsblad een geschenkpakket vol streekproducten winnen dat wij hen met plezier aanboden.

Oktober

LiVe@, een extra intern communicatiekanaal waar de personeelsleden via videobijdragen meer te weten komen over diverse onderwerpen, komt op kruissnelheid. Zo vraagt LiVe@ aandacht voor o.a.: het werk van collega's, de fietsvergoeding, de elektronische aardappel en groeten voor secretaressedag... LiVe@ draait in 2008 eveneens op infoschermen aan het ont-haal en in een aantal koffiehoecken. In december wordt LiVe@ uitgebreid met een RSS-feed, in koppeling met Procos (zaalreservatiesysteem) en databanken.

November

deelname aan Interpom, een vakbeurs met een grote relevantie voor de aardappelsector.

“LeesVoer” wordt de titel van een interne nieuwsbrief die inhoudelijke sectorinformatie helpt te ontsluiten.

Een smaaktest met varkensvlees sluit de rij van proevertjes af.

Het bestelloket van de Vlaamse overheid www.vlaanderen.be/publicaties wordt naar voren geschoven als de manier om op Agriflanders bestellingen te plaatsen. Per afdeling wordt een contactpersoon aangeduid die de nodige interne vorming krijgt.

December

de website van het beleidsdomein Landbouw en Visserij (www.vlaanderen.be/landbouw) en de website van het Vlaams Ruraal Netwerk (www.ruraalnetwerk.be) behalen het AnySurfer-kwaliteitslabel voor webtoegankelijkheid.

Het her-denken van een aantal zekerheden en werkmethoden komt aan bod in een extern seminarie. Dit vormt een moment van zelfevaluatie en -reflectie én een mooie “cliffhanger” die zeker gevolgen zal hebben in 2009.

4.2 Team Landbouwbureau en Permanente Vertegenwoordiging van Vlaanderen bij de EU

Het team van het Landbouwbureau staat in voor de actieve opvolging van het EU-landbouwbeleid, zowel wat betreft de coördinatie en overleg tussen de gewesten en met de federale overheid, als het vertegenwoordigen van Vlaanderen en België in het Speciaal Comité Landbouw (CSA), en de voorbereiding en opvolging van de EU-Raad Landbouw/Visserij.

Het meest tot de verbeelding sprekende dossier dat in 2008 op EU-vlak werd afgerond is ongetwijfeld de “Health Check”, het gezondheidsonderzoek van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Na maandenlange besprekingen kon dit dossier met een voor Vlaanderen bevredigend resultaat worden afgerond in november 2008. Andere dossiers waarover in 2008 een beslissing werd genomen zijn o.a. de 2% melkquotaverhoging vanaf 1 april 2008, en de nieuwe regeling voor de verdeling van groenten en fruit in de scholen. Veel aandacht ging in 2008 ook naar de crisissituatie in de varkenssector.

Ten slotte is ook de discussie over de toekomst van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid post-2013 op gang getrokken.

De Europese visserijpolitiek wordt actief opgevolgd door de Vlaamse attaché bij de Permanente Vertegenwoordiging. In 2008 werd onder andere de belangrijke verordening ter bestrijding van illegale, niet gerapporteerde en niet gereguleerde visserij goedgekeurd door de Raad. Verder werd in juli op één week tijd een voorstel door de Commissie gepresenteerd, op de verschillende niveaus besproken en uiteindelijk door de Raad goedgekeurd om tegemoet te komen aan de crisis in de visserijsector ten gevolge van de hoge brandstofprijzen. Vlaanderen was sterk vragende partij voor deze maatregelen aangezien de crisis de Vlaamse visserij erg zwaar getroffen had. Op basis van deze verordening kunnen maatregelen genomen worden om de sector te herstructureren, om duurzame investeringen te ondersteunen en de overcapaciteit tegen te gaan.

In november werd een nieuw herstelplan voor kabeljauw goedgekeurd. Aangezien kabeljauw een bijvangst is van de voor Vlaanderen twee belangrijkste vissoorten (tong en schol), heeft dit plan een impact op de Vlaamse visserij. Tot slot werden naar jaarlijkse gewoonte in december de vangstmogelijkheden voor 2009 vastgesteld. Voor een aantal belangrijke soorten in de Noordzee (kabeljauw, tong en schol) werden, op basis van wetenschappelijke adviezen en bepaalde beheersplannen, fikse verhogingen van het quotum bekomen. Ook voor roggen kon een positief resultaat opgetekend worden.

De attaché zorgt ook voor de opvolging van transversale dossiers waar landbouw of visserij belangen in hebben en onderhoudt binnen de PV dan ook contacten met attachés van verschillende andere filières (milieu, transport, fytosanitaire en veterinaire zaken). In 2008 ging het onder meer specifiek over illegale houtkap, gewasbeschermingsmiddelen en de opvolging van het klimaat-energie pakket.

Het intern-Belgisch landbouwoverleg gebeurt binnen de Interministeriële Conferentie voor het Landbouwbeleid (ICLB) en zijn Permanente Werkgroep (PW-ICLB). Voor de periode oktober 2008-september 2009 is het roterende voorzitterschap van de ICLB toegewezen aan Vlaanderen. Het landbouwbureau verzorgt het secretariaat van de ICLB en het voorzitterschap en secretariaat van de PW-ICLB.

Verder vertegenwoordigt het landbouwbureau de Vlaamse overheid in het intergewestelijk overleg inzake landbouw (IMO en PW-IMO). In 2008 ging de meeste aandacht naar de uitwerking van een intergewestelijk samenwerkingsakkoord met betrekking tot de toepassing van de bedrijfstoelageregeling.

4.3 Team Juridische Dienstverlening

Binnen het departement wordt de juridische dienstverlening sinds 2008 verstrekt vanuit de afdeling Organisatie en Strategisch Beleid. De juristen ondersteunen de afdelingen van het departement niet alleen in hun conceptuele werk, dit wil zeggen bij het uitwerken van de regelgeving, maar ze ondersteunen de afdelingen ook op operationeel vlak, nl. bij de uitvoering van het beleid. Zo is bijvoorbeeld in 2008 onder impuls van de juristen een maatopleiding overheidsopdrachten georganiseerd om de kennis van de wetgeving overheidsopdrachten te optimaliseren en wordt er via intraland (intranet) juridische informatie ter beschikking van de personeelsleden gesteld.

De klanten van de juridische dienstverlening zijn niet alleen intern binnen het departement te vinden, maar ook extern. Zo kunnen ook ILVO en VLAM, een beroep doen op de juristen van het departement, wat beide ook doen.

Ten slotte worden ook de primaire klanten, de burgers en bedrijven, door de juristen bijgestaan. Denk maar aan de talrijke vragen die worden gesteld met betrekking tot de toepassing van de pachtwetgeving.

4.4 Team Organisatie

In mei 2008 heeft het Departement Landbouw en Visserij een zelfevaluatie uitgevoerd. De keuze viel daarbij op het EFQM-model (European Foundation for Quality Management). Uit deze evaluatie kwamen verschillende positieve en verbeterpunten naar voren. Deze verbeterpunten leidden tot het opnemen van drie verbeteracties:

- het opmaken van een code "communicatie en gedrag" voor alle leidinggevendenden (met inbegrip van de teamleiders). Daarnaast komen volgende aspecten aan bod: opleiding voor leidinggevendenden, implementatietraject van de code en beoordeling van de realisatie;
- de hoofdprocessen van het departement in kaart brengen, de samenhang visueel maken en de verschillende links verduidelijken met het departementaal beleid en de departementale strategie. Het geheel op uniforme wijze documenteren en standaardiseren (uniforme definitie). Het geheel beschikbaar maken voor heel het departement;
- kritische procesindicatoren (KPI's) definiëren die de directie in staat stelt om de evolutie van de strategie van het departement te meten, op te volgen, te beoordelen en waar nodig bij te sturen (cfr. Balance Score Card).

De directieraad keurde begin september 2008 de verschillende plannen van aanpak goed. Deze verbeteracties zijn momenteel in uitvoering.

Eind 2008 werd een stappenplan opgesteld om te voldoen aan de verplichting in het kader van interne controle (Beslissing van de Vlaamse Regering van 30 mei 2008). Het doel is om op basis van dit stappenplan tegen eind 2010 een maturiteitsniveau 3 te behalen voor de relevante thema's van de leidraad interne controle. Dit stappenplan is vervolgens geïntegreerd in het operationeel plan 2009.

4.5 Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013

Het plattelandsontwikkelingsbeleid vormt de tweede pijler van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). De Vlaamse invulling ervan gebeurt via het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013 (PDPO II), dat officieel werd goedgekeurd door de Europese Commissie op 13 november 2007 bij beschikking C(2007)5555.

Het PDPO II steunt op 4 assen die in het Europees kader zijn gedefinieerd:

As 1: verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector;

As 2: verbetering van het milieu en het platteland;

As 3: de leefkwaliteit op het platteland en de diversificatie van de plattelandseconomie;

As 4: Leader.

De maatregelen worden beheerd door verschillende afdelingen binnen het beleidsdomein Landbouw en Visserij en het beleidsdomein Leefmilieu Natuur en Energie. De Coördinerende Cel Europees Plattelandsbeleid treedt op als beheersautoriteit en bevindt zich in het Departement Landbouw en Visserij.

De totale overheidssteun voor het PDPO II voor de periode 2007-2013 bedraagt 667.574.909 euro, waarbij 443.054.200 euro wordt gedragen door Vlaanderen en 224.520.709 euro door de Europese Unie. Eind 2008 was reeds voor 63.161.425 euro overheidssteun uitgekeerd. Alle betalingen gebeuren via het Vlaams Betaalorgaan dat zich situeert binnen het Agentschap voor Landbouw en Visserij.

In de loop van 2008 werd door de Europese Commissie gewerkt aan de gezondheidscontrole van het GLB, de zogenaamde Health Check. De middelen van het Europees Plattelandsbeleid worden verruimd via modulatie, waarbij middelen voor inkomenssteun worden overgeheveld naar plattelandsontwikkeling. Het PDPO moet in de loop van 2009 aangepast worden zodat met deze nieuwe middelen kan ingespeeld worden op de nieuwe specifieke Health-Check-uitdagingen voor de landbouw in de EU: klimaatverandering, hernieuwbare energie, bescherming biodiversiteit en waterbeheer.

Vlaams Ruraal Netwerk

Vlaams Ruraal Netwerk

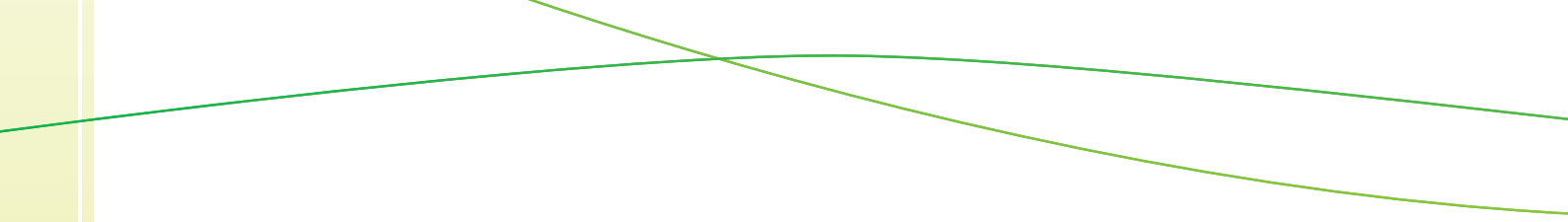
Op 5 december 2007 ging het Vlaams Ruraal Netwerk officieel van start. Als onderdeel van de "technische bijstand" van het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling 2007-2013 (PDPO II) zorgt het Vlaams Ruraal Netwerk voor het bijeenbrengen van plattelandsactoren over de verschillende maatregelen van het PDPO II heen. Dit gebeurt door de organisatie van ontmoetingsmomenten en door het verspreiden van informatie.

In 2008 werden door het Vlaams Ruraal Netwerk vier studiedagen georganiseerd. Op 22 april 2008 vond in het Vlaams Parlement de studiedag "Leader in Vlaanderen 2007-2013" plaats, die volledig werd opgehangen aan "networking" en het informeren van de tien Vlaamse Leadergroepen. De meer dan honderd aanwezigen konden allemaal met de Leader-as van het PDPO II gerelateerd worden.

Op een tweede studiedag (17 juni 2008) bracht het Vlaams Ruraal Netwerk het aspect "samenwerking" door en met plattelandsactoren ter sprake. De brede invulling van het thema zorgde voor een verscheiden en ruime opkomst.

"Paarden op het platteland" was het thema van de derde studiedag (2 oktober). Dat dit initiatief zoveel succes had, is te wijten aan de zeer doelgerichte invulling van de dag en een specifieke mailing naar de Vlaamse paardensector en de betrokken beleidsdomeinen.

Eind november organiseerde het Vlaams Ruraal Netwerk een meerdaagse opleidingssessie voor de tien Vlaamse Leadercoördinatoren. Tijdens de eerste helft van het jaar bleek immers dat zij nood hadden aan ondersteuning rond interactief werken en creatief denken. Het Vlaams Ruraal Netwerk gaf hen dan ook deze kans.

Naast de publicatie van een viermaandelijke nieuwsbrief (die zowel digitaal als analoog wordt verspreid) verzorgde het Vlaams Ruraal Netwerk in 2008 de uitgave van een Engelstalige algemene folder en van een Engelstalige folder rond internationale samenwerkingsvoorstellen.

Het Vlaams Ruraal Netwerk onderhoudt een eigen website (<http://www.ruraalnetwerk.be>) waarop alle informatie van en rond de Vlaamse plattelandsontwikkeling wordt gecentraliseerd.

In de loop van 2008 werd zowel aan de structuur als aan de inhoud van de website gesleuteld. Deze inspanningen zorgden ervoor dat in het najaar van 2008 het AnySurfer-label voor Toegankelijke Websites werd behaald.

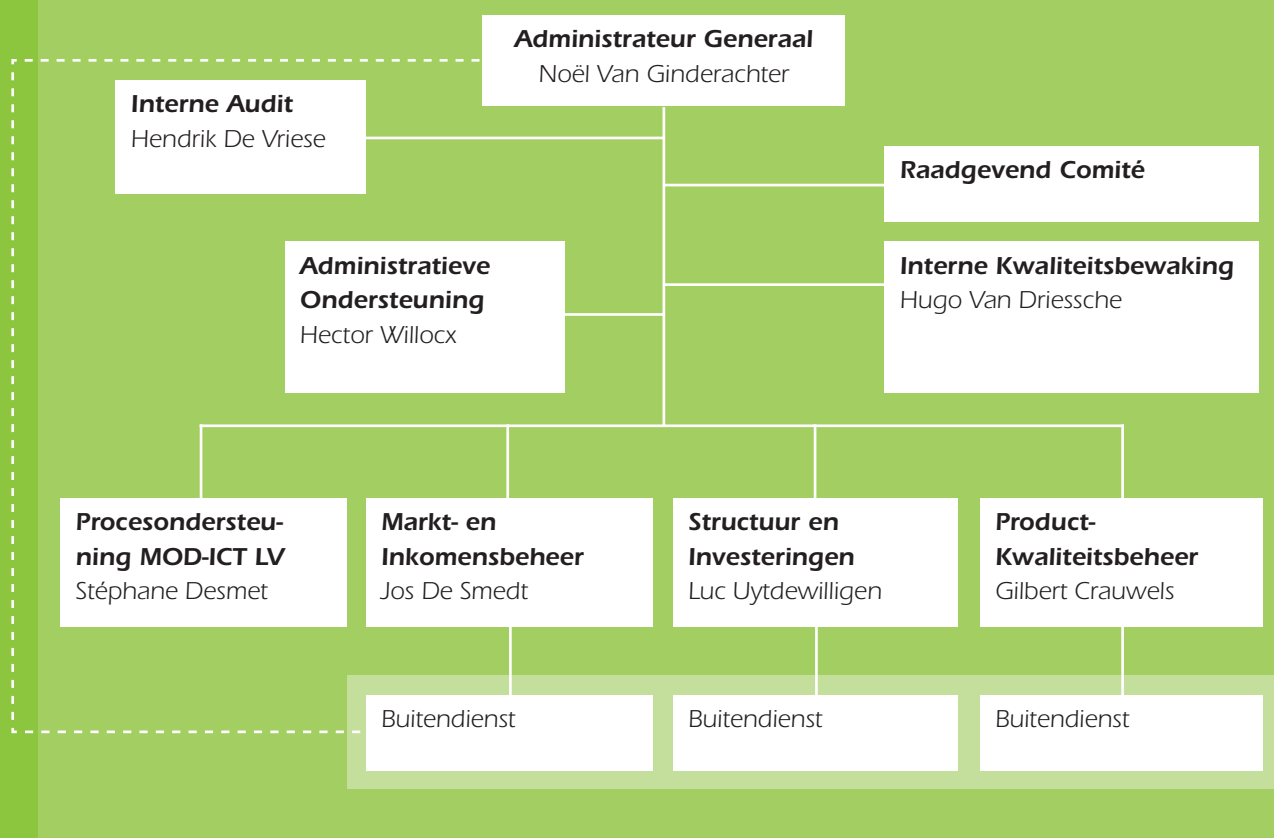
In het kader van de uitoefening van haar taken werkt het Vlaams Ruraal Netwerk nauw samen met Europese collega's en Europese koepelnetwerken. Naast input in hun werking nemen wij deel aan diverse overlegorganen op internationaal niveau (bij enkele ook als Belgisch aanspreekpunt).

Daarnaast heeft het Vlaams Ruraal Netwerk in 2008 twee buitenlandse groepen (Polen en Duitsers) op hun vraag ontvangen en rondgeleid op het Vlaamse platteland.

Agentschap voor Landbouw en Visserij

51

Agentschap voor Landbouw en Visserij

5 Administrateur-generaal

5.1 Beheersovereenkomst

Het Agentschap voor Landbouw en Visserij sloot met de Vlaamse Regering een beheersovereenkomst af voor de periode 2008-2010. Via de beheersovereenkomst engageert het agentschap zich tot concrete doelstellingen voor de interne werking en voor de kerntaken. Het agentschap ambieert zowel ingrijpende verbeterprojecten, als het behalen van strikte richtdata en hoge kwaliteitseisen bij het behandelen van dossiers. Meerdere doelstellingen vloeien voort uit Europese verplichtingen, met als bijkomende moeilijkheid de snelle evolutie van het Europees beleid. De afgesproken doelstellingen waarmaken, vereist dat de administratie haar middelen inzet op een beheerste manier. In 2008 werd daarom geïnvesteerd in de verdere uitbouw van de interne werking in het algemeen, en in monitoring en organisatiebeheersing in het bijzonder.

5.2 Prestaties meten en opvolgen

Als opvolgingssysteem koos het Agentschap voor Landbouw en Visserij voor de balanced scorecard, die afgestemd werd op de doelstellingen in de beheersovereenkomst. De balanced scorecard is een meet- en sturingsinstrument dat een evenwicht biedt tussen indicatoren vanuit vier perspectieven: Klanten-Kwaliteit, Resultaten, Interne Processen en Innovatie. De scorecard geeft maandelijks een totaalbeeld van de werking en is tevens een overzicht van potentiële knelpunten voor het management.

Sinds 2005 gebruiken twee afdelingen van het agentschap een balanced scorecard voor het opvolgen van hun werking. In 2008 werd dit instrument uitgebreid naar de volledige organisatie en afgestemd op de doelstellingen uit de beheersovereenkomst. De geconsolideerde scorecard van het agentschap geeft een selectie van parameters weer uit de scorecards van de afdelingen en de stafdiensten. Na een proefperiode en evaluatie einde 2008, legde het management de normen voor de indicatoren vast.

5.3 Organisatiebeheersing

Organisatiebeheersing kan omschreven worden als het proces dat het management én het personeel ondernemen om redelijke zekerheid te bekomen over de realisatie van de organisatiedoelstellingen.

Een werkgroep met leden uit alle afdelingen en stafdiensten van het agentschap werkte het beleid op het vlak van organisatiebeheersing uit met volgende acties:

- documenteren en ontsluiten van de processen van het agentschap;
- uitvoeren van een evaluatie van de interne werking;
- uitbreiden van het bestaande bedrijfscontinuïteitsmanagement, dat tot nog toe vooral ICT-aspecten van de betaalorgaanprocessen afdekte, tot de volledige werking van het agentschap.

De leden van de directieraad, de leden van de werkgroep organisatiebeheersing en vertegenwoordigers van de buitendiensten, toetsten de interne werking van het agentschap aan de leidraad interne controle/organisatiebeheersing van de Vlaamse overheid. De maturiteitsinschatting door het agentschap ligt voor de meeste thema's hoger dan de gemiddelde inschatting door de Interne Audit van de Vlaamse Administratie (IAVA) voor 41 entiteiten van de Vlaamse overheid. Met uitzondering van het thema Informatie en Communicatie, oordeelde het agentschap dat het streefdoel om maturiteitsgraad 3 (niveau gedefinieerd) te behalen in 2010, einde 2008 al is bereikt. De resultaten van de zelfevaluatie vormen de basis voor het actieplan organisatiebeheersing, dat verschillende domeinen bestrijkt: interne communicatie, risicobeheer op proces- en organisatieniveau, sensibiliseren rond integriteit, samenwerking met de Managementondersteunende Dienstverlening van het departement via service level agreements (SLAs) en een gestructureerd projectmanagement.

5.4 Interne Audit

Overeenkomstig de Europese regelgeving, verifieert de Interne Audit van het Agentschap voor Landbouw en Visserij de uitgaven en inkomsten die ten laste vallen van het Europees Landbouwgarantiefonds (ELGF) en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

De leidraad in de werkzaamheden van de Interne Audit wordt gevormd door enerzijds de langetermijnplanning en anderzijds de planning betreffende de beveiliging van de informatiesystemen. De langetermijnplanning is voornamelijk gericht op de verificatie van de maatregelen van het landbouwbeleid, met inbegrip van de maatregelen inzake plattelandsontwikkeling. De auditwerkzaamheden betreffende de beveiliging van de informatiesystemen van het betaalorgaan berust op een verificatie van de conformiteit met een internationale standaard voor beveiliging, nl. de ISO/IEC 27002.

Beide plannings zijn opgesteld op basis van een risicoanalyse, die toelaat om op een objectieve manier per auditonderwerp de risico's te kwantificeren. Al naargelang de grootte van de bekomen auditrisico's, wordt per auditonderwerp de auditfrequentie bepaald. Op die manier is het mogelijk om een gefundeerde en realistische planning op te stellen, rekening houdend met de voorhanden zijnde personele middelen. Zodra de planning volledig is opgesteld, kan van start worden gegaan met de uitvoering ervan.

In het kader van de langetermijnplanning werkte de Interne Audit 12 auditonderwerpen af voor 2008.

In het kader van de planning betreffende de beveiliging van de informatiesystemen, werkte de Interne Audit voor 2008 de volgende onderwerpen af:

- privacywetgeving;
- fysieke toegang tot locaties van het agentschap.

5.4.1 Borgingsverklaring

Doorgaans brengen de auditwerkzaamheden een aantal tekortkomingen aan het licht bij de uitvoering van het beheers- en controlesysteem m.b.t. de steunmaatregelen in het kader van het GLB (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid) en de plattelandsontwikkeling. De resultaten van de auditcontrole zijn per auditonderwerp terug te vinden in een eindrapport gericht aan het hoofd van het Vlaams Betaalorgaan. Hierin formuleert de Interne Audit aanbevelingen die de afdelingen van het Vlaams Betaalorgaan¹ en de beheersdiensten ertoe aanzetten om verbeteracties te voorzien. Ook is er een opvolgingsprocedure auditaanbevelingen ingesteld, die ervoor zorgt dat de geauditeerde diensten de auditaanbevelingen niet uit het oog verliezen.

De rapporten van de Interne Audit geven het hoofd van het betaalorgaan bovendien een redelijke zekerheid dat de uitgaven en inningen op een correcte, volledige en rechtmatige manier tot stand zijn gekomen. Deze informatie is vooral belangrijk in het kader van een nieuwigheid die de Europese Commissie vanaf boekjaar 2007 aan de betaalorganen oplegde, nl. het samen met de rekeningen voor aanzuivering indienen van een borgingsverklaring. Het hoofd van het betaalorgaan verklaart in de borgingsverklaring of er al dan niet punten van voorbehoud moeten gemaakt worden m.b.t. tot bepaalde uitgaven van het boekjaar 2008. Het is dan verder nodig om de financiële gevolgen van die punten van voorbehoud te kwantificeren in het kader van de aan de Europese Landbouwfondsen gedeclareerde uitgaven. In ieder geval moet de borgingsverklaring zijn gebaseerd op een doeltreffend toezicht, dat gedurende het hele boekjaar op het ingestelde beheers- en controlesysteem is uitgeoefend. Bovendien blijft het ook niet enkel en alleen bij het opstellen van een borgingsverklaring, maar is de Europese Commissie van oordeel dat deze verklaring aan een kritische beoordeling door de certificerende instantie onderworpen moet worden.

¹ De afdeling Procesondersteuning (zie hoofdstuk 8), de afdeling Markt- en Inkomensbeheer (zie hoofdstuk 7), de afdeling Structuur en Investerings (zie hoofdstuk 10) en de Interne Audit en de Staf van het Agentschap voor Landbouw en Visserij vormen samen het Vlaams Betaalorgaan, dat instaat voor het tijdig, correct en efficiënt uitvoeren van het Europees landbouwbeleid op Vlaams niveau.

5.4.2 Accountantsverklaring

Tot slot zijn de auditwerkzaamheden van de Interne Audit van het agentschap eveneens een vertrekpunt voor de auditwerkzaamheden van de certificeerder van de rekeningen. De certificeerder stelde ook in 2008 een accountantsverklaring op, waarin met redelijke zekerheid wordt verklaard dat de bij de Commissie ingediende rekeningen waarheidsgetrouw, volledig en nauwkeurig zijn. In deze verklaring stond ook dat de procedures voor de interne controle naar behoren functioneerden, conform de ter zake geldende Europese bepalingen.

6 Afdeling Markt- en Inkomensbeheer

De afdeling Markt- en Inkomensbeheer behoort samen met de afdeling Procesondersteuning en de Interne Audit tot het Vlaams Betaalorgaan, dat instaat voor het tijdig, correct en efficiënt uitvoeren van de maatregelen inzake inkomensondersteuning en productiebeheersing van het Europees landbouwbeleid op Vlaams niveau. Dit gebeurt op basis van het geïntegreerd beheers- en controlesysteem. De afdeling Markt- en Inkomensbeheer bestaat uit een hoofdbestuur in Brussel met 4 technische diensten die instaan voor de organisatie en de implementatie van de maatregelen en 5 (provinciale) buitendiensten die de dossierbehandeling verzekeren en instaan voor de uitvoering van de diverse controles op de bedrijven. Meer informatie over de opdrachten van de afdeling is terug te vinden op www.vlaanderen.be/landbouw. Ga naar de rubriek Home > Over ons: organisatie > Agentschap voor Landbouw en Visserij > Markt- en Inkomensbeheer. De voornaamste taken van elke technische dienst worden hierna besproken.

6.1 Dienst Referenties

De dienst Referenties beheert alle identificatiegegevens van alle begunstigden van de rechtstreekse inkomenssteun en van steun in het kader van Plattelandsontwikkeling. Daarnaast is een kerntaak het beheer van de toeslagrechten, de premierechten voor zoogkoeien en het beheer van de melkquota en de heffing in de melksector.

6.1.1 Beheer van identificatiegegevens

Begin 2008 werd de afstemming van de identificatiegegevens van landbouwers in gebruik binnen het agentschap met de gegevens uit het Rijksregister en/of de Kruispuntbank van Ondernemingen voortgezet.

De uitwisseling van de identificatiegegevens met de Vlaamse Landmaatschappij werd in de loop van 2008 verder op punt gezet zodat beide databanken synchroon bleven functioneren.

In 2008 werd de Europese overschrijving ingevoerd met als gevolg het omschakelen van rekeningnummers naar IBAN- en BIC-codes (International Bank Account Number en Bank Identifier Code).

6.1.2 Beheer van de toeslagrechten

Er zijn in 2008 geen fundamentele wijzigingen met betrekking tot de toeslagrechten opgedoken ten opzichte van het vorige campagnejaar. Zowel wat betreft de ontkoppeling voor suikerbieten en cichoreiwortelen, de overdrachten van toeslagrechten en het verlies van de toeslagrechten door niet-activering zijn de algemene principes ongewijzigd gebleven in vergelijking met de campagne 2007.

Omwille van niet-activering van de toeslagrechten vervielen op 2 juni 2008 toeslagrechten met een totaal oppervlakte-equivalent van 974,71 ha en een totale waarde van 283.324,70 euro aan de reserve.

Recent gevestigde jonge landbouwers die aan bepaalde voorwaarden voldeden, konden ook in 2008 een aanvraag indienen om hun toeslagrechten op te hogen vanuit de reserve. In 2008 werd 50% van de beschikbare enveloppe voorbehouden aan de landbouwers die in de laatste 5 jaar geïnstalleerd zijn. De overige 50% werd uitgedeeld aan landbouwers die voor 2003 gestart zijn. In totaal werden 1.268 aanvragen tot een verhoogde bedrijfstoeslag ingediend. Hiervan werd 83,4% aanvaard.

Landbouwers die gronden hadden verloren door specifieke omstandigheden buiten hun wil om, en die hierdoor minder gronden dan toeslagrechten overhielden, konden ook in 2008 via de reserve een compressie van hun toeslagrechten aanvragen. Er werden 13 dergelijke aanvragen ingediend waarvan er 7 aanvaard werden.

6.1.3 Beheer van de premierechten voor zoogkoeien

Landbouwers die op hun bedrijf een zoogkoeienbestand aanhouden dat wordt gebruikt voor de opfok van

kalveren voor de vleesproductie, kunnen een zoogkoeienpremie aanvragen. Het aantal dieren waarvoor deze premie kan verkregen worden, is beperkt tot het aantal premierechten voor zoogkoeien waarover de landbouwers beschikken.

In 2008 waren 6.480 Vlaamse rundveehouders in het bezit van premierechten voor zoogkoeien voor een totaal van 127.434 premierechten.

Deze premierechten kunnen overgedragen worden tussen landbouwers onderling. Tevens bestaat een regeling om gratis premierechten te verkrijgen uit de reserve.

In de maand februari 2008 konden jonge landbouwers van maximaal 40 jaar, die gestart waren in de periode 1 januari 2006 tot en met 1 december 2008 en aan specifieke voorwaarden voldeden, gratis premierechten bijvragen uit de Vlaamse reserve. In 2008 werden op deze wijze 415 premierechten gratis verdeeld aan 184 jonge, startende landbouwers.

In februari was ook de overdracht van premierechten voor zoogkoeien tussen Vlaamse landbouwers mogelijk. In 2008 werden 496 overdrachtdossiers aanvaard waarbij 6069,3 premierechten een nieuwe eigenaar vonden.

6.1.4 Premie voor zoogkoeien

De indieningstermijn voor de premie-aanvragen liep van 1 mei tot en met 30 september. Landbouwers die beschikken over een elektronische identiteitskaart en een kaartlezer konden de premieaanvraag voor zoogkoeien ook online via het internet indienen.

De aanvraagprocedure is zeer eenvoudig. De landbouwers moeten enkel aangeven voor hoeveel zoogkoeien en vaarzen ze de premie wensen aan te vragen. Aan de hand van Sanitel bepaalt de administratie automatisch voor welke dieren de premie wordt toegekend.

In 2008 werden 6.406 premieaanvragen ingediend voor een totaal van 129.246 runderen.

6.1.5 Slachtpremie voor kalveren

Om de slachtpremie voor kalveren te kunnen ontvangen, moeten de kalveren aan welbepaalde voorwaarden voldoen. De aanvraag tot slachtpremie voor kalveren kan tot 6 maanden na de slachtdatum worden ingediend, maar niet later dan 1 maart van het jaar volgend op de slachting. Voor de campagne 2008 werden 5.661 premieaanvragen voor 211.961 kalveren ingediend.

6.1.6 Beheer van de melkquota en de heffing

In Vlaanderen beschikken 6.319 landbouwers over een individueel melkquotum. De totale waarde voor het tijdvak 2008-2009 van het uitgedeelde melkquotum in Vlaanderen bedraagt 1.987,38 miljoen liter.

Melkquota kunnen volgens specifieke regels worden overgedragen. Er zijn twee manieren waarop melkquotum definitief kan worden overgedragen: via mobiliteit (rechtstreeks van producent tot producent) en via het quotumfonds.

Voor het tijdvak 2007-2008 behandelde de dienst Referenties 194 overnamedossiers waarbij melkquotum samen met het bedrijf werd overgelaten, 522 dossiers waarbij een bestaand melkquotum werd verhoogd met een overgenomen quotum en 18 dossiers waarbij sprake was van verhuis van quota.

In 2008 maakten 422 landbouwers quotum vrij via het Quotumfonds, 4.310 landbouwers konden quotum aankopen bij het quotumfonds waarvan 756 landbouwers als jonge starter. De hoeveelheid quotum die per landbouwer herverdeeld kon worden vanuit het Quotumfonds bedroeg 4.669 liter voor de gewone aanvragen en 18.676 liter voor de jonge starters.

In het kader van de berekening van de heffing voor het tijdvak 2007-2008 werd het nationale quotum 'leveringen' en 'rechtstreekse verkopen' niet overschreden. België was dan ook geen heffing verschuldigd aan de Europese Unie.

Meer informatie over leveringen en rechtstreekse verkopen is te vinden op volgende sites:
www.vlaanderen.be/melk/leveringen en www.vlaanderen.be/melk/rechtstreekseverkopen.

6.1.7 Beheer van de schoolmelksubsidies

Zowel leerlingen van het kleuteronderwijs als leerlingen van het lager en secundair onderwijs kunnen genieten van subsidies voor de verdeling van melk en zuivelproducten.

Leveranciers die de gesubsidieerde producten leveren aan scholen en onderwijsinstellingen zelf, moeten een erkenningsaanvraag indienen. Momenteel bedraagt de hoeveelheid gesubsidieerde melk 0,25 liter per leerling. De toelage werd vanaf januari 2008 gelijkgeschakeld voor volle, halfvolle en magere melk en bedroeg afgerond 0,187 euro per liter.

Voor het schooljaar 2007-2008 waren er 60 leveranciers erkend, die 1.612 onderwijsinstellingen bevoorraden. Hierdoor konden 536.838 leerlingen genieten van gesubsidieerde melk. Het totaal subsidiebedrag bedroeg 6,34 miljoen euro.

6.2 Dienst Aangiftes

De dienst Aangiftes staat in voor de gegevensinzameling, de registratie, de administratieve controles en de afhandeling van alle oppervlaktegebonden aangiftes in het kader van de rechtstreekse inkomenssteun en een aantal agromilieumaatregelen van de plattelandsontwikkeling.

6.2.1 Verzamelaanvraag 2008

Alle landbouwers moeten jaarlijks een perceelsaangifte indienen aan de hand van de procedure van de verzamelaanvraag. Deze verzamelaanvraag dient voor de aanvraag van de EU-bedrijfstoelage, voor de aangifteplicht in het kader van het mestdecreet, voor de registratie en/of betalingsaanvragen van agromilieumaatregelen (beheerd door het agentschap) en beheerovereenkomsten (beheerd door de Vlaamse Landmaatschappij).

Gepersonaliseerde verzamelaanvragen met bijhorende fotoplannen met aanduiding van alle referentiepercelen van de landbouwer en een toelichting, werden op 20 februari 2008 naar de landbouwers verstuurd. Tevens werd in de verzamelaanvraag gepersonaliseerde informatie over de na te leven randvoorwaarden aangeboden. De landbouwers konden hun verzamelaanvraag indienen tot 21 april 2008. Bij de registratie van overnames en nieuwe landbouwers werd telkens een verzamelaanvraag verstuurd zodat de nieuwe landbouwer kon voldoen aan zijn mestbankaangifteplicht.

Uiteindelijk hebben 36.206 landbouwers een verzamelaanvraag ingediend, waarvan 2.445 via het e-loket, 5.495 op een informatiedrager ingediend door een erkende organisatie en 28.266 enkel door middel van een aanvraag op papier.

De verzamelaanvragen waarvoor een formulier werd ingediend, werden door een externe firma ingescand en ingelezen met toepassing van optische karakterherkenning.

De verwerking van de verzamelaanvraag gebeurt door de buitendiensten aan de hand van het geïntegreerd beheers- en controlesysteem. Alle aanvragen worden hierbij systematisch onderworpen aan een uitgebreide reeks van automatische en manuele administratieve controles. De op de fotoplannen aangegeven percelen worden door deze buitendiensten tevens grafisch ingetekend in het gedetailleerde Geografisch Informatie Systeem (GIS). Alle incoherenties en/of conflicten in de aanvragen werden in overleg met de landbouwers uitgeklaard.

Tabel 6.1 geeft de jaarlijkse evolutie weer van het aantal percelen en hectaren.

Tabel 6.1 Overzicht van het aantal percelen en oppervlakte (in ha) met hoofdbestemming ingegeven in de verzamelaanvraag van 2005 tot 2008

Jaar	Aantal percelen	Activering gewone toeslagrechten (code A) (in ha)	Geen activering van toeslagrechten (code I) (in ha)	Activering braakleggings-toeslagrechten (code X) (in ha)	Percelen enkel voor mestrechten (code G) (in ha)
2005	394.824	509.574,46	107.990,18	6.769,85	-
2006	394.699	513.997,04	100.945,39	5.795,76	-
2007	486.626	520.309,20	158.278,33	5.514,84	25766,23
2008	503.851	529.061,38	160.254,05	- *	30153,47

* In 2008 viel verplichte braak weg. Braakleggingstoelagrechten konden ook met subsidiabele teelten geactiveerd (code A) worden.

De finale perceelsgegevens uit de verzamelaanvraag worden uitgewisseld met de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) in het kader van het mestdecreet. In het kader van specifieke doelstellingen gebeurt o.a. ook gegevens-uitwisseling met het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (ziekte- en plagenbestrijding), Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (heffing voor aardappelen en fruit), Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (voor onderzoeksdoeleinden), afdeling Monitoring en Studie (voor economische studies), ...

Gedetailleerde informatie is terug te vinden op de website www.vlaanderen.be/landbouw/verzamelaanvraag

6.2.2 Aanvragen niet-ontkoppelde grondgebonden premies

Ook de steunaanvraag van een aantal niet-ontkoppelde maar wel oppervlaktegebonden premies (energiegewassen, zaaizaadvermeerdering, zaalijnzaad, noten), gebeurt via de verzamelaanvraag.

Voor deze premiestelsels werden de volgende aanvragen in 2008 geregistreerd:

- voor energiegewassen werden 40 contracten aanvaard voor een totale oppervlakte van 640,85 ha. Dit is een sterke daling ten opzichte van 2007;
- voor zaalijnzaad werden 596 vermeerderingscontracten ingediend voor de campagne 2008. In 2008 werden tevens 144 steunaanvragen voor zaalijnzaad (oogst 2007) ingediend waarvan er 143 werden uitbetaald;
- voor de verwerking van vezelwas werden in 2008 door de verwerkers 66 steunaanvragen ingediend;
- 13 landbouwers hebben een premie voor notenteelt aangevraagd voor een totale oppervlakte van 15,81 ha.

6.2.3 Aanvragen agromilieumaatregelen

In het kader van het Vlaams programma voor plattelandsontwikkeling (PDPO I en II) beheert de dienst Aangiftes ook de aanvragen tot uitbetaling van de volgende agromilieumaatregelen: biologische productiemethode, groenbedekking, mechanische onkruidbestrijding, plantaardige eiwitbronnen/vlinderbloemige gewassen en milieuvriendelijke sierteelt. Tabel 6.2 geeft het aantal aanvragen weer.

Tabel 6.2 Overzicht van de agromilieumaatregelen (type, aantal en oppervlakte)

Agromilieumaatregel	Aard	Aantal aanvragen	Oppervlakte (in ha)
Biologische productiemethode	PDPO I verbintenis	88	1.303,31
Biologische productiemethode	PDPO II verbintenis	130	1.561,42
Groenbedekking	PDPO I verbintenis	7.928	72.289,59
Mechanische onkruidbestrijding	PDPO I verbintenis	881	3.529,34
Mechanische onkruidbestrijding	PDPO II verbintenis	560	2.581,35
Plantaardige eiwitbronnen/Mlinderbloemige gewassen	PDPO I verbintenis	1.586	4.468,00
Plantaardige eiwitbronnen/Mlinderbloemige gewassen	PDPO II verbintenis	487	2.047,71
Milieuvriendelijke sierteelt	PDPO I verbintenis	113	874,73
Milieuvriendelijke sierteelt	PDPO II verbintenis	35	153,15

PDPO I - verbintenis: agromilieumaatregel die gestart is tijdens de periode 2000-2006

PDPO II - verbintenis: agromilieumaatregel die gestart is vanaf 2007 (periode 2007-2013)

6.2.4 Blijvend grasland

In 2008 werd door alle aanvragers van rechtstreekse steunbetalingen 149.052 ha als blijvend grasland aangegeven, op een totaal van 617.483 ha landbouwgrond. Dat betekent dat in 2008 de ratio blijvend grasland/landbouwoppervlakte 24,14% bedroeg, wat een daling inhoudt met 2,55% ten opzichte van de referentieratio van 24,77%.

6.3 Dienst Controles

De dienst Controles staat in voor het beheer en de uitvoering van de controles ter plaatse bij landbouwers en bij operatoren, en waakt tevens over de kwaliteit en uniformiteit van deze controles.

6.3.1 Controles ter plaatse op premiegerechtigheid van landbouwpercelen

Jaarlijks wordt minstens 5% van alle landbouwers gecontroleerd op de naleving van de geldende voorwaarden voor de bedrijfstoelageregeling. Voor 2008 betekende dit een totaal van 1.369 controles, deels geselecteerd door toevalssteekproef, deels op basis van een risicoanalyse. Deze controles vinden hoofdzakelijk plaats in de maanden mei tot september en vergen de inzet van 32 controleagenten, verdeeld over de vijf buitendiensten. De controleagenten hebben hiervoor individuele, compacte GPS-gestuurde meettoestellen ter beschikking. Naast de grootte, de ligging en de begrenzing van de percelen worden ook andere verbintenissen gecontroleerd evenals de gebruikssituatie van de gronden.

6.3.2 Controle op de bedrijfstoelageregeling met behulp van satellietbeelden

Een belangrijk gedeelte van deze controles wordt uitgevoerd met behulp van satellietbeelden (ongeveer 55% in 2008). Tijdens de campagne 2008 werden op die manier 610 landbouwers gecontroleerd. Deze controle omvat de vaststelling van het gewas, het opsporen van niet-premiegerechtigde percelen (of delen van percelen) en de vergelijking van de ingetekende percelen met de aangegeven oppervlakte. Voor het eerst was er ook de mogelijkheid om inbreuken tegen de goede landbouw- en milieuconditie te detecteren via satellietbeelden.

De dienst bepaalt jaarlijks opnieuw de ligging van de teledetectiezones (dit zijn de streken waarvan satellietbeelden worden opgenomen) aan de hand van een aantal risicofactoren. In 2008 ging het om de zones Vleteren (West-Vlaanderen), Kruishoutem (Oost-Vlaanderen), Tervuren (Vlaams-Brabant), Geel (Antwerpen) en Maaseik (Limburg).

6.3.3 Kwaliteitscontrole van de percelen

Tijdens de campagne 2008 werden meer dan 16.000 percelen aan een kwaliteitscontrole (QC) onderworpen. Elk perceel werd gecontroleerd op de kwaliteit van de intekening - zowel wat de aangifte van de landbouwer als wat de grafische codering van de administratie betreft - en werd waar nodig gecorrigeerd. In een aantal gevallen resulteerde dit in een terreincontrole ter plaatse. De contouren van de geselecteerde QC-percelen werden onder andere nagekeken op basis van de meest recente luchtfoto's (orthofoto's en VHR-satellietbeelden), de intekening van het kadaster en aan de hand van referentiepercelen uit de voorgaande campagnes. Het uiteindelijke doel van de kwaliteitscontroles is te komen tot een volledig correcte percelenlaag (zonder insluiting van niet-subsidiabele elementen zoals wegen, waterlopen, gebouwen en aanhorigheden, enz.). In de volgende campagnes zullen deze controles nog verder uitgebreid worden.

6.3.4 Controles agromilieumaatregelen

Tijdens de campagne 2008 werden door het Agentschap voor Landbouw en Visserij 682 controles specifiek op de agromilieumaatregelen van het agentschap uitgevoerd bij 489 landbouwers. Het gaat hier om controles m.b.t. de biologische productiemethode, de milieuvriendelijke sierteeltproductie, de mechanische onkruidbestrijding, de groenbedekking en de grasklavermaatregel. In 2008 werd eveneens samen met de Vlaamse Landmaatschappij een proefproject opgestart om gezamenlijke controles bij landbouwers op de agromilieumaatregelen van de beide administraties uit te voeren. Dergelijke gezamenlijke controle heeft onder meer tot doel de controlelast bij de landbouwer te beperken en de efficiëntie van de controle te verhogen door gebruik te maken van de expertise van beide administraties.

6.3.5 Randvoorwaardencontroles

De dienst Controles voerde in 2008 300 volledige randvoorwaardencontroles uit. In 136 gevallen werden alle randvoorwaarden nageleefd en in 164 gevallen werden één of meer niet-nalevingen genoteerd.

Daarnaast werd door de externe beheersdiensten Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV), de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) en het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) 623 niet-nalevingen van randvoorwaarden gemeld.

Tabel 6.3 geeft een overzicht van het aantal toegepaste kortingen op de rechtstreekse steunbetalingen en de PDPO II-agromilieumaatregelen, per type van vaststelling.

Tabel 6.3 Overzicht van het aantal vaststellingen per type van niet-naleving van de randvoorwaarden

Vaststelling	Pijler 1: rechtstreekse inkomenssteun	Pijler 2: PDPO II - agromilieumaatregelen
Niet-naleving(en) binnen 1 categorie – korting 1%	249	15
Niet-naleving(en) binnen 1 categorie – korting 3%	226	13
Niet-naleving(en) binnen 1 categorie – korting 5%	59	5
Meerdere niet-nalevingen in meerdere categorieën (1 tot 5%)	97	6
Herhaling van de niet-naleving	127	6
Opzettelijke niet-naleving	11	0
Totaal	768	45

Om de landbouwers nog beter te informeren over de randvoorwaarden, organiseerde de afdeling Markt- en Inkomensbeheer in samenwerking met de afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling in 2008 voor de eerste maal in elke provincie een studienamiddag voor landbouwers over het praktische verloop van een controle 'randvoorwaarden'. Tijdens een rondgang op een landbouwbedrijf kwamen de belangrijkste aandachtspunten voor de landbouwers aan bod. Deze studienamiddagen konden rekenen op veel belangstelling.

6.4 Dienst Berekeningen

De belangrijkste taak van de dienst Berekeningen is de berekening en toekenning van alle rechtstreekse inkomenssteun, de verwerkingssteun voor vezelvlas en voor de berekening en toekenning van de steun van een aantal agromilieumaatregelen.

6.4.1 Rechtstreekse inkomenssteun

▪ Algemeen principe

De Europese regelgeving legt bepaalde voorwaarden op waaraan de landbouwer moet voldoen om zijn rechtstreekse inkomenssteun te ontvangen. Deze steun kan eventueel gekort worden als de landbouwer hieraan niet voldoet. Het gaat om kortingen wegens:

- het laattijdig indienen van de verzamelaanvraag en/of de premieaanvraag bij de niet-ontkoppelde premies;
- het niet naleven van de premievoorwaarden;
- het niet naleven van de randvoorwaarden;
- de onvolledige aangifte van gronden.

Daarnaast werd in het kader van de Europese landbouwhervorming de modulatieheffing op de rechtstreekse inkomenssteun ingevoerd ten voordele van de plattelandontwikkeling. Net zoals in 2007 bedraagt de modulatieheffing 5%. Voor de eerste 5.000 euro aan rechtstreekse betaling geldt echter een vrijstelling van modulatie. Het extra steunbedrag is het bedrag dat met deze vrijstelling overeenstemt en bedraagt maximaal 250 euro per landbouwer.

▪ Overzicht betalingen steunaanvragen 2007

Voor de steunaanvragen van 2007 werd per stelsel vóór 30 juni 2008 het resterende saldo uitbetaald. Voor het extra steunbedrag gebeurde dit vóór 30 september 2008. Tabel 6.4 geeft het aantal landbouwers en het totaal uitbetaalde bedrag weer.

Tabel 6.4 Overzicht van het aantal landbouwers en uitbetaald bedrag per stelsel

Steun – campagne 2007	Aantal landbouwers	Totaal bedrag (euro)
Bedrijfstoeslag	23.605	222.013.966
Speciale toeslagrechten	198	520.664
Zoogkoeienpremie	6.639	29.572.408
Slachtpremie kalveren	281	5.891.175
Zaaizaadvermeerdering	143	668.619
Eiwithoudende gewassen	22	3.218
Noten	6	1.090
Energiegewassen	190	21.666
Extra steunbedrag	30.914	4.456.374

▪ Overzicht betalingen steunaanvragen 2008

Voor de steunaanvragen van 2008 werden al een aantal maatregelen gedeeltelijk of volledig uitbetaald. Voor de zoekkoeienpremie werd eind oktober 2008 een voorschot van 80% uitbetaald en voor de slachtpremie voor kalveren werd eind november 2008 een voorschot van 60% uitbetaald. Het voorschot werd betaald voor aanvragen die tot en met 30 juni 2008 werden ingediend. Voor de bedrijfstoeslag, de noten en de eiwithoudende gewassen werd eind december 2008 direct een totaal bedrag uitbetaald. Tabel 6.5 geeft het aantal landbouwers en het uitbetaald bedrag.

Tabel 6.5 Overzicht van het aantal landbouwers en uitbetaald bedrag per stelsel

Premie - campagne 2008	Aantal aanvragen	Totaal bedrag (euro)
Zoogkoeienpremie (voorschot)	4.758	19.632.726
Slachtpremie kalveren (voorschot)	252	1.907.116
Bedrijfstoeslag (saldo)	23.559	226.495.883
Eiwithoudende gewassen (saldo)	14	1.380
Noten (saldo)	13	2.868

6.4.2 Betaling verwerkingssteun vezelvlas

De definitieve steun en de aanvullende steun voor de verwerking van vezelvlas voor de campagne 2006 werd uitbetaald op 14 oktober 2008. Tabel 6.6 geeft het aantal aanvragen en het totaal uitbetaald bedrag weer.

Tabel 6.6 Overzicht van het aantal aanvragen en uitbetaalde bedragen (in euro) voor verwerkingssteun vlas en aanvullende steun.

Premie	Aantal aanvragen	Totaal bedrag (euro)
Verwerkingssteun vlas 2006 (lange vlasvezel)	82	2.336.430
Aanvullende steun vlas 2006	56	795.003

6.4.3 Betaling agromilieumaatregelen

In het kader van het Vlaams programma voor plattelandontwikkeling (PDPO I en PDPO II) kunnen landbouwers via de verzamelaanvraag de uitbetaling aanvragen voor agromilieumaatregelen beheerd door het agentschap. Tabel 6.7 geeft het aantal aanvragen, de uitbetaalde oppervlakte en het uitbetaalde bedrag voor deze maatregelen weer. De betalingen uitgevoerd in 2008 betreffen de aanvragen 2007.

Tabel 6.7 Overzicht van het aantal aanvragen, uitbetaalde oppervlakte en uitbetaalde bedrag voor de agromilieumaatregelen

Maatregel	Aantal landbouwers	Oppervlakte (ha)	Uitbetaald bedrag (euro)
Plantaardige eiwitbronnen/vlinderbloemige gewassen (PDPO I en PDPO II)	1.891	5.621	2.861.761
Mechanische onkruidbestrijding (PDPO I en PDPO II)	1.452	5.964	864.360
Groenbedekking (PDPO I)	8.726	73.861	3.691.990
Milieuvriendelijke sierteelt (PDPO I en PDPO II)	143	760	239.906
Biologische productiemethode (PDPO I en PDPO II)	197	2.403	696.443
Totaal	12409	88609	8.354.458

(*) aangeven welk steunbedrag (EU+VL of enkel VL)?

6.5 Het e-loket

Ook in 2008 werden de mogelijkheden op het e-loket Landbouw en Visserij (www.landbouwwvlaanderen.be) verder uitgebreid. De portaalsite van het e-loket werd vernieuwd. Bovendien werd een oefen e-loket ontwikkeld waar iedereen vrij kan oefenen op een fictief landbouwbedrijf. Ook het persoonlijke 'uw e-loket' werd aangepast en uitgebreid. Zo is het sinds 2008 mogelijk om de verzamelaanvraag volledig via het e-loket in te dienen. In 2007 waren er nog maar een beperkt aantal grafische acties mogelijk voor het on-line intekenen van percelen. Sinds 2008 kan de verzamelaanvraag ook volledig grafisch via het e-loket worden afgewerkt en ingediend.

Ter ondersteuning van het e-loket werd, naast de bestaande ondersteuningskanalen, ook een infolijn geopend gedurende de indieningsperiode van de verzamelaanvraag. Op deze infolijn werden meer dan 850 oproepen behandeld.

Uiteindelijk werden 2.445 verzamelaanvragen via het e-loket ingediend. Dit is een vertienvoudiging ten opzichte van 2007. Ook de andere aanvragen die via het e-loket kunnen worden ingediend, stegen aanzienlijk in 2008.

Voor de verdere promotie van het e-loket en ter voorbereiding van 2009 werden verschillende vormings- en promotie-initiatieven gerealiseerd zoals vormingssessies voor leraren uit land- en tuinbouwonderwijs, het samenstellen en actief betrekken van een pilootgroep landbouwconsulenten voor verdere ontwikkelingen op het e-loket, het toekennen van innovatieve vormingsprojecten met betrekking tot het e-loket, gerichte e-mail boodschappen bij aanvang van indieningsperiodes voor bepaalde aanvragen, persberichten, promotie op diverse landbouwbeurzen, ...

Ook in 2008 werd het e-loket bekroond met mooie prijzen: het e-loket won immers de e-GOV-award in de categorie 'dienstverlening van de overheid aan ondernemingen' en een foto van het e-loket kaapte de tweede prijs weg op het FEIEA Grand Prix 2008. Dit is de belangrijkste Europese wedstrijd voor interne communicatieproducten, georganiseerd door de Federation of European business communicators associations (FEIEA).

7 Afdeling Procesondersteuning

De afdeling Procesondersteuning, de afdeling Markt- en Inkomensbeheer (zie hoofdstuk 6), de afdeling Structuur en Investerings (zie hoofdstuk 9) en de Interne Audit en de Staf van het Agentschap voor Landbouw en Visserij (zie hoofdstuk 5) vormen samen het Vlaams Betaalorgaan, dat instaat voor het tijdig, correct en efficiënt uitvoeren van het Europees landbouwbeleid op Vlaams niveau.

Vanuit deze doelstelling treedt het Vlaams Betaalorgaan op als erkend EU-betalorgaan voor het beheer en de correcte uitbetaling en/of inning van alle subsidies en/of heffingen van het Europees Landbouwgarantiefonds (ELGF) en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO). Het instrument voor de uitvoering van deze missie is het geïntegreerd beheers- en controlesysteem (GBCS). Dit is een door de Europese Unie verplicht op te zetten geheel van onderling verbonden gegevensbanken en informatiesystemen, dat de toekennings- en controlemechanismen voor steunmaatregelen weet te integreren.

De afdeling Procesondersteuning bestaat op haar beurt uit:

- de dienst Betalingen en Inningen;
- de dienst ICT-ALV;
- de coördinatiecel.

7.1 Dienst Betalingen en Inningen

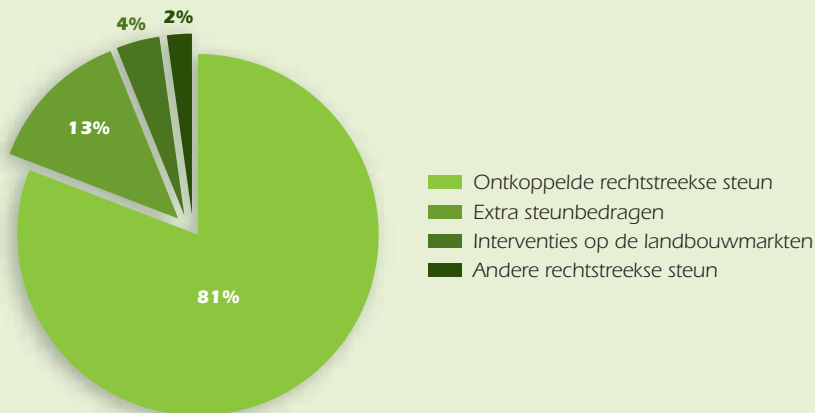
De dienst Betalingen en Inningen staat in voor het uitvoeren van alle Vlaamse betalingen en inningen in het kader van het Europees Landbouwgarantiefonds (ELGF) en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO). De dienst staat ook in voor de boekhouding van deze transacties en de bijhorende rapportering aan de Europese Commissie.

De uitgaven ten laste van het ELGF bedroegen 273,52 miljoen euro in het boekjaar 2008 dat liep van 16 oktober 2007 tot en met 15 oktober 2008. De uitgaven ten laste van het ELFPO bedroegen 28,96 miljoen euro. Daarnaast betaalde de dienst 63,93 miljoen euro als Vlaams aandeel bij de uitgaven voor plattelandsontwikkeling.

Het Vlaams betaalorgaan voorfinanciert het Europees aandeel bij alle betalingen. Op maandelijkse basis stort het ELGF deze middelen terug als de declaraties van de uitgaven tijdig en correct gebeuren bij de Europese Commissie. Bij het ELFPO gebeurt dit slechts trimestrieel. Het Vlaams betaalorgaan staat sinds 2007 ook in voor de betalingen in het kader van de gemeenschappelijke ordening der markten in de sector visserijproducten en producten van de aquacultuur. Deze worden door de Europese Commissie slechts semestrieel terugbetaald aan het betaalorgaan. Het betrof 56.450 euro in 2008.

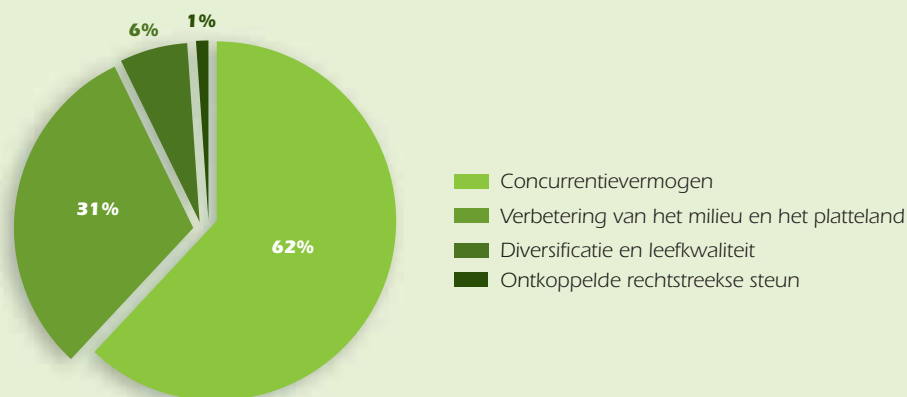
Figuur 7.1 toont de verdeling per categorie van de steun uit het ELGF in het boekjaar 2008. Het grootste deel, namelijk 81%, gaat naar rechtstreekse ontkoppelde steun. Vervolgens gaat 13% naar andere rechtstreekse steun. Tot de interventies op de landbouwmarkten die samen goed zijn voor 4%, behoren vezelgewassen (1,2%), afzetbevordering (0,5%), melk en zuivelproducten (0,2%) en de suikerherstructurering (2,2%).

Figuur 7.1 Verdeling (%) van de steun uit het Europees Landbouwgarantiefonds in boekjaar 2008

Figuur 7.2 toont de verdeling per as van de steun uit het ELFPO in het boekjaar 2008. Het grootste deel, namelijk 62%, ging naar as 1 ter verbetering van het concurrentievermogen van de land- en bosbouwsector. Op de tweede plaats kwam as 2 ter verbetering van het milieu en het platteland met 31% van de uitgaven.

Figuur 7.2 Verdeling (%) van de steun uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling in boekjaar 2008

Er was geen superheffing in Vlaanderen voor de campagne 2007/2008, omdat het nationaal quotum voor de leveringen in de zuivelsector niet werd overschreden. De dienst Betalingen en Inningen betaalde wel overlaters van melkquotum aan het Quotumfonds en inde de verschuldigde sommen bij overnemers.

Op het einde van boekjaar 2008 was een bedrag van 3,38 miljoen euro aan Europese middelen in de debiteurenadministratie van de dienst Betalingen en Inningen opgenomen. Gedurende het boekjaar werd 1,14 miljoen euro geïnd of gecompenseerd met andere premiebetalingen. Indien een terug te vorderen bedrag meer dan 10.000 euro bedroeg en de terugvordering gebeurde omwille van fraude of een andere onregelmatigheid, dan werd dit trimestrieel gemeld aan het Europees Bureau voor Fraudebestrijding (OLAF) via de Interdepartementale Commissie voor de Coördinatie van de Fraudebestrijding (ICCF).

In het voorjaar van 2008 werd naar 30.505 landbouwers en niet-producenten een overzicht verzonden van alle ontvangen en eventueel teruggestorte premies en vergoedingen in 2007. De dienst beheerde ook de dossiers van begunstigden waarvoor premiebedragen door een derdenbeslag of een onherroepelijk mandaat aan derde personen moesten worden betaald.

7.2 Dienst ICT-ALV

Gezien het strategische belang van de ICT-dienstverlening voor het Agentschap voor Landbouw en Visserij, staat deze dienst in voor een professioneel beheer en beheersing van de ICT-processen volgens internationaal erkende kwaliteits- en veiligheidsnormen. Hierbij staan klantgerichtheid, wendbaarheid en innovatieve oplossingen voor de uitdagingen van de klant centraal. In 2008 werden diverse interne toepassingen (verder) ontwikkeld en verfijnd overeenkomstig het ICT-stuurplan van het agentschap. Naar de externe klant - de landbouwers -, zijn het GIS en het e-loket Landbouw en Visserij van primordiaal belang.

7.2.1 Geografisch Informatie Systeem (GIS)

Teledetectie en GPS-opmetingen

Jaarlijks wordt een bepaald percentage van de ingediende premieaanvragen gecontroleerd. Deze controles worden grotendeels uitgevoerd via teledetectie. Hierbij detecteert men op basis van satellietfoto's de gewassen en de oppervlaktes, wat veel efficiënter en goedkoper is dan de percelen ter plaatse bezoeken. De controles die toch nog ter plaatse uitgevoerd moeten worden, gebeuren met nauwkeurige GPS-meeettoestellen. Met deze toestellen kunnen de controleurs de op te meten percelen ook steeds zien, met luchtfoto's als achtergrond, zodat ze niet moeten zoeken naar het perceel.

Kwaliteitscontrole

In 2008 werd nagegaan hoe de kwaliteit van de intekening van de percelen, die erg belangrijk is in het kader van de uitbetaling van de subsidies, op een efficiënte manier opgevolgd en verbeterd kon worden. Er werden verschillende risicogebaseerde algoritmes ontwikkeld die percelen opzoeken die mogelijk niet goed ingetekend zijn. Hierbij worden erg veel parameters meegenomen, zoals de historiek van het perceel in de loop der jaren, de ligging t.o.v. het kadaster, enzovoort. Daarnaast is er een automatische toetsing met een aantal GIS-lagen van hoge kwaliteit, waarmee een automatische afstemming gebeurt. Voorbeelden hiervan zijn het GRB (grootschalig referentiebestand) en een laag met niet-subsidiabele elementen die binnen het agentschap wordt opgebouwd.

7.2.2 Het e-loket

Sinds 2007 kunnen land- en tuinbouwers hun verzamelaanvraag elektronisch invullen via het e-loket Landbouw en Visserij (www.landbouwwlaanderen.be). Dit was in 2007 echter nog beperkt tot het elektronisch kunnen indienen van het administratieve luik van de verzamelaanvraag. Het grafische luik moest aanvullend nog op papier ingediend worden. Sedert 2008 is het echter mogelijk om ook het grafische luik via het e-loket in te vullen, zodat de verzamelaanvraag volledig elektronisch kan worden ingediend.

In 2008 werd de elektronische verzamelaanvraag nog sterk uitgebreid. Er werd voor gezorgd dat ook de effectieve intekening van percelen mogelijk is. Om dit zo gebruiksvriendelijk mogelijk te maken, werd een beroep gedaan op een pilootgroep van landbouwers om deze nieuwe functionaliteit uit te testen en te evalueren. Met behulp van deze feedback, werd het intekenen van percelen verder geoptimaliseerd. Zo is er voorzien dat met enkele clicks percelen samengevoegd, gesplitst en overgenomen kunnen worden. Op die manier wordt er voor gezorgd dat slechts een klein deel van de percelen punt per punt ingetekend moeten worden.

Verder is er voorzien dat bijlagen bij de verzamelaanvraag kunnen worden opgeladen in de toepassing. Op die manier zijn deze bijlagen meteen gekoppeld aan de aanvraag en moeten ze nadien niet meer op papier opgestuurd worden. Bovendien komen ze dan meteen terecht in het elektronisch dossier van de landbouwer, waardoor de opvolging van het dossier door het agentschap nog vlotter verloopt.

8 Afdeling Productkwaliteitsbeheer

De afdeling houdt toezicht op het proces van de productie van en de handel in plantaardig vermeerderingsmateriaal. Dit komt neer op twee kernactiviteiten die door andere activiteiten ondersteund worden.

8.1 Toelaten van rassen van landbouw- en groentegewassen tot het handelsverkeer

Vooraleer een nieuw ras in de handel gebracht mag worden, moet het geregistreerd zijn op een nationale lijst van een lidstaat van de Europese Unie. Op het einde van 2008 bevatte de Belgische rassenlijst 293 rassen die beheerd worden door het Vlaamse Gewest. Maïs en suikerbieten zijn het best vertegenwoordigd.

Bij aanmeldingen van een nieuw ras, zijn de lidstaten verplicht een onderzoek op te starten om vast te stellen of het ras voldoet aan een aantal basisvoorwaarden: een goede rasbenaming, voldoende cultuur- en gebruikswaarde (CGW) en onderscheidbaar, bestendig en voldoende homogeen (OHB) zijn. In 2008 volgde de afdeling de onderzoeken administratief en financieel op voor 125 rassen van de lijst van rassen in proef 2007-2008. De afdeling behandelde en registreerde 67 nieuwe aanmeldingen voor opname op de Belgische rassenlijst.

Tabel 8.1 geeft een overzicht van het aantal aanmeldingen, opnames en toegelaten rassen tijdens de campagne 2007-2008 in vergelijking met de campagne 2006-2007 en 2005-2006.

Tabel 8.1 Aantal aanmeldingen, opnames en rassen op de nationale rassenlijst beheerd door het Vlaamse Gewest

	Soortgroep: Soort	Aanmeldingen 2005-2006	Aanmeldingen 2006-2007	Aanmeldingen 2007-2008	Opnames 2005-2006	Opnames 2006-2007	Opnames 2007-2008	Rassen op de Belgische rassenlijst beheerd door het Vlaamse Gewest t.e.m. 31/12/2006	Rassen op de Belgische rassenlijst beheerd door het Vlaamse Gewest t.e.m. 31/12/2007	Rassen op de Belgische rassenlijst beheerd door het Vlaamse Gewest t.e.m. 31/12/2008
	Aardappel	-	-	-	-	-	-	8	8	8
	Bieten: Suikerbiet	18	25	23	11	13	4	50	48	57
	Bieten: Voederbiet	-	-	-	-	-	1	14	10	12
Granen	Gerst	2	3	-	1	2	1	6	11	7
	Haver	-	-	-	-	-	-	1	1	1
	Maïs	46	37	28	6	14	6	66	71	65
	Rogge	-	-	-	-	-	-	2	2	2
	Triticale	-	-	-	-	-	-	1	1	1
	Zachte tarwe	9	7	5	3	6	6	22	23	20
Groenvoedergewassen	Beemdlangbloem	-	-	-	-	-	-	1	1	1
	Bladramenas	-	-	-	-	-	-	6	6	5
	Engels raaigras	11	1	3	3	3	4	41	44	44
	Gekruist raaigras	-	-	1	-	-	-	1	1	1
	Italiaans/Westerwolds raaigras	-	2	1	-	-	1	23	24	24
	Rode klaver	-	-	-	-	-	-	4	4	4
	Roodzwenkgras	-	-	-	-	-	-	1	1	1
	Schapengras	-	-	-	-	-	-	1	1	1
	Timothee	-	-	-	-	-	-	6	6	6
	Voedererwt	-	-	-	-	-	-	1	1	1
	Voederwikke	-	-	-	-	-	-	3	3	3
	Witte klaver	-	-	-	-	-	1	1	1	2
	Industriële cichorei	-	1	-	-	-	1	2	2	3
Oliehoudende en vezelgewassen	Gele mosterd	-	-	-	-	-	-	9	8	8
	Koolzaad	-	-	-	-	-	-	3	3	3
	Raapzaad en stoppelknol	-	-	-	-	-	-	3	3	3
	Vlas	1	-	1	2	1	-	7	8	8
Groentegewassen	Peterselie	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Prei	-	-	2	-	-	-	1	1	1
	Schorseneer	-	-	-	-	-	-	1	1	1
	Selder	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Totaal aantal	87	76	67	26	39	25	285	294	293

Bij deze taak hoort ook het waarnemen van het secretariaat van het Rassencomité. De afdeling is verantwoordelijk voor de voorbereiding van de vergaderingen, de contacten met de sector en de onderzoeksinstituten, de rapportering, het notificeren, het laten bekrachtigen van beslissingen door de minister en het bekendmaken van de beslissingen. In het seizoen 2007-2008 vonden acht vergaderingen plaats, waarin de proefresultaten uitvoerig besproken werden. Hierbij werden 25 rassen, aangemeld via het Vlaams Gewest, opgenomen op de Belgische rassenlijst en 293 rassen maakten het voorwerp uit van de behoudsprocedure. De vereiste bekendmakingen werden uitgevoerd volgens de gewijzigde weg; de website werd geregeld aangepast en de nodige persberichten en 6 tweemaandelijks Bulletins der kweekproducten en van de nationale rassencatalogi werden verspreid.

De afdeling verleende ook technische medewerking aan de opmaak van de Vlaamse regelgeving onder meer voor de omzetting van de Europese Richtlijn 2008/62 (Instandhoudingsrassen), de publicatie van het besluit van de Vlaamse Regering over de toelating en het behoud van rassen op de rassenlijsten van landbouwgewassen en groentegewassen en de opmaak van de bijhorende ministeriële besluiten. Tevens werden de Belgische opnamecriteria voor cultuur- en gebruikswaarde voor aardappelrassen geactualiseerd.

8.2 Keuring van plantaardig teeltmateriaal

De afdeling organiseert en coördineert de controle op de vastgelegde kwaliteitsgaranties bij de productie en het in de handel brengen van teeltmateriaal. De controleactiviteiten zijn enkel mogelijk bij personen of bedrijven die geregistreerd zijn en aan de erkenningsvoorwaarden voldoen. In 2008 werden door de afdeling 781 operatoren erkend. Tabel 8.2 bevat een overzicht van de toegekende erkenningen per activiteit. Het grootste aantal operatoren komt voor bij de niet-eetbare tuinbouwproducten.

Tabel 8.2 Aantal toegekende erkenningen per activiteit in 2007 en 2008

Soortgroep: activiteit	Aantal operatoren erkend in 2007	Aantal operatoren erkend in 2008
Handelaar-bereiders	16	16
Repelaar-stockeerders zaailijnzaad	60	43
Bereiders van soortmengsels	7	7
Verdelers kleine verpakkingen landbouwzaden	12	11
Verdelers kleine verpakkingen tuinbouwzaden	50	55
Aardappelpootgoed: Producenten	57	51
Aardappelpootgoed: Handelaar-bereiders	43	47
Niet - eetbare tuinbouwproducten: Leveranciers CAC fruitplanten	104	74
Niet - eetbare tuinbouwproducten: Leveranciers EG kwaliteit sierplanten	563	570
Niet - eetbare tuinbouwproducten: Leveranciers EG kwaliteit groenteplanten	26	23
Niet - eetbare tuinbouwproducten: Producenten bosbouwkundig teeltmateriaal	59	41
Niet - eetbare tuinbouwproducten: Handelaar-bereiders boszaden	2	2
Niet - eetbare tuinbouwproducten: Producenten gecertificeerd materiaal fruitplanten	8	11

8.2.1 Toezicht op eenjarige teelten: zaaizaad en aardappelpootgoed

De controle op de productie van zaaizaad en aardappelpootgoed gebeurt door middel van een bewakingssysteem waarbij elke stap van het certificeringsproces aan een controle wordt onderworpen.

In 2008 werd een oppervlakte van 4.756 hectare ingeschreven voor de zaaizaadproductie en 907 hectare voor de productie van aardappelpootgoed. Voor elke teeltinschrijving wordt nagegaan of aan de voorwaarden voor inschrijving is voldaan. Alleen ontvankelijke dossiers gaan verder naar de volgende stap in het proces, de veldkeuring. Van de ingeschreven oppervlakte voor zaaizaadvermeerdering werd 4.656 hectare te velde goedgekeurd, voor aardappelpootgoed 894 hectare. In de zaaizaadsector wordt in hoofdzaak gelet op die factoren die de kwaliteit van het geproduceerde zaaizaad negatief beïnvloeden. In de pootgoedsector wordt bijkomend gekeken naar de gezondheidstoestand van de planten. Een overzicht van de gekeurde oppervlakten is terug te vinden in tabel 8.3.

Tabel 8.3 Overzicht van de gekeurde oppervlakten (in ha) in 2007 en 2008

	Soortgroep: Soort	Gekeurde oppervlakte in 2007 (ha)	Gekeurde oppervlakte in 2008 (ha)
Groenvoedergewassen	Rietzwenkgras	58,20	44,00
	Schapengras	55,50	39,00
	Beemdlangbloem	5,20	-
	Roodzwenkgras	134,86	115,06
	Italiaans/Westerwolds raaigras	1.620,37	1.303,28
	Engels raaigras	614,11	499,38
	Gekruist raaigras	45,64	19,42
	Festulolium	-	7,00
	Timothee	24,62	13,26
	Veldbeemdgras	106,43	82,00
	Voedererwt	3,60	1,03
	Rode klaver	22,20	17,41
	Bladramenas	3,50	-
	Oliehoudende gewassen: Koolzaad	Oliehoudende gewassen: Gele mosterd	11,99
Oliehoudende gewassen: Gele mosterd		4,87	15,46
Vezelgewassen: Vlas		1.369,57	1.441,41
Granen	Haver	18,21	25,08
	Gerst	159,13	158,13
	Rogge	50,09	26,50
	Zachte tarwe	731,46	831,32
	Triticale	105,08	103,17
Industriële cichorei	Industriële cichorei	0,01	0,01
	Aardappelpootgoed: Aardappel	940,76	907,11
	Totaal aantal	6.085,40	5.663,49

Het geogoste teeltmateriaal wordt onderworpen aan fysische controles (met inbegrip van identificatiecontrole en monsternamen) tijdens de bereiding, triage, certificering en verpakking. Alleen wanneer het materiaal voldoet aan alle vastgelegde normen worden certificeringsdocumenten afgeleverd en mag het materiaal in de handel gebracht worden.

Een overzicht van de gecertificeerde hoeveelheden die voor de eerste maal gecertificeerd werden, is weergegeven in tabel 8.4. De grootste hoeveelheden troffen we aan bij de soorten aardappel (26 miljoen kg) en zachte tarwe (20 miljoen kg).

Tabel 8.4 Overzicht van de gecertificeerde hoeveelheden zaaizaden en aardappelpootgoed in 2007 en 2008

	Soortgroep: Soort	Gecertificeerde hoeveelheden in 2007 (kg)	Gecertificeerde hoeveelheden in 2008 (kg)
	Bietenzaad: Suikerbiet	1.374.227	1.970.789
	Bietenzaad: Voederbiet	24.765	2.206
Zaaizaad van groenvoedergewassen	Beemdlangbloem	10.879	3.405
	Italiaans/Westerwolds raaigras	2.485.980	1.596.793
	Engels raaigras	1.196.433	535.106
	Gekruist raaigras	9.734	25.242
	Roodzwenkgras	4.216	6.404
	Timothee	10.602	14.023
	Voedererwt	18.300	18.108
	Rode klaver	9.277	7.557
	Bladramenas	-	682
	Zaaizaad van oliehoudende en vezelgewassen: Vlas	1.070.376	1.632.823
	Zaaizaad van oliehoudende en vezelgewassen: Bladkool	-	4.592
Zaaizaad van oliehoudende en vezelgewassen: Gele mosterd	55.532	42.470	
Granen	Haver	134.535	210.926
	Gerst	2.687.710	4.229.705
	Rogge	59.100	42.470
	Triticale	431.205	208.225
	Zachte tarwe	19.914.240	20.686.274
	Spelt	1.007.140	1.195.820
Aardappelpootgoed: Aardappel	24.527.929	25.915.099	

Reeds gecertificeerd materiaal (hetzij in de voorgaande jaren, hetzij door een andere certificeringsdienst) wordt soms opnieuw ter controle aangeboden. In de campagne 2007-2008 werden ongeveer 7.000 partijen zaaizaad gecontroleerd en gecertificeerd. Voor aardappelpootgoed ging het om ongeveer 3.000 partijen.

In het kader van de controle op de handel heeft de afdeling bijkomende inspectiebezoeken naar de kwaliteit van het teeltmateriaal uitgevoerd op vraag van de belanghebbenden.

Tevens voert de afdeling fyto-sanitaire controle uit. Deze controle behoort tot de bevoegdheid van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV), maar werd omwille van administratieve vereenvoudiging aan de afdeling toevertrouwd. Deze fyto-sanitaire controles werden parallel uitgevoerd met de controle voor de certificering. Een overzicht van de uitgevoerde activiteiten staat weergegeven in tabel 8.5.

Tabel 8.5 Overzicht van de fytosanitaire controles op aardappelpootgoed, uitgevoerd in opdracht van het FAVV

Gegevens i.v.m. de controleactiviteit	Aantal fytosanitaire controles 2006-2007	Aantal fytosanitaire controles 2007-2008
Operatoren	57	55
Bemonsterde percelen: Totaal	286	253
Bemonsterde percelen: Vrij van cysten	283	250
Bemonsterde percelen: Besmet	3	3
Bemonsterde oppervlakte (in ha)	1.064	940
Grondmonsters	1.290	1.106
Ingeschreven percelen	406	359
Gekeurde oppervlakte (in ha)	1.012	940
Monsters voor PSTV-analyse: Op productievelden	-	44
Monsters voor PSTV-analyse: Op het post-controlelevel	40	-
Monsters voor bacterie-onderzoek: Moederpartijen	849	275
Monsters voor bacterie-onderzoek: Productiepartijen	1.232	487
Monsters voor Meloidogyne chitwoodii onderzoek	-	80
Gecertificeerde partijen	390	408
Gecertificeerd gewicht (in kg)	20.780.720	26.481.087
Afgeleverde plantenpaspoorten	329.325	326.267

Op bedrijven waar kwaliteitscontroles van zaai­zaad en pootgoed uitgevoerd worden is de afdeling door het FAVV ook gemachtigd om fytosanitaire certificaten uit te schrijven bij export naar landen buiten de Europese Unie, op voorwaarde dat de producten vrij zijn van quarantaineorganismen. Tijdens de campagne 2007-2008 werden 294 certificaten afgeleverd. Het ging hoofdzakelijk om export van suikerbietzaad wereldwijd en aardappelpootgoed naar landen in ex-Joegoslavië en het Midden-Oosten.

8.2.2 Toezicht op meerjarige teelten: plantgoed en boomkwekerijproducten

Het toezicht op plantgoed en boomkwekerijproducten gebeurt ofwel extensief (toezicht op het autocontrolesysteem van de bedrijven) ofwel via een certificeringssysteem.

Alle operatoren die teeltmateriaal van fruitplanten, siergewassen en groenten verhandelen met het oog op afzet aan professionele eindgebruikers zijn zelf verantwoordelijk voor het op punt stellen van een autocontrolesysteem om een minimale kwaliteit te garanderen. De taak van de afdeling bestaat uit het uitvoeren van een jaarlijks inspectiebezoek om dit systeem te verifiëren. In 2008 werd bijzondere aandacht besteed aan de bedrijven die teeltmateriaal leveren van niet-houtachtige siergewassen.

Voor bosbouwkundig teeltmateriaal en virusvrij fruitplantsoen is er een certificeringssysteem. Tijdens de verschillende productiestadia ziet de afdeling toe op de individuele partijen om bij bosbouwkundig teeltmateriaal de herkomst te garanderen en bij fruitplanten de virusstatus. In het seizoen 2007-2008 werden op een vijftigtal bedrijven 2.000 partijen opgevolgd.

Tabel 8.6 geeft een overzicht van de keuringsactiviteiten op bosbouwkundig teeltmateriaal.

Tabel 8.6 Overzicht van het volume van de keuringsactiviteiten op bosbouwkundig teeltmateriaal

Activiteit	Volume 2006-2007	Volume 2007-2008
Aflevering basiscertificaten: Zaailingen	73	60
Aflevering basiscertificaten: Populieren	72	65
Veldcontroles: Zaailingen	1.456	1.469
Veldcontroles: Populieren	203	187
Aflevering leveranciersdocumenten bij eerste verkoop: Zaailingen	2.920	3.528
Aflevering leveranciersdocumenten bij eerste verkoop: Populieren	539	564
Registratie partijen, afkomstig van buiten het Vlaams Gewest: Zaailingen	490	596
Registratie partijen, afkomstig van buiten het Vlaams Gewest: Populieren	15	21
Aflevering leveranciersdocumenten bij doorverkoop: Zaailingen	982	986
Aflevering leveranciersdocumenten bij doorverkoop: Populieren	23	76
Verzending informatiedocumenten: Zaailingen	2.376	2.995
Verzending informatiedocumenten: Populieren	164	226

Volgens de Europese regelgeving kunnen meer dan 50 soorten gecontroleerd worden. In de praktijk zijn 10 soorten het voorwerp van twee derde van de activiteiten. Tabel 8.7 geeft het aandeel van de meest relevante bosboomsoorten aan.

Tabel 8.7 Overzicht van de meest relevante soorten bosbouwkundig teeltmateriaal in het seizoen 2007-2008

Nederlandse benaming	Wetenschappelijke benaming	Procentueel aandeel in de afgeleverde basiscertificaten	Procentueel aandeel in de uitgevoerde veldcontroles	Procentueel aandeel in de gecontroleerde leveranciersdocumenten	Procentueel aandeel in de geregistreerde buitenlandse partijen
Gewone esdoorn	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	2,40	4,83	6,00	7,78
Zwarte els	<i>Alnus glutinosa</i> Gaertn.	-	3,02	6,66	3,08
Beuk	<i>Fagus sylvatica</i> L.	-	22,04	10,36	9,72
Gewone es	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	-	6,58	6,98	4,54
Populus x euramericana	<i>Populus x euramericana</i> (Dode) Guinier	33,60	7,55	8,93	2,43
Zoete boskers	<i>Prunus avium</i> L.	1,60	2,60	7,33	6,32
Groene Douglas	<i>Pseudotsuga menziesii</i> Franco	-	4,71	3,74	11,18
Wintereik	<i>Quercus petraea</i> Liebl.	8,00	4,17	4,00	8,59
Zomereik	<i>Quercus robur</i> L.	7,20	9,12	9,31	10,53
Amerikaanse eik	<i>Quercus rubra</i> L.	5,60	2,42	4,83	3,40

8.2.3 Toezicht op bedrijven die hoeveezaaizaad voor derden triëren

De Vlaamse landbouwer gebruikt meestal gekeurd zaaizaad maar hij kan ook een gedeelte van zijn oogst bewaren als uitgangsmateriaal voor een volgende inzaai op zijn bedrijf. Alvorens dit hoeveezaad in te zaaien, kan hij het laten triëren en eventueel ontsmetten. Dit moet gebeuren door loonwerk, aangezien hoeveezaad per definitie niet van eigenaar mag veranderen. Alle loontrieerders en een drietal landbouwers per loontrieerder zijn geïnspecteerd om na te zien of alle administratieve formaliteiten vervuld zijn. Inbreuken op de handel in zaaigranen zijn vastgesteld bij één gerichte actie. Deze werden overgemaakt aan het parket en de administratie voorziet om de procedure voor het opleggen van een administratieve boete in te leiden.

Ongeveer een vierhonderdtal landbouwers maakt gebruik van dit loonwerk. Het totale nettogewicht van getrieerde granen bedroeg een miljoen kilogram in 2007-2008. Meer dan 90% hiervan was tarwe.

8.2.4 Het Laboratorium voor Zaadontleding

De afdeling beschikt over een eigen laboratorium dat geaccrediteerd is door de International Seed Testing Association (ISTA). Hierdoor is het gemachtigd om Internationale Oranje ISTA-Certificaten uit te geven. Deze specifieke ontledingsbulletins geven de grootst mogelijke waarborg voor de handel in zaaizaden, omdat zij een rechtstreeks verband stellen tussen de ontledingsresultaten vermeld op het certificaat en de partijen zaad waarop de uitslagen betrekking hebben. In 2008 werden 735 Internationale Oranje Certificaten afgeleverd, hoofdzakelijk voor suikerbietzaad (81%) en graszaad (10%).

Het laboratorium krijgt in eerste instantie certificeringsmonsters en inspectie monsters van de afdeling zelf. Daarnaast worden ook monsters voor onderzoek overgemaakt door bedrijven of personen die wensen na te gaan of hun producten aan de gestelde eisen voldoen. Deze ontledingen gebeuren tegen betaling. Tabel 8.8 geeft een overzicht van het aantal uitgevoerde monsters. In totaal werden 2613 monsters onderzocht in 2008.

Tabel 8.8 Overzicht van de onderzochte monsters van het Laboratorium voor Zaadontleding

Soortgroep	Aantal monsters 2007	Aantal monsters 2008	Procentueel aandeel 2007	Procentueel aandeel 2008	Aantal afgeleverde Internationale Oranje Certificaten in 2007	Aantal afgeleverde Internationale Oranje Certificaten in 2008
Zaaigranen	475	370	19,24	14,16	-	5
Graszaad	850	945	34,43	36,17	96	73
Bietenzaad	576	656	23,33	25,11	550	594
Zaailijnzaad	242	287	9,80	10,98	-	17
Groentezaad	48	93	1,94	3,56	15	24
Boszaden	11	18	0,45	0,69	-	0
Andere zaden	267	244	10,81	9,34	44	22
Totaal aantal	2.469	2.613	-	-	705	735

8.3 Ondersteunend overleg

8.3.1. Overleg met de sector

De afdeling overlegt regelmatig met vertegenwoordigers van diverse beroepsverenigingen. In 2008 ging het om volgende contacten:

- overleg met de zaaizaadsector via SEMZABEL en INTERSEMZA;
- presentatie van de resultaten van de pootgoedcertificering op de jaarvergadering van het Vlaams Verbond van Pootgoedtelers (VVP);
- overleg met de pootgoedsector rond de problematiek van stengelnatrot;
- deelname aan de aardappelbeurs 'Interpom';
- overleg met de boomkwekerijsector via PBB VZW en AVBS.

8.3.2 Internationale contacten

Vertegenwoordigers van de afdeling namen in 2008 deel aan diverse internationale bijeenkomsten:

- de informele vergadering van de hoofden van de EU/EFTA-certificeringdiensten voor zaaizaden in Estland;
- de OESO-vergadering voor zaaizaden in Frankrijk en Chicago;
- het overleg met betrekking tot de UN/ECE-pootaardappelstandaard in Zwitserland en Nederland;
- de workshop met betrekking tot tetrazolium vochtbepaling en monsternamen (Italië) georganiseerd door het ISTA;
- jaarlijkse ISTA-bijeenkomst in Italië;
- de EU-workshop voor bosbouwkundig teeltmateriaal in Frankrijk;
- EU-vergelijkingsvelden voor appel in Nederland.

Als onafhankelijk expert benoemd door de EU, heeft een ingenieur van de afdeling in 2008 6 korte fytosanitaire missies naar het noorden van Cyprus uitgevoerd met als doel er de handel in aardappelen te bevorderen.

9 Afdeling Structuur en Investerings

9.1 Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF)

Het VLIF is een Vlaamse openbare instelling die financiële steun verleent aan land- en tuinbouwers, aan coöperaties van land- en tuinbouwers en aan ondernemingen in de agrovoedings- en de omkaderingssector van de land- en tuinbouw. Het VLIF kan specifieke steunmaatregelen uitvaardigen bij probleemsituaties. Dit laatste gebeurde in 2008 naar aanleiding van de problemen met blauwtong.

De VLIF-steunmaatregelen voor de land- en tuinbouwproducenten zijn voorwerp van een besluit van de Vlaamse Regering van 24 november 2000 betreffende steun aan de investeringen en aan de installatie in de landbouw en een ministerieel besluit van dezelfde datum. Ze wordt regelmatig aangepast om tegemoet te komen aan gewijzigde noden. Het laatste wijzigingsbesluit dateert van 17 oktober 2008. De wijziging had tot doel de steunmaatregelen in overeenstemming te brengen met:

- het gewijzigd EU-beleid inzake vestigings- en investeringssteun;
- de evolutie in het Vlaams milieubeleid t.a.v. uitbreidingen in de veehouderij;
- het gewijzigd marktbeleid. Sectorale beperkingen voor investeringssteun in de veehouderij werden versoepeld;
- de beschikbare budgetten.

De steun wordt gegeven onder vorm van rentesubsidie, kapitaalpremies en aanvullende waarborg op gesubsidieerde kredieten. De middelen van het VLIF bestaan hoofdzakelijk uit een dotatie van de Vlaamse overheid.

Het VLIF voert op Vlaams niveau binnen het programma plattelandsontwikkeling het EU-beleid (Verordening 1698/2005) inzake steun aan de uit investeringen en de vestiging. Er wordt ruim ingespeeld op de doelstellingen van dit beleid. Er is extra aandacht voor de vestiging van jonge landbouwers, de diversificatie naar niet-landbouwactiviteiten zoals productie van hernieuwbare energie en investeringen gericht op duurzame productie. Ook aan de realisatie van de specifieke Vlaamse beleidsopties, meer bepaald met betrekking tot het leefmilieu, wordt bijzondere aandacht besteed via ondermeer steun voor de bouw van ammoniakemissiearme stallen, energiebesparende investeringen en investeringen gericht op rationeel gebruik van water.

Gedetailleerde informatie over de VLIF-regelgeving en richtlijnen voor het aanvragen van steun zijn te vinden op www.vlaanderen.be/vlif.

9.1.1 Begroting 2008

Zoals blijkt uit tabel 9.1 had het VLIF in 2008 een vastleggingsmachtiging van 67,04 miljoen euro, inclusief de verhoging van 13,83 miljoen euro na een herschikking van provisionele kredieten in de begroting.

Voor de betaling van het Vlaamse deel van de toegekende steun maakte de Vlaamse overheid een dotatie van 55,99 miljoen euro vrij. Daarnaast heeft het VLIF beperkte eigen inkomsten. De begroting bedroeg 59,38 miljoen euro, zowel in ontvangsten als in uitgaven.

9.1.2 Ingediende aanvragen

In 2008 werden 3.963 aanvragen voor VLIF-steun ingediend waarvan 3.929 door land- en tuinbouwproducenten en 34 door coöperatieve vennootschappen voor afzet, verwerking en dienstverlening (incl. machinerings).

Die aanvragen vertegenwoordigden een investeringsvolume van 674,31 miljoen euro. Hiervan wordt 49,28 miljoen euro gerangschikt als vestigingskosten d.w.z. kosten voor de overname van bedrijfsbekleding en aandelen van een vennootschap.

De investeringen in de economische betekenis vertegenwoordigen een bedrag van 625,03 miljoen euro. Dit bedrag kan opgesplitst worden als volgt:

- investeringen door land- en tuinbouwproducenten: 589,78 miljoen euro. Hiervan wordt 40,56 miljoen euro gerangschikt onder "verbreding" (hoevetoerisme, thuisverkoop en productie hernieuwbare energie);
- investeringen door coöperaties: 35,25 miljoen euro.

De cijfers zijn vatbaar voor wijziging naarmate de dossierbehandeling vordert.

Tabel 9.1 Begroting 2008 van het VLIF (miljoen euro)

Totaal	67,036
Land- en tuinbouwers: rentesubsidies	38,266
Land- en tuinbouwers: kapitaalpremies	20,241
Land- en tuinbouwers: waarborgen	2,329
Land- en tuinbouwers: startsteun samenwerkingsverbanden	0,018
Agrovoeding	3,822
Omkadering	2,360
Inkomsten	59,375
Dotatie van de Vlaamse Gemeenschap (B.A. KE 41.41 C)	55,986
Terugbetalingen door begunstigden (terugvorderingen)	0,250
Waarborgbijdragen	0,030
Saldo 2007	3,109
Uitgaven	59,375
Land- en tuinbouwers: rentesubsidies	26,527
Land- en tuinbouwers: kapitaalpremies	24,500
Land- en tuinbouwers: waarborgen	2,329
Land- en tuinbouwers: startsteun samenwerkingsverbanden	0,010
Agrovoeding	0,100
Omkadering	2,200
Over te dragen saldo	3,709

9.1.3 Toegekende VLIF-steun

Totale toegekende steun

In 2008 verleende het VLIF voor 90,48 miljoen euro steun waarvan 67,03 miljoen euro Vlaamse middelen. Opgesplitst over de doelgroepen werd volgende steun verleend:

- land- en tuinbouwproducenten: 72,44 miljoen euro steun waarvan 51,29 miljoen euro Vlaamse steun;
- coöperaties: 5,64 miljoen euro louter Vlaamse steun;
- agrovoedingsbedrijven: 5,46 miljoen euro waarvan 3,82 miljoen euro Vlaamse steun;
- omkaderingssector: 2,36 miljoen euro louter Vlaamse steun.

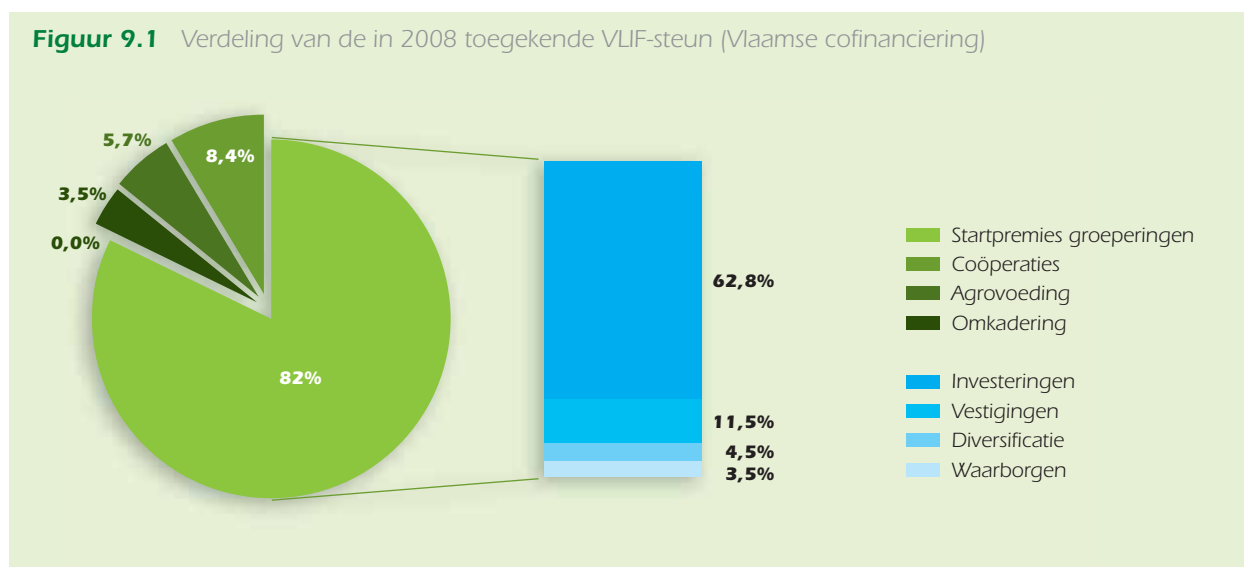
Het resterend bedrag van 4,57 miljoen euro, waarvan 3,92 miljoen euro Vlaamse middelen, werd aangewend voor herzieningen, waarborgen en diversen.

De beschikbare vastleggingsmachtiging van 67,04 miljoen euro d.w.z. de Vlaamse middelen, werd volledig aangewend.

Vanaf 2005 werd het Vlaamse deel van de steun aan de agrovoedings- en de omkaderingssector ingepast in het VLIF.

Van de in 2008 toegekende Vlaamse middelen ging 82,34% naar de land- en tuinbouwproducenten. De coöperaties, de agrovoedingssector en de omkaderingssector kregen respectievelijk 8,44%; 5,70% en 3,52% van de steun (figuur 9.1).

Figuur 9.1 Verdeling van de in 2008 toegekende VLIF-steun (Vlaamse cofinanciering)

Toegekende steun aan land- en tuinbouwproducenten

In 2008 werd er over 3.106 nieuwe dossiers gunstig beslist voor een steunvolume van 72,44 miljoen euro op een totaal investeringsbedrag van 306,76 miljoen euro. Tabel 9.2 geeft de verdeling weer van de steun over de verschillende steunmaatregelen opgesplitst tussen land- en tuinbouw.

Tabel 9.2 Verdeling toegekende VLIF-steun in 2008 aan producenten

VLIF-steun	Aantal dossiers	Steunvolume (miljoen euro)	Gesubsidieerd bedrag landbouw (miljoen euro)	Gesubsidieerd bedrag tuinbouw (miljoen euro)
Vestigingen	190	9,98	30,954	3,187
Investeringen	2902	58,441	156,432	104,53
Diversificatie	164	4,021	9,185	2,47
Overbruggingskredieten	2	0,002	0,002	0

In een beperkt aantal dossiers wordt zowel vestigings-, investerings- en diversificatiesteun verleend.

In 2008 werd er voor 24 nieuwe dossiers in totaal 6,63 miljoen euro gewestwaarborg verleend op een kredietvolume van 14,43 miljoen euro.

Er werd in 2008 voor 9 gevallen in totaal 2,33 miljoen euro waarborg uitbetaald. Het betrof 3 landbouw- en 6 tuinbouwbedrijven.

Toegekende investeringssteun aan coöperaties voor afzet, verwerking en dienstverlening

In 2008 werd voor 38 nieuwe dossiers steun verleend voor in totaal 5,64 miljoen euro. Het betrof 5,14 miljoen euro rentesubsidie en 0,51 miljoen euro kapitaalpremie.

Meer informatie, uitvoerig cijfermateriaal en duiding over de steunverlening van het Vlaams Landbouw-investeringsfonds in 2008 is terug te vinden in het VLIF-activiteitenverslag 2008 dat ook te consulteren en te downloaden is via de website www.vlaanderen.be/landbouw in de rubriek Documentatie > Publicaties > Investeren.

Vlaams Infocentrum Land- en Tuinbouw (VILT)

79

10 VILT

VILT wil door middel van informatie en communicatie de landbouwsector in een gunstig daglicht stellen en goodwill/vertrouwen wekken bij stakeholders waarmee de sector een afhankelijkheidsrelatie heeft. De voornaamste doelgroepen voor de land- en tuinbouwsector zijn de boeren zelf, consumenten, overheid, de financiële wereld, de publieke opinie, het onderwijs, ...

10.1 www.vilt.be

Een belangrijk communicatiemedium van VILT is de website. Die haalde in 2008 maandelijks gemiddeld 400.000 pageviews of zo'n 70.000 bezoeken. www.vilt.be draait voornamelijk op het succes van de dagelijkse nieuwsberichten en de wekelijkse editie van geVILT, een elektronisch magazine waarbij telkens één thema wordt uitgespit in een interview en een poll. De website richt zich vooral naar mensen die beroepshalve actief zijn in de voedselketen: land- en tuinbouwers, mensen tewerkgesteld in de toeleveringsindustrie, journalisten, ambtenaren, politici, mensen uit belangengroepen, ...

Zes dagen op zeven publiceert VILT het landbouwnieuws, waarvoor het beschikt over een brede waaier aan bronnen. Het gaat zowel over regionaal, nationaal, Europees als internationaal nieuws. Het nieuwsoverzicht wordt alle dagen, met uitzondering van zondag, gratis naar alle abonnees gestuurd voor 8u30 's morgens. Zo werden er in 2008 meer dan 4.000 nieuwsartikels gepubliceerd en verstuurd naar ruim 7.700 abonnees.

GeVILT is een elektronisch magazine dat iedere maandag, uitgezonderd in juli en augustus, wordt verstuurd naar ongeveer 10.000 abonnees. GeVILT bestaat uit een interview en een poll die duiding brengen bij een actueel of minder actueel thema. Thema's die in 2008 aan bod zijn gekomen zijn o.a. verwevingsgebieden, suikerhervoorming, prijzenobservatorium, mestverwerking, pluimveeslachterijen, mengvoederprijzen, postquotum tijdperk, ...

In 2008 werd ook de vernieuwing van de VILT-website voorbereid. De lancering van de nieuwe site is voorzien begin 2009. Het is de bedoeling om de website aan te passen aan de nieuwe huisstijl van VILT en om meer aandacht te besteden aan beeld. De sterke rubrieken nieuws en duiding blijven behouden, een aantal worden vernieuwd en een paar nieuwe rubrieken worden in het leven geroepen. Daarnaast willen we ook de gebruiksvriendelijkheid van de site verhogen en het archief beter ontsluiten.

10.2 Landgenoten

In 2008 gaf VILT voor het vierde jaar op rij het magazine Landgenoten uit. Het is een blad voor land- en tuinbouwers en verschijnt vier keer per jaar op 50.000 exemplaren. De nieuwe lay-out en de nieuwe rubrieken van eind 2007 werden afgelopen jaar verder verfijnd.

Landgenoten wil:

- land- en tuinbouwers aansporen tot marktgericht denken;
- de bedrijfseconomische vaardigheden van land- en tuinbouwers bijschaven;
- de beroepsfierheid van land- en tuinbouwers verhogen;
- de landbouwsector kaderen in een breder perspectief: ook andere spelers die actief zijn op het platteland bepalen mee hoe de toekomst van de landbouw er zal uitzien;
- land- en tuinbouwers mobiliseren om zelf aan imago te werken;
- dynamisch ondernemerschap promoten en de kwaliteit van de producten en het vakmanschap in de sector benadrukken.

Naast alle Vlaamse land- en tuinbouwers krijgen ook heel wat journalisten, ambtenaren, onderzoekers, politici, ... het magazine gratis in de bus. Zij kunnen over de schouder van de land- en tuinbouwers meekijken om te zien wat er in de sector leeft. Het magazine werd ingedeeld in strak afgelijnde rubrieken, elk met een eigen karakter.

Aan het magazine worden regelmatig ook campagnes gekoppeld. Die campagnes moeten land- en tuinbouwers ertoe aanzetten om zelf aan hun imago te werken. Een aantal onderwerpen die in 2008 aan bod kwamen, zijn: termijnmarkten, vleesproductie in Vlaanderen, koolstof in de bodem, vorming, bedrijfseconomische boekhouding, aanbodbeheersing, kostprijsberekening, akkerranden, landbouweducatie, WKK-installaties, bankencrisis, zaken doen in Rusland,...

10.3 Melk & honing

Magazine

Eind 2007 werd het nieuwe magazine Melk & honing gelanceerd, als opvolger van Buiten Adem. Melk & honing is een vrouwvriendelijk buitenblad met hoog infotainmentgehalte. Het verschijnt op het ritme van de seizoenen (4x per jaar) omdat landbouw per definitie een sector is die meegaat met de jaargetijden. Dat weerspiegelt zich ook in de warme look and feel en sfeerfotografie. Met de insteek van beleveniseconomie, waarbij mensen ook oog hebben voor het verhaal achter het product, vertrekt het blad vanuit de leefwereld van de lezer. Bedoeling is vooral om de lezer een genuanceerd denkkader aan te reiken op basis waarvan hij de sector leert interpreteren en appreciëren.

Net zoals bij Buiten Adem het geval was, wordt ook Melk & honing verspreid via land- en tuinbouwers. Zij kunnen Melk & honing gratis aanvragen in een oplage die ze zelf kunnen kiezen. Ze kunnen het blad uitdelen aan familie, vrienden, burens, bezoekers of klanten en op die manier aan hun imago werken. Daarnaast worden er ook een aantal andere verspreidingskanalen gebruikt: plattelandsevenementen zoals Dag van de Landbouw, Landelijke Gilden, KVLV, centra voor milieueducatie,... In totaal werden er in 2008 gemiddeld 45.000 exemplaren van Melk & honing aangevraagd door landbouwers.

In elk nummer van Melk & honing worden een heleboel prijzen weggegeven: luxeweekends op het platteland, picknickmanden, boeken, etentjes, confituurpotjes, fruitmanden,... Op die manier worden de lezers aangezet om zelf het platteland te gaan verkennen en de land- en tuinbouwproducten te gaan proeven.

Website

Eind 2008 kreeg Melk & honing een volledig vernieuwde website waarop alle rubrieken uit het magazine een plaatsje kregen, aangevuld met een paar nieuwe items. De keuze voor een website heeft een aantal redenen. Aangezien er geen individuele abonnementen op het tijdschrift zijn, zorgt de website ervoor dat ook mensen worden bereikt die niet tot bij de boer raken. Een maandelijkse nieuwsbrief zorgt er voor dat de lezers frequenter worden bereikt en bovendien kunnen ze online deelnemen aan de wedstrijden.

Net als het blad heeft ook de website een sfeervol en eigentijds kleedje gekregen. Het kleurenpalet wordt telkens afgestemd op het seizoen en op het magazine.

Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM)

11 VLAM

VLAM staat voor het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing vzw. Het is een privaatrechtelijke organisatie die de afzet van de Vlaamse landbouw-, tuinbouw- en visserijproducten bevordert in binnen- en buitenland. Opdrachtgever is de Vlaamse overheid en er is een nauwe band met het bedrijfsleven.

Het VLAM-promotiebudget wordt hoofdzakelijk samengesteld uit promotiefondsen die geïnd worden bij de verschillende geledingen uit de land- en tuinbouwsectoren en de visserijsector. Ook subsidieert de Vlaamse overheid de algemene werking en sectoroverstijgende en sectorondersteunende promotiewerking van het centrum. Daarnaast is er financiële steun van de Europese Unie voor bepaalde promotieprojecten.

11.1 Tien productgroepen

Een overkoepelend programma voorziet in afzetbevorderende activiteiten die de land- en tuinbouw en de zeevisserij in hun geheel ten goede komen. Daarnaast beschikt elk van de volgende sectoren over een eigen budget en programma: akkerbouw; groenten en fruit; sierteelt; runderen, kalveren, schapen, geiten en paarden; varkens; pluimvee, eieren en kleinvee; zuivel; visserij en aquacultuur; bakkerij; bio-, hoeve- en streekproducten.

11.2 Samenwerking met de sector

Nauwe contacten onderhouden met die sectoren is voor VLAM essentieel. Tien sectorgroepen met vertegenwoordigers uit de verschillende sectorgeledingen zorgen voor een vlotte samenwerking met de diverse landbouwsectoren. Deze sectorgroepen beslissen over de bijdragesystemen en bepalen in overleg met VLAM de strategie en doelstellingen, die dan uitmonden in concrete promotieactiviteiten. Overkoepelend is er een Raad van Bestuur waarin, naast de afgevaardigden van de sectorgroepen, de vertegenwoordigers van de representatieve beroepsorganisaties uit de land- en tuinbouw, handel en distributie zetelen. De landbouworganisaties ondertekenden in het najaar van 2008 met FEDIS, de federatie van de distributiesector, een protocol om producten van bij ons meer te gaan promoten. VLAM staat samen met APAQ-W (de Waalse tegenhanger) in voor de uitwerking.

11.3 De markt bepaalt de koers

De promotiecampagnes die VLAM voert, zijn onderbouwd met marktstudies en marktanalyses. Een permanente opvolging van het thuisverbruik bij Belgische gezinnen is hierbij een belangrijk instrument. De GfK-gegevens hebben vanaf 1 januari 2008 betrekking op een panel van 4.000 in plaats van 3.000 gezinnen. Hierdoor wordt de betrouwbaarheid van de gegevens, vooral voor de producten met een lagere penetratie, verhoogd.

In 2008 werd vooral de tweede jaarlijkse VLAM-tracking gedaan. Dit is een onderzoek bij de Vlamingen via het bureau InSites naar de aankoopcriteria van de agrovoedingsproducten, het belang van kwaliteitslabels, het land van herkomst, de voedingswaarden, hun kookgedrag en de bekendheid van VLAM als organisatie. Wat bleek? 36% van de Vlaamse VVA's (verantwoordelijken voor aankoop) hechten bij hun aankoop van versproducten belang aan het land van herkomst. De 35- tot 64-jarigen hebben bovendien nog een sterkere voorkeur voor inlandse producten. Ze kiezen hierbij onder meer voor de versheid van de producten; het vertrouwen in de inlandse producten en in de controles die er gebeuren.

De VLAM-tracking gaf ook de nodige inzichten om te starten met "Lekker van bij ons", het gloednieuwe VLAM-magazine dat samen met Libelle twee keer per jaar wordt verspreid. Bij de lezers bedroeg de appreciatiescore 8 op 10. Vooral de recepten werden gesmaakt.

Tot slot werden ook de campagnes in 2008 op een systematische manier geëvalueerd. In de periode 2004-2008 werden in totaal 42 campagnes getest. Wat blijkt? Over alle kanalen heen wordt een gemiddelde VLAM-

campagne door 49% van de doelgroep herkend en krijgt van hen een appreciatiescore van 7 op 10. 74% vindt een gemiddelde VLAM-campagne origineel en 42% vindt ze overtuigend.

11.4 Promotie binnenland

De consument staat centraal in de binnenlandse promotie. Die consument wordt op allerlei manieren benaderd. Via tv, radio, internet, kranten en magazines bereikt de VLAM-boodschap miljoenen consumenten. VLAM is ook in het straatbeeld en op winkelpunten aanwezig. Brochures, receptenfolders, kookboeken en affiches trekken hier de aandacht. De webwinkel van VLAM zorgt voor de verdere doorstroming van promotiemateriaal naar consument en handel. De pers speelt een belangrijke rol in het bekendmaken van die campagnes en acties. Niet alleen de algemene consumentenpers maar ook de vakpers wordt door de persdienst benaderd. Via het e-zine krijgt de achterban (de bijdragebetalers) dan weer informatie op maat.

11.4.1 Overkoepelende activiteiten

VLAM plaatst in de binnenlandse communicatie het thema “van bij ons” op de voorgrond. Om die boodschap nog meer in de kijker te zetten, werd een nieuw logo ontwikkeld: “Lekker van bij ons”, met een variant voor de sierteeltproducten “Groen van bij ons”.

Om die producten van eigen bodem overkoepelend te promoten werd gekozen voor een samenwerking met themazender Vitaya. In het kookprogramma “Lekker van bij ons” wordt gekookt met producten van bij ons. Ook Radio 2 blijft een belangrijke mediapartner. In 2008 werd samengewerkt voor het programma “De Madammen”. VLAM kiest voor een geïntegreerde aanpak en blijft verder investeren in de kooksite www.lekkervanbijons.be (met kookfilmpjes).

Met het educatieve project Lessenpakketten mikken we op leerkrachten uit het basisonderwijs. Op de website www.lessenpakket.be kunnen gratis educatieve pakketten over de Vlaamse land- en tuinbouwproducten gedownload worden. Elk pakket bevat lessenreeksen voor kleuters en voor elk leerjaar van het lager onderwijs. In 2008 werden de laatste 3 pakketten (bakkerij, sierteelt en bio-, hoeve- en streekproducten) afgerond.

11.4.2 Promotiecampagnes sectoren

De boodschap dat **varkensvlees** niet noodzakelijk vet en banaal moet zijn, maar ook verrassend licht en mager uit de hoek kan komen (denk maar aan Finettes, de fijne varkenssneetjes), werd gecommuniceerd via verschillende media. Er waren onder meer tv-spotjes, publireportages en een kookprogramma. Net als in 2007 werd Certus opnieuw gepositioneerd als kwaliteitsvarkensvlees door de bovenwettelijke normen in de kijker te zetten: controle, traceerbaarheid, hygiëne en dierenwelzijn.. De slaggers kwamen dan weer op een positieve en authentieke manier in beeld tijdens het succesvolle fictieprogramma “Van vlees en bloed”, dat werd gesponsord door VLAM.

Rundvlees werd in 2008 gepositioneerd als een vleessoort van bij ons met veel bereidingsmogelijkheden. Voor één van de meest typische bereidingsmogelijkheden, Vlaamse stoverij, werd in 2008 een stoverij-ambassadeur verkozen. Tijdens de Horeca Expo-beurs werden chef-koks ‘verleid’ door ons inlands **rundvlees**. Degustatiebordjes met Belgisch Witblauw rundvlees werden aangeboden en promotiemateriaal werd verspreid.

Versheid is de motor van de Flandria-campagne. Met de slogan “Die van Flandria zijn niet van gisteren, maar van vandaag” verschenen de Flandria-**groenten** weer ten tonele. Ze waren alomtegenwoordig: met spotjes op tv, met banners op internet en met wokdemonstraties op de winkelvloer. De nieuwe oogst **hardfruit** werd in de kijker gezet met de seizoenscampagne “Fruit van bij ons, verleidelijk van nature”. Bij het begin van het hardfruitseizoen werden er in verschillende supermarktketens appeldegustaties georganiseerd.

In 2008 ging de All day long-campagne van start. Hiermee willen we de consument aanzetten om meer groenten en fruit te consumeren, niet alleen tijdens de maaltijd, maar ook als tussendoortje. De campagne is te zien via de traditionele media, maar is ook zichtbaar op de winkelvloer.

Met “**Konijn** op andere wijze” willen we de consument overtuigen van de gevarieerdheid en van de nutri-tionele kwaliteiten van konijnenvlees. Dit gebeurde onder meer via receptenbrochures en degustaties op het verkooppunt.

Voor **kip** werd de campagne “Goesting in iets goeds?” voorgesteld, waarin de troeven van kippenvlees werden uitgespeeld: veilig, veelzijdig en gezond. De campagne werd naar de consument vertaald met een tv-campagne, online bannering en promotiemateriaal. Het formidabele fastfood, eitjes, werd gepromoot in samenwerking met Studio Brussel. De doelgroep waren dan ook de convenience seekers, singles, studenten en jonge koppels. Acties naar studenten met eierdoozjes maakten de campagne rond.

Proeven was de rode draad in de **kaas**campagne. ‘Kazen van bij ons. Die moet je geproefd hebben’. De koks van het VTM-programma “Mijn restaurant” kregen een hoofdrol in de tv-spot. Achterliggende bedoeling: ook met kazen van bij ons kan je in de keuken aan de slag. De kaasmobiel gemaakt uit het bekende kaasstolplogo vervolledigde het plaatje met 150 degustatiedagen op parkings van supermarkten.

Met de campagne “**Melk**. En je kan tegen een stootje ” promootte de zuivelsector de productvoordelen van melk binnen een evenwichtige voeding. Doelgroep zijn vrouwen en jonge moeders tussen 20 en 40 jaar, en in tweede instantie hun kinderen. De campagne kreeg ook een verlengstuk in de secundaire scholen. Melk wordt rechtstreeks bij de doelgroep gebracht via melkautomaten. De automaten bevatten behalve de zuivelproducten ook andere gezonden tussendoortjes. Een gezond alternatief dus.

Ook de Week van de **friet** trok zeker de aandacht van de Vlaamse consument. VLAM vroeg Urbanus om een originele frietvork te ontwerpen. Daarnaast werd ook aan een 10-tal andere BV's gevraagd om een frietvork te ontwerpen, die werd geveild voor het goede doel. We konden rekenen op heel wat free publicity.

Dat **aardappelen** best wel trendy en hip zijn, bewijst Potatomania. In het derde en laatste jaar van deze campagne stonden recepten van vroeger centraal. Deze werden weliswaar in een modern jasje gestoken door de aardappelen te bereiden met de wok, microgolfoven en oven. 2008 was het Internationale Jaar van de aardappel. Ideale gelegenheid voor VLAM om de aardappel te promoten bij de Vlaamse lagere scholen. Zij kregen de mogelijkheid om gratis pootgoed aan te vragen.

In 2008 werd een nieuwe consumentenbrochure voor **verwerkte groenten** ontwikkeld. Hierin bevinden zich 10 consumentenprofielen, bij elk profiel worden nuttige groente- en voedingsweetjes gegeven. Naast elk profiel staat ook een aangepast recept met verwerkte groenten.

De EU-campagne “Ik draag groen dit seizoen” eindigde in juni. De slogan van de nieuwe **sierteelt**campagne werd “Bloemen en groen, ongelooflijk wat ze met je doen”, inspelend op het thema wellness. De productie van tv-spots en promotiemateriaal gebeurde in 2008, lancering van de campagne is voorzien tijdens het Lenteweekend in 2009. De tuinaanlegsector promootte verder de knowhow van de tuinaannemer, via de website www.tuinaannemer.be en de reeds bekende tv-spot met de tuinkabouters. In het buitenland zag een nieuwe azaleacampagne het daglicht op 29 september in Parijs, met een demo voor de Franse floristen.

Vis zette alles in op “Vis en seizoenen”. Half mei startte de zomercampagne in de verkooppunten. De focus ligt telkens op 4 duurzame vissoorten, met aangepaste receptenfolder en tv-spots. Ook in september kwamen zo de vissen van het seizoen aan bod. In samenwerking met de regionale kustzenders werd het kookprogramma “Hoe bereid ik vis” gerealiseerd, op basis van het boek. In totaal werden van deze boeken reeds meer dan 20.000 exemplaren verspreid.

In 2008 traden 16 hoeveproducenten toe tot het label Erkend Verkooppunt **Hoeveproducten**, zodat eind 2008 219 hoeves zich Erkend Verkooppunt konden noemen. In het voorjaar werd een folder aangemaakt met de gegevens van de Erkende Verkooppunten en gratis aangeboden aan de toeristische diensten in Vlaanderen. In de zomermaanden werd dan weer een geografisch kaartje gemaakt met aanduiding van de Erkende Verkooppunten en verdeeld onder de uitbaters van hoeve- en plattelandstoerisme.

De gastronomische consument kon het verhaal ontdekken achter de erkende traditionele Vlaamse **streekproducten** via een vernieuwde www.streekproduct.be. De streekproductengids van De Rouck-Geocart kreeg heel wat persaandacht en vormde een mooie aanleiding voor een pr-evenement met de licentiehouders op

de Boekenbeurs in Antwerpen. In totaal zijn nu 86 producten erkend. Ook de Europese labels BOB/BGAVGTS konden rekenen op ruime belangstelling door de registratie van de Vlaams Brabantse tafeldruif en het Brussels grondwitloof.

Met de biotas lokten we de consumenten naar de **bio**verkooppunten. Bedoeling was van de occasionele gebruiker een 'heavy' gebruiker te maken. 15.000 tassen vonden de weg naar de consument. Gezicht van de campagne was BV Roos Van Acker. Voor de campagne werd uitgegaan van twee golven: één met de Bioweek, en één in het najaar. In het najaar werden 80.000 krasloten verdeeld waarmee onder meer culinaire biodiners te winnen vielen. Hier lag de focus op de sleutelkenmerken van bio: intens, puur en een authentieke smaak.

De dagverse producten van de warme bakker kon je in 2008 opnieuw bewonderen op de Vlaamse tv-zenders. De spotjes zetten de ambachtelijke producten extra in de kijker en wijzen op het verschil met die van de supermarkt en broodjeszaken. In De Zondag bracht de Wakkere Bakker opnieuw advertenties met **brood-** en belegtips en wedstrijden. Nieuw was de samenwerking met het Radio 2-programma Weekendwekker. Via het project Lokale Marketing, waaraan ondertussen al meer dan 700 bakkers deelnamen, helpen we bakkers hun zaak in kaart te brengen en in te spelen op de noden van hun klanten. Vorig jaar ging VLAM ook op zoek naar de laureaat van de Bakery Management Award, een bekroning voor de managementvaardigheden van de bakker.

Ook andere sectoren organiseerden wedstrijden: de viskok van het jaar en de Vlaamse tuinaannemer werd verkozen, de Flanders Golden Pig Award en de Belgian Potato Quality Award werden uitgereikt... Ondersteuning werd onder meer gegeven aan de Europese wedstrijd Entente Florale (waar Zwevegem de gouden medaille wegkaapte) en de verkiezing van de Eikoningin en Eierboer op de Gulden Eifeesten.

Heel wat sectoren besteedden ook aandacht aan educatieve projecten. Tijdens 'Op de siertoer 4 kids' zetten sierteeltbedrijven hun deuren open voor kinderen van de derde graad van het lager onderwijs; Melk4Kids leidt kinderen rond op een melkveebedrijf uit het ambassadeursnetwerk; en er zijn de educatieve spelkoffers BroodBaronnen (broodsector) en Land van Calcimus (zuivel), die scholen gratis kunnen ontlenen.

11.4.3 Europese middelen

VLAM ijvert steeds om de beschikbare promotiefondsen aan te sterken met Europese middelen en dient hiervoor heel wat dossiers in. Ook vorig jaar konden flink wat campagnes rekenen op de steun van de Europese Unie, waardoor ze meer slagkracht krijgen om hun boodschap te verspreiden.

De campagnes voor groenten en fruit (All day long), kip (Goesting in iets goeds), melk (Melk. En je kan tegen een stootje), aardappelen (Potatomania), vis (Vis en seizoenen), verwerkte groenten (Groenten vriesvers of in blik, zo heerlijk makkelijk), bio (Bio mijn natuur) en sierteelt (Ik draag groen dit seizoen) konden rekenen op Europese steun. Nieuwe dossiers werden ingediend voor verwerkte groenten en champignons.

11.5 Promotie buitenland

De promotie in het buitenland is eerder handelsgericht en spitst zich vooral toe op contacten met de handel en distributie. Voor groenten en fruit bv. worden samen met hen winkelacties opgezet om de Vlaamse producten op de voorgrond te plaatsen. De Vlaamse producten meer naambekendheid geven, bereiken we door redactionele en publicitaire bijdragen in buitenlandse vaktijdschriften. Buitenlandse inkopers en handelscontacten worden ook rechtstreeks benaderd via nieuwsbrieven, pr-acties en tijdens vakbeurzen en contactdagen. Op de website www.freshfrombelgium.com, die deel uitmaakt van de VLAM-website, is de aandachtstrekker de exporteurdata-bank. Naast een beurskalender groepeerde de website ook de laatste exportnieuwtjes in de verschillende sectoren.

Buitenlandse vakjournalisten vormen ook een belangrijk kanaal om de troeven van onze producten in de kijker te plaatsen. Zij krijgen regelmatig persberichten over nieuwe producten uit de sector, ontvangen de nieuwsbrieven en worden rondgeleid voor bezoeken aan Vlaamse bedrijven. De buitenlandse vakjournalisten die berichten over de vleesmarkt werden naar België uitgenodigd voor een Ronde Tafel, georganiseerd door het Belgian Meat Office

(BMO). Het BMO verspreidt voor VLAM de boodschap van de Vlaamse vleesexporteur als vakman. In 2008 werd voor de Ronde Tafel gekozen voor een interactieve formule, waarbij 5 Vlaamse bedrijfsleiders met de vakjournalisten konden discussiëren over het thema “Familiale vleesbedrijven: een alternatief voor de groten uit de branche?” De discussie kreeg heel wat aandacht in de vakpers.

Onze buurlanden Frankrijk en Duitsland vormen onze twee belangrijkste afzetmarkten. Voor de exportpromotie naar die twee landen werkt VLAM vanuit een eigen kantoor in Parijs en Keulen. Deze buitenlandse antennes nemen ook de Zwitserse en de Oostenrijkse markten voor hun rekening. Om ook andere exportmarkten te bespelen, werkt VLAM vaak samen met Flanders Investment and Trade (FIT) van de Vlaamse overheid.

VLAM is voortdurend op zoek naar nieuwe afzetmarkten en neemt deel aan belangrijke internationale vakbeurzen. In 2008 was VLAM dus onder meer present op IPM (Essen), Fruit Logistica (Berlijn), SIAL (Parijs), Intermeat (Düsseldorf) en World Food Moscow. Hiervoor wordt samengewerkt met de exportgerichte beroepsorganisaties en het bedrijfsleven. Trefdagen in het buitenland brengen de Vlaamse producten eveneens voor het voetlicht op nieuwe afzetmarkten. De combicontactdagen die het BMO organiseerde in Roemenië en Bulgarije, zijn hier een voorbeeld van.

11.6 Knowhow inzake kwaliteitsbeheer

In de promotie legt VLAM het accent op kwaliteit en productdifferentiatie. De organisatie heeft een ruime expertise met de realisatie van kwaliteitslabels en systemen van integrale ketenbewaking. Daardoor komen onze Vlaamse producten tegemoet aan nagenoeg alle veeleisende wensen van binnen- en buitenlandse afnemers. Ons land staat bovendien garant voor strenge controles in alle onderdelen van de productie- en commercialisatieketen. Dit biedt de beste garanties voor de klant en de eindverbruiker dat het voedsel veilig is. De kwaliteit wordt gegarandeerd. Vlaanderen bekleedt op dit vlak een voortrekkersrol in Europa.

Gespecialiseerde medewerkers ontfermen zich dagelijks over het reilen en zeilen ervan en verfijnen ook waar nodig. Kwaliteitsborgingsprogramma's bestaan voor varkensvlees, vleeswaren, rundvlees, melk en kip.

11.7 Knowhow inzake voeding en gezondheid

De voedingsinformatiecel van VLAM (NICE) heeft de opdracht de voedings- en gezondheidsaspecten van de producten van land- en tuinbouw en visserij blijvend onder de aandacht te brengen. Ze doet dit door actuele, relevante, wetenschappelijk correcte en praktische voedingsinformatie op maat te verspreiden. Het voedingstijdschrift **Nutrinews** is reeds 15 jaar een belangrijk kanaal om de professionelen te informeren. Om op de grote vraag naar voordrachten over voeding en gezondheid te kunnen ingaan, heeft NICE sinds 1999 een netwerk van professionele **voordrachtgevers** uitgebouwd.

Onderzoek dat NICE in 2007 liet uitvoeren toonde aan dat zuivel niet behoort tot de prioritaire aandachtspunten van de **huisarts** met betrekking tot gezonde voeding. Het voedingsinformatiecentrum wil daarom via een informatiecampagne bereiken dat huisartsen weten dat zuivelproducten een unieke mix aan voedingsstoffen bevat waardoor ze niet zonder meer kunnen worden vervangen door andere voedingsmiddelen. In 2008 organiseerde NICE een eerste Ronde Tafelgesprek. Hier werden de behoeften en de verwachtingen van de huisarts met betrekking tot voedingsvoorlichting in kaart gebracht en werd de uitwerking van de informatiecampagne doorgesproken.

Lijst van gebruikte afkortingen

ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
AVBS	Algemeen Verbond van de Belgische Siertelers en Groenvoorzieners
BIC	Bank Identifier Code
BMO	Belgian Meat Office
CAC	Conformitas Agraria Communitatis
CGW	Cultuur- en gebruikswaarde
ECE	Economic Commission for Europe
EFQM	European foundation for Quality Management
EFTA	European Free Trade Association
EG	Europese Gemeenschap
ELFPO	Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling
ELGF	Europees Landbouwgarantiefonds
EU	Europese Unie
FAVV	Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
FEIEA	Federation of European business communicators associations
GBCS	Geïntegreerd Beheers- en Controlesysteem
GIS	Geografisch Informatie Systeem
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GPS	Global Positioning System
GRB	Grootschalig Referentiebestand
IAVA	Interne Audit van de Vlaamse Administratie
IBAN	International Bank Account Number
ICCF	Interdepartementale Commissie voor de Coördinatie van de Fraudebestrijding
ICT	Informatie Communicatie Technologie
IEC	International Electrotechnical Commission
ILVO	Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek
ISO	International Standards Organisation
ISTA	International Seed Testing Association
OESO:	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OHB	Onderscheidbaarheid, homogeniteit, bestendigheid
OLAF	Europees Bureau voor Fraudebestrijding
PBB	Pépinière Belge – Belgische Boomkwekerij
PDPO	Programma Document voor Plattelandsontwikkeling
PSTV	Potato Spindle Tuber Viroid of Aardappel Spoel Knol Viroïde
QC	Kwaliteitscontrole
UNECE	United Nations Economic Commission for Europe
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VVP	Vlaams verbond van Pootgoedtelers

Colofon

Deze publicatie is een uitgave van de Vlaamse overheid, beleidsdomein Landbouw en Visserij.

Verantwoordelijke uitgevers:

- J. Van Liefferinge
Secretaris-generaal, Departement Landbouw en Visserij
- N. Van Ginderachter
Administrateur-generaal, Agentschap voor Landbouw en Visserij

Samenstelling:

Departement Landbouw en Visserij
Agentschap voor Landbouw en Visserij
VLAM
VILT

Coördinatie en eindredactie:

Team Communicatie en Communicatietechnologie
Landbouw en Visserij

Beeldmateriaal:

Departement Landbouw en Visserij, Afdeling
Organisatie en Strategisch Beleid

Vormgeving en druk: Drukkerij Antilope

Nummer wettelijk depot: D/2009/3241/141

Overname van de teksten is toegestaan mits
bronvermelding.

Het Jaarverslag is vrij te downloaden van de website: www.vlaanderen.be/landbouw (Rubriek: Publicaties)

Of kan gratis besteld worden bij:
Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Organisatie en Strategisch Beleid
Mevr. Sonja Coopmans
Ellips, 5e verdieping
Koning Albert II-laan 35, bus 40, 1030 Brussel
Tel. 02 552 77 67,
e-mail: sonja.coopmans@lv.vlaanderen.be

